

*“Nå vet jeg at jeg kan si ifra om ting
jeg opplever som ubehagelig”*

EN KVALITATIV STUDIE AV STUDENTERS ERFARINGER MED
SEKSUELL TRAKASSERING, I LYS AV #MeToo-BEVEGELSEN

INGRID RENIE LINGJERDE

UNIVERSITETET I BERGEN

SOSIOLOGISK INSTITUTT

MASTEROPPGAVE

VÅREN 2021

Sammendrag

Denne studien tar utgangspunkt i hvordan unge voksne i Bergen har opplevd og erfart #MeToo-bevegelsen, og deres refleksjoner rundt problematikken om seksuell trakassering. Kampanjen ble satt på politisk og sosial agenda i 2017, og fikk enorm medieoppmerksomhet etter Alyssa Milano oppfordret ofre for seksuell trakassering til å dele sine historier under emneknaggen #MeToo. Forskningsfeltet har i all hovedsak fokusert på trakassering som forekommer i arbeidslivet, og trakassering på andre offentlige arenaer har ikke blitt belyst. Av den grunn er en stor del av forskningsfeltet uberørt. På bakgrunn av dette var det interessant for meg å intervju totalt seksten studenter for å undersøke deres tolkninger av seksuell trakassering, i lys av den sosiale bevegelsen.

Studiens formål er å bidra til å utvikle kvalitativ kunnskap om unge voksnes forhold til, og erfaringer med, egen seksualkultur. Hvordan definerer unge kvinner og menn seksuell trakassering? Hvilke forventninger og normer trer frem i deres seksualkultur? Hvordan representerte #MeToo-kampanjen en sosial aksjon mot tradisjonelle kjønnsroller og makt? Prosjektets overordnede problemstilling er: *Hvordan kommer unges studenter erfaringer og refleksjoner rundt seksuell trakassering til syne, i lys av #MeToo-bevegelsen?* For å besvare denne har jeg gjennomført totalt tre fokusgruppeintervjuer – et bestående av kun kvinner, et bestående av kun menn og et med både kvinner og menn – med et aldersspenn mellom nitten og tretti år. Oppgaven baserer seg på informantenes subjektive forståelser, og har derfor et aktørperspektiv som utgangspunkt. Analysen bærer preg av en kombinasjon mellom empiri og teori, der teorien har virket veiledende i kodingen av datamaterialet.

Funnene peker på at tradisjonelle syn på kjønnsrollene fremdeles spiller en viktig rolle i deltakernes refleksjoner rundt #MeToo-debatten, der heteronormative perspektiver på både maskulinitet og feminitet kommer til syne. Dernest avdekker analysen en seksualkultur som opprettholder og reproducerer tradisjonelle syn på kjønn, seksualitet og makt. Datamaterialets resultater indikerer at maktujevnheten mellom kjønnene fungerer som en grensemarkør for hva som er akseptabel atferd og hva som ikke er det. Slik viser denne studien hvordan samfunnsvitenskapen kan bidra til å forklare de strukturelle problemene som #MeToo-bevegelsen rettet søkelys mot.

“
*I know a woman
who knows what it means
to be groped by a boss,
patted on the ass
by a customer,
fired for not acquiescing
to him or him or him.*”

– *Wilderness Sarchild (2018)*

Forord

Da var arbeidet med masteroppgaven kommet til veis ende, og tiden er inne for å takke de som har hjulpet meg med oppgaven. Min tid som student ved Universitetet i Bergen er over – litt vemodig, men samtidig veldig godt. Å skrive denne masteroppgaven har vært utfordrende, men samtidig svært interessant.

Først og fremst ønsker jeg å takke mine informanter for verdifulle tilbakemeldinger og kunnskap. Uten dere ville ikke denne oppgaven blitt til. Takk for at dere stilte opp til intervju, og tok dere tid til å snakke med meg, om et så personlig tema.

Jeg ønsker også å rette en stor takk til min veileder, Atle Møen. Takk for tillit, oppmuntring, gode råd, kritiske og ærlige tilbakemeldinger, samt fine samtaler om oppgaven. Takk for all tiden du har investert i mitt prosjekt, i en ellers travel arbeidshverdag.

Tusen takk til mine medstudenter for godt samhold, mye motivasjon, støtte, oppmuntring, mange – og lange – pauser. Jeg vil særlig takke Thea og Katrine for gode og innsiktsfulle ideer rundt oppgavens innhold, og for godt vennskap som vil vare livet ut. Dere har bidratt til å gjøre mine år som student til noen av de beste så langt.

Jeg skal ikke legge skjul på at dette siste året har vært utfordrende – for oss alle. Å være student under koronapandemien har vært tøft, og det har påvirket studielivet både sosialt og faglig. Et år preget av avstand, tap av det sosiale studiemiljøet, og arbeids- og lesesalsplasser har tidvis gjort det vanskelig å holde motivasjonen oppe. Samtidig er jeg takknemlig for at vi har vært flinke til å stille opp for hverandre, med koronavennlige tilbud både fra sosiologiforeningen og universitetet.

Til slutt vil jeg takke familie, venner og min samboer for å ha holdt ut med en ekstra stresset versjon av meg det siste året. Nå vender jeg snuten mot nye utfordringer og opplevelser, og gleder meg til begynnelsen på et nytt kapittel.

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	1
1.1. STUDIENS BAKGRUNN	1
1.2. STUDIENS FORMÅL	4
1.3. PROBLEMSTILLING.....	5
1.4. STUDIENS STRUKTUR	5
2. TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISK RAMMEVERK	7
2.1. BEGREPSAVKLARING.....	7
2.1.1. HVA ER SEKSUELL TRAKASSERING?	7
2.1.2. GJENTAKENDE, UØNSKET OPPMERKSOMHET.....	11
2.2. FRA ET AVGRENSSET SOSIALT PROBLEM, TIL EN GLOBAL SOSIAL BEVEGELSE	12
2.3. ULIKE FORKLARINGSMODELLER PÅ SEKSUELL TRAKASSERING SOM FENOMEN.....	15
2.3.1. DET SOSIOKULTURELLE PERSPEKTIVET	16
2.3.2. HEGEMONI OG HIERARKI	18
2.3.3. KJØNNSTIGMATISERING.....	20
2.4. GRÅSONER OG VARSLINGSPROBLEMER	22
2.5. STATISTIKK – HVEM UTSETTES FOR UØNSKET SEKSUELL OPPMERKSOMHET?.....	24
2.5.1. SEKSUELL TRAKASSERING I ARBEIDSLIVET	24
2.5.2. SEKSUELL TRAKASSERING I SKOLEN	26
3. FORSKNINGSDESIGN OG METODE	28
3.1. METODEVALG.....	28
3.2. KVALITATIVE FOKUSGRUPPEINTERVJU	29
3.3. UTVALG OG REKRUTTERING	31
3.4. GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	33
3.4.1. INTERVJUGUIDE	36
3.5. ANALYSESTRATEGI OG BEARBEIDING AV DATAMATERIALE	37
3.5.1. FRA DIALOG TIL TEKST	37
3.5.2. KODING AV DATAMATERIALE	38
3.5.3. KOMPARATIV ANALYSE	39
3.6. FORSKNINGENS KVALITET	40
3.6.1. STUDIENS TROVERDIGHET	41
3.6.2. STUDIENS GYLDIGHET.....	42
3.7. ETISKE BETRAKTNINGER	43
4. ANALYSE	46
4.1. OPPGJØRETS TIME	47
4.2. SEKSUELL TRAKASSERING – ET DEFINISJONSSPØRSMÅL.....	49
4.2.1. GJENSIDIGHET	51
4.2.2. RELASJON.....	52
4.2.3. KONTEKST	53
4.3. MAKTFORHOLD.....	54
4.3.1. FYSISK OG SEKSUELL DOMINANS	56
4.3.2. KVINNEKAMPENS STEREOTYPIER	59
4.3.3. KJØNNET ULIKHET	61
4.3.4. MOTSTAND MOT #METOO.....	64
4.3.5. Å VÆRE EN DEL AV GUTTEKLUBBEN.....	67
4.4. GRENSEFORHANDLINGER	69

4.4.1. HVOR GÅR GRENSEN?	69
4.4.2. GRÅSONEPROBLEMATIKK	71
4.4.3. VARSLING	75
4.4.4. FRYKTEN FOR SANKSJONER	77
4.5. OPPSUMMERENDE DISKUSJON	82
5. AVSLUTTENDE DRØFTING	85
5.1. SEKSUELL TRAKASSERING I LYS AV #MeToo-BEVEGELSEN	85
5.2. DE TRADISJONELLE KJØNNSSROLLENES MAKT	87
5.3. GRENSER OG GRÅSONER	88
5.4. KONKLUDERENDE DISKUSJON	90
LITTERATURLISTE	92
VEDLEGG	106
VEDLEGG 1: INVITASJON TIL FORSKNINGSPROSJEKTET	106
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV	107
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE	111

1. INNLEDNING

1.1. Studiens bakgrunn

In 1997, Tarana Burke sat across from a 13-year-old girl who had been sexually abused. The young girl was explaining her experience, and it left Ms. Burke speechless. That moment is where the Me Too campaign was born (Garcia, 2017).

Ti år etter samtalen opprettet Tarana Burke *Just Be Inc.*, en organisasjon som hjelper ofre for seksuell trakassering og overgrep. Hun forpliktet seg til å være der for mennesker som hadde blitt mishandlet, med ressurser som ikke hadde vært tilgjengelig for henne ti år tidligere. Og hun ga bevegelsen et navn; *Me Too* (Garcia, 2017).

Til tross for at Burkes organisasjon har eksistert lenge, hadde svært få hørt om emneknaggen #MeToo før skuespilleren Alyssa Milano skapte en feministisk revolusjon for drøyt tre år siden, i form av en twittermelding. Hun pekte på et stort samfunnsproblem som rettet søkelys mot seksuell trakassering i arbeidslivet, og #MeToo-bevegelsen har bidratt til å senke terskelen for å rapportere om seksuell trakassering. Tre år senere ser vi konsekvensene av dette; mektige menn har falt – en rekke profilerte produsenter, politikere, skuespillere og næringslivsledere har måttet trekke seg fra jobber og verv (Wexler m.fl., 2018). Hvordan begynte det hele?

Den 5. oktober 2017 ble en reportasje om den amerikanske filmprodusenten Harvey Weinstein publisert av *The New York Times* – hvor det ble avdekket at han hadde forgrepet seg på, og trakassert kvinner, i flere tiår (Kantor og Twohey, 2017). 15. oktober 2017 – kun ti dager senere – oppfordret skuespilleren Alyssa Milano alle kvinner som hadde opplevd seksuell trakassering eller overgrep å benytte emneknaggen #MeToo på sosiale medier. Et døgn senere hadde over en halv million mennesker svart på oppfordringen (Orgeret, 2019: 2). I løpet av de neste fire månedene ble emneknaggen #MeToo i gjennomsnitt delt 100 000 ganger daglig, og den

FIGUR 1: Twitter-meldingen i sin helhet
AV: Alyssa Milano/Twitter

konstante strømmen av #MeToo-twittermeldinger ble ansett som den nye normalen (Cohen, 2018). Slik begynte #MeToo-kampanjen; en sosial bevegelse som endret seg fra å være et avgrenset problem innad i filmbransjen, som spredde seg verden over som et globalt samfunnsproblem.

#MeToo-debatten viste at lovverk og varslingsrutiner ikke er nok. Til tross for at det er ulovlig forekommer seksuell trakassering altfor ofte – delvis fordi seksuell trakassering er en særdeles effektiv hersketeknikk, men mye fordi mange ikke vet hvor grensene for akseptabel atferd går (Sletteland og Helseth, 2018: 10). Bevegelsen førte til en nasjonal dugnad i arbeidslivet, hvor holdninger og strukturer ble tatt opp og forsøkt endret. Politiske partier stilte seg bak kampanjen. Næringslivsledere omtalte seksuell trakassering som en trussel mot rekruttering, innovasjon og omdømme, og mediene gravde i hvorfor varslingssaker var så vanskelige å gjennomføre, og sjelden førte frem. #MeToo fikk enorm mediedekning, og bevegelsen hadde derav stor slagkraft. Til tross for at kampanjen hadde store konsekvenser for flere maktpersoner, frykter flere i dag – i mangel på kulturelle- og strukturelle endringer – at emneknaggen og bevegelsen har vært forgjeves. Mange har problematisert måten enkelte saker ble tatt opp i media, og poengtert at offentlig uthenging sjelden medfører noe positivt (Wexler m.fl., 2018: 8). Selv om det åpenbart er viktig å felle mektige menn som misbruker sin makt, er det ikke et spesielt imponerende mål. Det virkelige målet er å felle en hel ukultur, og skape endringer i holdninger (Reinicke, 2018: 21). Bevegelsen ble kritisert for å utvikle seg fra et initiativ for fargede kvinner og marginaliserte grupper, til en bevegelse som i all hovedsak omhandlet privilegerte, hvite kvinner.

[...] I felt a sense of dread, because something that was part of my life's work was going to be co-opted and taken from me and used for a purpose that I hadn't originally intended (Tarana Burke, sitert i Garcia, 2017).

Milano hadde vært uvitende om Burkes organisasjon da twittermeldingen ble publisert, og har i ettertid kreditert Burke for MeToo-kampanjens oppstandelse. Likevel erkjenner både Milano og Burke at #MeToo-bevegelsen er større enn dem begge, og intensjonen har aldri vært at arbeidet skal sentreres rundt dem – formålet har alltid vært å rette fokus mot ofrene, og å forsterke deres stemme (Garcia, 2017).

#MeToo-bevegelsen har blitt kritisert for sin heteronormative utforming, det vil si en institusjonell antakelse om at alle individer er heterofile, hvor avvik fra dette anses som

unormalt (Herek, 2004). Da Milanos twittermelding gikk viralt, oppfordret hun kvinner til å dele sine erfaringer, og ekskluderte – uavhengig om det var bevisst eller ubevisst – menn, og da spesielt homofile menn, trans-personer, samt alle andre som har blitt utsatt for overgrep eller trakassering av kvinner (Wexler m.fl., 2018: 9). Det kan argumenteres for at bevegelsen har tegnet kvinnene som ofrene, og mennene som overgriperne (Stene, 2018: 17).

Many people who do not conform to gender norms – masculine or feminine – suffer from discrimination and violence, and that form of gender discrimination cannot be explained by the framework of masculine domination (Judith Butler, sitert i Stene, 2018: 17).

Ifølge Stene (2018) har kvinnebevegelsen en tendens til å reprodusere kjønnsstereotyper, og måten vi ser på kjønn og makt. Dette er problematisk, ettersom det plasserer kvinnen i en handlingslammet og passiv posisjon. Feminismens utgangspunkt er *empowerment*, eller myndiggjøring, og kvinnene skulle tilegne seg ressurser og evner til å rette opp maktubalansen. I boka «Det annet kjønn» (1949) beskriver Simone de Beauvoir relasjonen mellom kvinnen og mannen som et herre-tjener-forhold som begge selv har valgt. Dette gjorde hun for å illustrere at kvinnen har et handlingsrom. Stene (2018: 15) kritiserer #MeToo-bevegelsen for å aldri ha definert kvinnen som et handlende vesen, men heller å plassere kvinner i en offerrolle. Til tross for at teorien om maskulin dominans må anerkjennes som en fastslått samfunnsnorm (Bordieu, 2000), trenger vi et strukturelt rammeverk for å forstå kreftene som forårsaket behovet for #MeToo-bevegelsen. Det har blitt debattert om de normative praksisene i arbeidslivet, men debatten om hva som skjer på andre sosiale arenaer har uteblitt.

#MeToo-kampanjen har vært uhyre synlig og slagkraftig i sitt angrep på de gjeldende strukturene, og har samtidig utnyttet media til det fulle. Debatten pekte på flere trekk ved samfunnet som kan kjennetegnes som politisk anomi¹, og avdekket den eksisterende tilstanden av institusjonell anomi hvor varsling om seksuell trakassering sjelden førte frem (Sletteland, 2018: 157). Den dominante diskursen gikk inn for normendring på institusjonelt plan, i lovverket og i varslingsinstituttet. For at tilstanden av institusjonell anomi skal opphøre, må

¹ I sosiologien betegnes anomi som en tilstand der de sosiale normene er for fjerne eller svake til å kunne regulere folks orientering og atferd – noe som fører til fremmedgjøring (Tjora, 2018). Politisk anomi er en tilstand av kaos som oppstår i situasjoner der det mangler felles normer for å koordinere interaksjon med andre, både i språk handling og institusjonell praksis (Sletteland, 2018: 144).

forventningene #MeToo brakte med seg, innfris. Forskjeller med tanke på politisk og økonomisk kultur og historie påvirker likestillingsarbeidet, og dette dannet grobunn for at #MeToo-bevegelsen kunne vokse (Widerberg, 2020: 86). Sosiale medier ble en ideell kanal for å spre en allment vedtatt likestillingsideologi. Selv om bevegelsen har blitt kritisert for sine strukturelle mangler, har den medført nye refleksjoner rundt holdninger til, og oppfatninger av, seksuell trakassering. Som følge av #MeToo ble *seksuell trakassering* satt på politisk- og sosial agenda, og dette brakte med seg en kollektiv bevissthet og et kollektivt språk for å forstå seksuell trakassering (Sletteland, 2018). I etterkant av kampanjen har et stort samfunnsproblem blitt avdekket, og ved å synliggjøre seksuell trakassering har det blitt utviklet en arena hvor spørsmål om makt, seksualitet og kjønn kan debatteres.

1.1. Studiens formål

Tidligere forskning som baserer seg på dette temaet har ofte vært kvantitative analyser av #MeToo-kampanjens omfang og innhold, med fokus på forebygging og kartlegging. På grunn av dette er en stor del av forskningsfeltet uberørt, da flertallet av forskningslitteraturen setter søkelys på trakassering på arbeidsplassen (Bråten og Øistad, 2017). Denne studiens formål er å utvikle økt kvalitativ forståelse av hvordan unge kvinner og menn opplever, erfarer og forstår seksuell trakassering i lys av #MeToo-bevegelsen. I forlengelsen av dette er jeg interessert i å undersøke hvordan forholdet mellom makt og kjønn trer frem i diskusjonen av temaet, og hvor de mener grensen for akseptabel atferd går.

I studier av seksuell trakassering kan en møte på flere metodiske utfordringer ettersom det er problematisk å si noe om seksuell trakassering på samfunnsnivå (Reinicke, 2018: 29). Jeg vil undersøke hvordan subjektiviteten til motstandere av seksuell trakassering, gjerningspersoner og ofre blir formet og reproduisert (Quinn, 2002). Denne oppgaven vil ikke rette fokus mot overgrep eller grenseovertredere som bryter sosiale normer rundt sex, men heller fordype seg i opplevelser som er mer utfordrende å kategorisere – som gråsoneproblematikk og uønsket seksuell oppmerksomhet (Sørli, 2018).

1.2. Problemstilling

Denne masteroppgaven vil ha en utforskende og åpen tilnærming til forskningsfeltet, og hensikten vil derfor ikke være å teste en forhåndsutviklet hypotese, men å gjøre et dypdykk i et tema det er gjort relativt lite forskning på tidligere. Derav har jeg også bevart analytisk åpenhet i min fremgangsmåte, men samtidig forsøkt å avgrense oppgavens omfang. Basert på sosiologisk og samfunnsmessig relevans har jeg derfor arbeidet med en forholdsvis åpen problemstilling;

HVORDAN KOMMER UNGE STUDENTERS ERFARINGER OG REFLEKSJONER RUNDT SEKSUELL TRAKASSERING TIL SYNE, I LYS AV #METOO-BEVEGELSEN?

Empirien og metoden som er blitt tatt i bruk antydes i formuleringen av problemstillingen, med referanse til de tre fokusgruppeintervjuene jeg har gjennomført med unge voksne, i alderen nitten til tretti år. Disse legger til grunn for en komparativ analyse mellom fokusgruppene. Hovedproblemstillingen vil besvares i lys av følgende forskningsspørsmål;

1. Hvordan definerer unge kvinner og menn seksuell trakassering og #MeToo?
2. Hvordan gjøres forståelser av tradisjonelle kjønnsroller, makt og seksualitet seg gjeldende i diskusjonen?
3. Hvilke normer om grenseforhandlinger trer frem i informantenes seksualkultur?

1.3. Studiens struktur

Denne oppgaven består av totalt fem kapitler, og i det påfølgende kapitlet vil jeg presentere en klarere oversikt over begrepet *seksuell trakassering* og dets opprinnelse. Jeg vil også introdusere tidligere forskning på fenomenet, statistikk rundt problemets omfang, samt sosiologisk relevant teori som vil benyttes gjennomgående i oppgaven.

I det tredje kapitlet vil jeg gjøre rede for forskningens design og metodiske fremgangsmåte, og legge frem flere refleksjoner knyttet til valg av metode, min forskerrolle og etikk. Dette kapitlet redegjør for alle metodiske valg som har blitt tatt, tilknyttet utvalg, datainnsamling,

rekruttering og gjennomføring av intervjuene. Her vil også bearbeiding av datamaterialet og min analysestrategi begrunnes.

Videre vil kapittel fire omfatte en analyse av det empiriske datamaterialet, og her vil informantenes erfaringer og refleksjoner rundt forventninger og normer tilknyttet #MeToo og seksuell trakassering presenteres.

I det femte og avsluttende kapittelet vil jeg drøfte sentrale funn tilknyttet det foregående kapittelet, og disse funnene vil jeg deretter benytte i diskusjonen for å besvare oppgavens forskningsspørsmål og problemstilling. Dette kapittelet vil også inneholde en oppsummering og konklusjon.

2. TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISK RAMMEVERK

I dette kapitlet vil jeg legge frem tidligere forskning på denne masteroppgavens aktuelle temaer, og presentere det teoretiske rammeverket som har blitt benyttet. Innledningsvis vil jeg forklare hvordan et samfunnsproblem kan vokse og bli til en sosial bevegelse, på tvers av landegrenser, etnisitet og kultur. Jeg vil deretter forklare hva som ligger i begrepet *seksuell trakassering*, ettersom dette er bakteppet for hele studien. Jeg vil også presentere det statistiske omfanget av seksuell trakassering i dagens Norge, og se nærmere på hvem som utsettes for seksuell trakassering. Ved å presentere tidligere forskning på dette, vil kapittel to vise hvordan denne masteroppgaven bygger på et sosialkonstruktivistisk perspektiv². Jeg vil dra nytte av sosiologiske perspektiver som kan knyttes opp mot den sosiale og kulturelle konteksten, som også vil legge grunnlag for besvarelse av denne oppgavens problemstilling. For å kunne bekjempe seksuell trakassering må en vite hva det er, og hvilke konsekvenser det medfører. Dette vil kapittel to handle om.

2.1. Begrepsavklaring

2.1.1. Hva er seksuell trakassering?

Seksuell trakassering faller innenfor det en omtaler som grenseoverskridende atferd (Idås og Backholm, 2020). MacKinnon (1979) og Farley (1978) får æren for å ha introdusert begrepet om seksuell trakassering i dagligtalen (Thomas og Kitzinger, 1993: 2). Mot slutten av 1970-tallet argumenterte MacKinnon for at det måtte skilles mellom seksuell trakassering som «quid pro quo»³ og seksuell trakassering som «condition of work». *Quid pro quo* betegner situasjoner der seksuell ettergivelse forventes, fordi en part har makt til å belønne eller sanksjonere den andre involverte parten (Brown, 2006), mens *condition of work* beskriver et krenkende og dårlig arbeidsmiljø (Taub, 1980: 1686). Welsh (1999) bygger videre på MacKinnons definisjon;

² Sosialkonstruktivisme betegner et sosiologisk perspektiv der en betrakter menneskers virkelighetsforståelse som kontinuerlig formet av opplevelser de har, situasjoner de befinner seg i, og knyttet til hvem de kommuniserer med (Tjora, 2020).

³ Quid pro quo er latin for «en tjeneste for en tjeneste». Uttrykket brukes i sammenheng med utveksling av varer eller tjenester.

From a legal standpoint, sexual harassment is a form of sex discrimination composed of two forms of behavior: quid pro quo harassment and hostile environment harassment. Quid pro quo harassment involves sexual threats or bribery that are made a condition of employment or used as the basis for employment decisions. Hostile environment harassment captures those behaviors, such as sexual jokes, comments, and touching, that interfere with an individual's ability to do her/his job or that create an "intimidating, hostile or offensive working environment" (Welsh, 1999: 170).

Disse definisjonene bærer preg av at de ble utviklet i en periode hvor seksuell trakassering ble studert i sammenheng med kvinners økende deltakelse på arbeidsmarkedet, og dermed ble seksuell trakassering omtalt som et problem avgrenset til arbeidslivet (Benn, 2014). Denne forståelsen har forblitt gjeldende, til tross for at store endringer har skjedd på samfunnsbasis (Ilies m.fl., 2003). MacKinnon var en av de første som påpekte sammenhengen mellom seksuell trakassering og kjønnsdiskriminering i sin bok *Sexual Harassment of Working Women* (1979), og dette bidraget førte til endring i den amerikanske loven. At mesteparten av forskning på dette feltet fokuserer på seksuell trakassering i arbeidslivet har sammenheng med at det fremdeles eksisterer stor maktubalanse mellom kjønnene i arbeidslivet, hvor flere menn enn kvinner har lederstillinger. Den historiske betydningen av seksuell trakassering er derfor tett knyttet opp mot at gjerningspersonen som utøver seksuell trakassering i nesten alle tilfeller er en mann (Pryor og Meyers, 2000).

Ifølge Reskin og Padavic (1994) handler seksuell trakassering om å illustrere overfor et individ – stort sett kvinner – at de er uønskede, og ikke-respekterte medlemmer av en gruppe. Basert på denne forståelsen kan seksuell trakassering anses som et angrep mot likestillingsprosessen. Konsensuslinjen i #MeToo-debatten baserer seg på en strukturell forståelse av seksuell trakassering, der problemet defineres som et utfall av ujevne maktforhold, som igjen påvirker likestilling og demokratiet i negativ grad (Sletteland, 2018: 149). Det norske samfunn er bygget på likeverd og likestilling mellom menn og kvinner, og sammenliknet med andre land har Norge kommet langt i likestillingsprosessen. Skjeie og Teigen (2003) tok et oppgjør med ideen om at likestillingen er på vei i boka «*Menn i mellom*». Denne ideen lener seg på *tålmodigheten* – til tross for at utviklingen går sakte, er vi inne på noe. Først fjorten år etter at Skjeie og Teigens bok ble utgitt, skjedde det noe drastisk. Året 2017 stod i den feministiske oppvåkningens ånd, der fokus på likestilling mellom kjønnene – i kjølvannet av #MeToo-bevegelsen – plutselig ble noe som hastet (Sletteland, 2018). Å være «inne på noe» viste seg å ikke lenger være godt nok,

og metaforen ble byttet ut med et kollektivt nei; «*Nei, vi lever ikke i et likestilt samfunn. Nei, det kommer ikke til å skje av seg selv. Og nei, dette finner vi oss ikke i lenger*» (Sletteland, 2018: 143). Likestilling omhandler alle individers universelle rettigheter til å delta i samfunnet uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, språk, religion eller seksuell orientering. Alle har rett til et liv uten diskriminering, trakassering eller vold (McClimans, 2018). Prinsippet om universelle rettigheter omfatter også et individs seksuelle rettigheter, og filosofen Immanuel Kant var blant de første som formulerte en definisjon av dette:

No one can compel me to be happy in accordance with his conception of the welfare of others, for each may seek happiness in whatever way he sees fit, so long as he does not infringe upon the freedom of others to pursue a similar end which can be reconciled with the freedom of everyone else within a workable general law – i.e. he must accord to others the same rights as he enjoys himself (Immanuel Kant, sitert i Sletteland og Helseth, 2018: 189).

Kant poengterer at en aldri skal behandle et annet menneske som et middel, men kun som et selvstendig mål – dermed stopper din frihet der andres begynner (Sletteland og Helseth, 2018). Problemet med seksuell trakassering er derfor at gjerningspersonen lar egne følelser overgå offerets opplevelse av situasjonen, og gjennom å påtvinge andre ens egne seksuelle ønsker, begrenser man deres frihet. Cornell (1995) bygger videre på Kants prinsipp om universelle rettigheter, og definerer seksuell frihet som retten til å ha et seksuelt rom der man bestemmer over egen kropp og egne fantasier. Ifølge henne mister man muligheten til å være et likeverdig samfunnsmedlem dersom man blir redusert til kjønn. Dersom sjansen til å ha et eget seksuelt rom begrenses, mister man individualiteten. I forlengelsen av dette fratrar seksuell trakassering individer retten til å definere egne grenser, eie egen kropp og bruke den som man vil (Cornell, 1995). Cornells forståelse av seksuell trakassering er prinsipiell og universell, og åpner for at kvinner og menn, homofile og heterofile, svarte og hvite, trans og cis⁴, majoriteter og minoriteter, skal kunne benytte seg av den. Følelser er sentrale for å forstå seksuell trakassering, og det hele begynner med at en person opplever ubehag. Hvilken situasjon handlingen oppstår i bestemmer i flere tilfeller hvorvidt den oppleves som seksuelt trakasserende;

⁴ Å være cis innebærer at man indentifiserer seg med det biologiske kjønn en ble tildelt ved fødsel.

Å bli strøket over baken kan være deilig om relasjonen er riktig og interessen er gjensidig, men skjer det på en mørk gate på vei hjem, kan det være svært truende (Sletteland og Helseth, 2018: 21).

For å utforske om noe er seksuell trakassering eller ikke, kan en kjenne etter om handlingen føles riktig og om det er gjensidig. Det ligger dermed makt i å gi denne følelsen av ubehag et navn, og begrepet «seksuell trakassering» retter blikket mot *handlingen*, fremfor mot individet som opplever den (Sletteland og Helseth, 2018: 17). Seksuell trakassering er en juridisk samlebetegnelse på flere ulike situasjoner som fremstiller en uønsket oppmerksomhet av seksuell karakter (Arntsen, 2018). Til tross for at #MeToo-bevegelsen har skapt skarpere fokus på seksuell trakassering i senere tid, har fenomenet selvsagt eksistert i lang tid. Kampanjen som spredde seg i sosiale medier høsten 2017 har imidlertid brakt ny aktualitet til temaet. Det kan gis uttrykk for seksuell trakassering på flere måter; både via fysiske handlinger, og verbale uttalelser, og hvorvidt atferden er motivert av seksuelt begjær er ikke et krav for at det skal kunne betegnes som seksuell trakassering. En handling kan oppleves som trakasserende, uavhengig av om dette var intensjonen. Derav ligger definisjonsmakten hos den som rammes av uønsket oppmerksomhet. Utgangspunktet for #MeToo-bevegelsen var seksuell trakassering, som ifølge loven er:

[...] enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom. Med trakassering menes handlinger, unnløtelser eller ytringer som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende eller ydmykende (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2018, kapittel 2, § 13).

I «seksuell» ligger det at det spilles på kropp, kjønn og seksualitet, mens «oppmerksomhet» omfatter både verbal og fysisk atferd. Det er vanlig å skille mellom fysisk, verbal og ikke-verbal trakassering (Fitzgerald m.fl., 1997). Fysisk seksuell trakassering innebærer all uønsket berøring, som klemming, kyssing og beføling. Denne formen for seksuell trakassering grenser til definisjonen av overgrep og voldtekt, og kan straffes etter loven (Straffeloven, 2005, § 297). Verbale uttrykk for seksuell trakassering beskriver en direkte bruk av kjønnete skjellsord som «hore» og «homo», kommentarer om utseende, kropp, privatliv, eller invitasjoner eller forslag om seksuelle aktiviteter. Verbal seksuell trakassering oppstår like gjerne gjennom meldinger eller telefonsamtaler, som i fysiske samhandlingssituasjoner (Bråten og Øistad, 2017: 30). Ikke-verbale former for seksuell trakassering betegner mer indirekte trakassering, som spredning av bilder med seksuelt innhold i sosiale medier, visning av pornografiske bilder,

ryktespredning, seksuelle gester (som for eksempel blotting), og ufrivillig mottakelse av bilder med seksuelt innhold (Frøberg og Sørensen, 1992). Ved å skille mellom fysisk, verbal og ikke-verbal seksuell trakassering blir definisjonen mer oversiktlig, og illustrerer på hvilke ulike måter seksuell trakassering kan praktiseres.

2.1.2. Gjentakende, uønsket oppmerksomhet

For at en handling skal anses som seksuelt trakasserende, står det sentralt at oppmerksomheten oppleves som uønsket, og dette er et fellestrekk ved ulike definisjoner av *seksuell trakassering*. Med unntak av de mest alvorlige formene for seksuell trakassering, bør gjerningspersonen i utgangspunktet ha blitt gjort oppmerksom på at atferden er uønsket (McClimans, 2018: 96). Dersom det eksisterer store maktforskjeller mellom den fornærmede og gjerningspersonen kan det likevel oppleves som svært vanskelig å melde fra om seksuell trakassering. Derfor legges det til grunn at trakassering kan ha forekommet uten at det har blitt meldt tydelig fra til den ansvarlige. I den norske lovteksten må atferden være plagsom, i tillegg til uønsket – og den subjektive opplevelsen til den som rammes av slik plagsom, uønsket oppmerksomhet bestemmer hvorvidt handlingen er trakasserende. Dette gjør det problematisk å sette grenser for hva som er akseptabel oppførsel, og hva som ikke er det, ettersom det åpner for bruk av skjønn i enhver situasjon. Hvor går grensen for hva som anses som plagsomt og uønsket?

Det er viktig å påpeke at *ikke all* uønsket seksuell oppmerksomhet oppleves som trakasserende for parten som utsettes for oppmerksomheten. Vi har alle ulike toleransegrenser for hva vi aksepterer og ikke (Malovich og Stake, 1990). Et sentralt aspekt er derfor hvorvidt handlingene opphører dersom man responderer avvisende på interessen. Dersom oppmerksomheten gjentar seg, og ikke lar seg stoppe vil det kategoriseres som seksuell trakassering (Matthiesen og Olsen, 2018). Ettersom det er opp til enkeltindividet å bestemme hvorvidt oppmerksomheten er plagsom må en ta i betraktning at menn og kvinner gjerne har ulik opplevelse av hvorvidt noe anses som negativ seksuell oppmerksomhet. Det kunne vært effektivt å legge til grunn en norm i vurderingen av hva den *alminnelige, fornuftige kvinne* opplever som plagsomt for å gi effektivt vern mot seksuell trakassering (McClimans, 2018).

2.2. Fra et avgrenset sosialt problem, til en global sosial bevegelse

Citizens have become more demanding and more critical towards politicians and parties. Above all, citizens have developed the capacity and the readiness, to back up their demand by using the entire range of their potential for action (Klingemann og Fuchs, 1995: 435).

#MeToo-kampanjen er kanskje nåtidens største, og mest vidtrekkende sosiale bevegelse, med tilslutning fra millioner av mennesker, og omfangsrike, verdensomspennende offentlige debatter (Steenbuch og Husøy, 2017). Bevegelsen, som i all hovedsak begynte med anklagene rettet mot Harvey Weinstein, viste omfanget av seksuelle overgrep og trakassering. Weinsteins uakseptable oppførsel var allment kjent innad i bransjen, og flere av hans tidligere ansatte har rapportert om upassende oppførsel mens de jobbet for ham. Fra utsiden virket alt gyllent – flere Oscar-priser, suksess og stor kulturell innvirkning – mens på innsiden eksisterte et byråkratisk rot, med en tvungen «taushetskode» blant de ansatte (Alexander, 2019: 203). Likevel hadde Weinstein skaffet selskapet så mye penger og ære, at styremedlemmene hadde tolerert og skjermet hans seksuelle overgrep, på bekostning av ofrene og den større sivile sfæren. Det var først da denne taushetskoden ble brutt at virksomheten ikke lenger kunne ignorere eller tolerere seksuell trakassering fra de mektige mot de maktesløse bare fordi trakassøren drar inn penger. Slik fikk den sosiale bevegelsen grobunn til å kunne blomstre.

I *What Makes a Social Crisis?* tar Jeffrey Alexander (2019) for seg det viktige spørsmålet om hvordan et fremvoksende, men forholdsvis avgrenset problem i et samfunn eller i en institusjon, blir omgjort til et sosialt problem. Hvordan bryter pågående institusjonelle problemer sine grenser og blir omgjort til store skandaler i samfunnet generelt? Alexanders svar begynner med forutsetningen om at sosiale problemer ikke i seg selv skaper store utbrudd. Han hevder at selv alvorlige institusjonelle problemer vanligvis håndteres av maktpersoner innad i institusjonen, slik at problemene forblir relativt usynlige for borgerne i den sivile sfæren (Alexander, 2019: 16). Ifølge Alexander blir problemer til kriser, først når de beveger seg utenfor sine egne sfærer og står i fare for å true samfunnet generelt. Denne følelsen av en bredere trussel refererer han til som «societalization».

Den sivile sfæren beskriver et idealisert samfunn – et man forestiller seg å være sammensatt av individer som er autonome, men likevel gjensidig forpliktet, og som opplever solidaritet selv når de respekterer hverandres uavhengighet. Den sivile sfæren er organisert rundt en diskurs

som anser institusjoner og mellommenneskelige relasjoner som nødvendige for å opprettholde demokratiske former for selvregulering og sosial solidaritet. Dette innebærer egenskaper som rasjonalitet, åpenhet, uavhengighet, samarbeid, deltakelse og likeverd (Alexander, 2019: 23). Alexander definerer den sivile sfæren slik;

[...] a world of values and institutions that generates the capacity for social criticism and democratic integration at the same time. Such a sphere relies on solidarity, on feelings for others whom we do not know but whom we respect out of principle (Alexander, 2006: 4).

Diskursen i det sivile samfunn inneholder binære koder som setter verdier innenfor den sivile sfæren i kontrast til ikke-sivile verdier, ettersom den også identifiserer kvaliteter som bringer demokratiet i fare, slik som svik, hysteri, avhengighet, hemmelighold, aggresjon, hierarki og ulikhet. Fordi det oppstår sanksjoner mot de som velger å gjøre opprør mot den gjeldende kulturen, blir den sivile sfæren opprettholdt med sin eksisterende kultur og samfunnsnormer. De som anerkjennes i det sivile samfunn blir ikke bare belønnet med prestisje, men også med politisk makt, mens de som beskrives som anti-sivile blir ikke respektert, og opplever negative sanksjoner som trusler, trakassering og fysisk vold (Alexander, 2019).

Den sivile sfærens institusjonelle grenser blir aldri konkret avgjort, og kan heller ikke fastslås abstrakt, ettersom de forandrer seg i takt med samfunnsendringer (Ku, 1998). Hvem anses for å handle slik det er ønskelig innad i den sivile sfæren? Hvem anses for å ikke gjøre det? Disse spørsmålene har historisk sett blitt besvart på forskjellige måter, og svarene bestemmer hvor grenser mellom den sivile sfæren og ikke-sivile sfærer i det sosiale livet legges. Bør kjønns hierarkiet – som #MeToo-bevegelsen gjorde opprør mot – håndteres av patriarkalske eliter, eller bli ansett som brudd på sivile normer, slik at dominans, trakassering og vold blir skandaløst i samfunnet generelt (Luengo, 2018)? Sosiale bevegelser oppstår når en gruppe mennesker med kollektive utfordringer, felles formål og solidaritet aksjonerer mot eliter, motstandere og autoriteter (Tarrow, 1994). Dermed kan praksiser som på et tidspunkt virker akseptable, bli dypt støtende på et annet. Former for seksualitet, politikk og økonomisk liv som en gang ble anerkjent innad i de enkelte institusjonene, kan senere anses som farlige og destruktive, hvis eksistensen undergraver sivile verdier innenfor de kommunikative og juridiske institusjonene (Alexander, 2019: 27).

Når kulturelle problemer i den sivile sfæren omtales som sosiale kriser i anti-sivile institusjoner, begynner det Alexander kaller «societalization». *Societalization* refererer til prosessen der et spørsmål som tidligere ble betraktet som en institusjonsspesifikk dysfunksjon, blir transformert til en krise som truer hele samfunnet (Alexander, 2019: 17). Med andre ord er *societalization* en pådriver til sosiale bevegelser, hvor den sivile sfæren mobiliseres for å aksjonere mot institusjonelle dysfunksjoner, presse på for reformer og forsøke å demokratisere eller transformere institusjonelle kulturer. Dette nettverket av uformell interaksjon mellom grupper og individer engasjerer seg i politiske og kulturelle konflikter, med basis i deres delte interesser (Diani, 1992: 13). Prosessen utløses når en institusjonell svikt ser ut til å være så skadelig at aktører fra den sivile sfæren forsøker å reformere institusjonens kulturelle verdier (Alexander, 2019). Tilly (1994) – en av de fremste forskerne på feltet – viser til viktige fellestrekk ved sosiale bevegelser;

A social movement consists of a sustained challenge to powerholders in the name of a population living under the jurisdiction of those powerholders by means of repeated public displays of that population's numbers, commitment, unity, and worthiness (Tilly, 1994: 7).

Dette innebærer en kulturell prosess i den sivile sfæren som griper inn i en institusjon for å demokratisere institusjonens verdier eller praksis. Slike sfære-intervensjoner utgjør en form for sivil reparasjon (Alexander 2006). Det er først når interne problemer blir omgjort – *societalized* – til samfunnsproblemer, at institusjoner blir kritisert, truet eller straffet, slik at vidtrekkende reformer kan forekomme. Denne typen reform kalles en *sosial bevegelse*. Alexander (2019) viser hvordan moderne kriser knytter seg til Durkheims begreper om kollektiv bevissthet, og fremhever viktigheten av et demokratisk sivilsamfunn og sosial indignasjon⁵. For å forstå hva en sosial bevegelse er, kan det være fruktbart å vurdere om formålet er å formidle interesser og verdier på et institusjonalisert og samfunnsmessig nivå. Det er fem forhold som utpeker seg ved sosiale bevegelser; (1) det dreier seg om sosial interaksjon over tid, (2) med mer eller mindre formalisert interaksjon, gjerne sosiale nettverk med en organisatorisk kjerne, (3) de som deltar har en felles forståelse – en kollektiv identitet – som gir uttrykk for solidaritet, (4) den sosiale bevegelsens formål er å nå sine mål gjennom offentlige aksjoner, og (5) aksjonen omhandler at makt utfordres med bakgrunn i en politisk, økonomisk eller kulturell konflikt (Seippel, 2003:183).

⁵ Indignasjon er et uttrykk for sinne eller irritasjon provosert av det som oppleves som urettferdig behandling.

Sitatet «*Power is everywhere, not because it embraces everything, but because it comes from everywhere*» (Foucault, 1980: 93) viser til antakelsen om at maktrelasjoner eksisterer i alle sosiale situasjoner, at makt kan uttrykkes gjennom interesser, verdier, følelser og kunnskap på et nivå som gjør gruppen politisk relevant på et institusjonalisert nivå. I lys av dette utsagnet tydeliggjøres det at det ligger makt i sosiale bevegelser, i protest og i aksjonering. Dette kan illustrere *hvorfor* #MeToo-kampanjen hadde en slik enorm gjennomslagskraft, både i det politiske og det offentlige rom. Uten globalisering og sosiale medier ville #MeToo-bevegelsen sannsynligvis ikke spredt seg til hele verden slik den gjorde. Dette viser moderniseringens viktighet i slik global *societalization*. Forandring ble til noe som hastet, og teknologien ble dets hjelpemiddel.

One of the most sobering revelations – and one of the most powerful – has been the sheer universality of it [...] Harassment is pervasive in professions like finance and technology, as well as workplaces like restaurants, factories and hotels. It doesn't spare you if you're old, or rich, or privileged, or powerful (Alexander, 2019: 211).

I forkant av kampanjens fremvekst hadde tilstedeværelsen av seksuell trakassering i sosiale medier vært minimal, men emneknaggen #MeToo førte til at seksuell trakassering ble omtalt hundretusenvis av ganger daglig, og millioner ganger månedlig (Steenbuch og Husøy, 2017). Kvinnene som stod frem med fortellinger om voldtekt, overgrep, og seksuell trakassering av Harvey Weinstein satte i gang en kulturell reform. #MeToo var ment for alle, og ut ifra hvor mange delinger denne emneknaggen fikk virket det som nesten enhver kvinne hadde en #MeToo-historie (Alexander, 2019: 210). Dette massive displayet av hvor omfattende problemet med seksuell trakassering faktisk var beviste at denne samfunnskrisen var unngåelig, og måtte aksjoneres mot.

2.3. Ulike forklaringsmodeller på seksuell trakassering som fenomen

Ettersom oppgavens overordnede problemstilling spør etter studenters erfaringer og refleksjoner knyttet til seksuell trakassering er det interessant å undersøke hvorfor problemet forekommer. Det er utfordrende å finne et teoretisk rammeverk som forklarer seksuell trakasseringens opphav i sin helhet, og forstå hvorfor enkeltindivider utfører seksuelt trakasserende handlinger. Likevel har flere forsøkt å utvikle strukturelle forklaringer, modeller

og teori for å belyse nettopp dette samfunnsproblemet. Seksuell trakassering kan være vanskelig å forstå, fordi det rommer ulike hensikter. Utfra et evolusjonsteoretisk perspektiv kan seksuell trakassering forklares som en konsekvens av menns mislykkede forsøk på pardannelse (Brown, 2006), ettersom menn genetisk sett er best tjent med korte parforhold for å muliggjøre mest mulig reproduksjon (Bjørkheim og Drejer, 2018). Noen anvender seksuell trakassering som et middel for å oppnå makt, mens andre trakasserer uten å mene det. Seksuell trakassering kan ikke reduseres til å handle om enkeltindividens dårlige holdninger (Sletteland og Helseth, 2018).

I et forsøk på å forenkle de ulike forklaringsmodellene, skiller Pina (m.fl., 2009) mellom «single factor» og «multifactorial descriptions». *Single factor* fokuserer på en enkelt faktor som er antatt å bidra til de aktuelle fenomenene⁶. *Multifactorial descriptions* er derimot overordnede teorier som forsøker å innlemme en rekke enkeltfaktorer i en omfattende forklaring av de aktuelle fenomenene⁷ (Pina m.fl., 2009: 131). Denne oppgaven vil sentreres rundt forståelser av, og erfaringer med seksuell trakassering, samt kulturelle- og sosiale faktorer som påvirker dette. Dernest vil jeg benytte teorien *single factor* – altså et sosiokulturelt perspektiv på seksuell trakassering – i denne oppgaven (Pina m.fl., 2009). En slik tilnærming anser seksuell trakassering som en konsekvens av eksisterende samfunnsnormer om kjønn, makt og likestilling, og bærer tydelig feministisk preg. Videre vil jeg benytte Connells (1995) teori om hegemonisk maskulinitet, samt se på hvordan stigmatisering på bakgrunn av kjønn innvirker seksuell trakassering. Disse teoriene vil benyttes i oppgavens analysekapittel, for å besvare den overordnede problemstillingen.

2.3.1. Det sosiokulturelle perspektivet

Seksuell trakassering fra et sosiokulturelt perspektiv bygger videre på MacKinnons (1979) samfunnsvitenskapelige synspunkt om at *seksualiteten* først vokste frem mot slutten av 1990-tallet. MacKinnon er blant de første som definerte seksuell trakassering som begrep, og den sosiokulturelle modellen omtaler slik trakassering som et produkt av patriarkatet – der menns maktposisjoner i systemet legitimeres (Tangri m.fl., 1982: 41). Med andre ord blir seksuell trakassering forstått som manglende makt blant kvinner og manglende likestilling i systemet. En stor andel av forskningen som er gjennomført om temaet *seksuell trakassering* baserer seg

⁶ For eksempel biologi eller sosiokulturelle faktorer.

⁷ I dette tilfellet seksuell trakassering.

på trakassering som foregår i arbeidslivet, og en stor del av dette har igjen forsøkt å undersøke og tallfeste hvor utbredt fenomenet er. Widerberg og Brantsæters bok «Sex i arbeid(et)» (1992) er et velkjent, sosiologisk bidrag som stiller viktige spørsmål knyttet til utbredelsen av seksuell trakassering på arbeidsplassen. Her presenteres koblingen mellom arbeid, seksualitet og makt, og hvilke forventninger som eksisterer knyttet til mannlighet og kvinnelighet.

Fremfor å studere biologiske årsaker til at samfunnet er satt sammen på slikt vis, ser sosiokulturelle teorier nærmere på kjønnet samfunnsrett og hvordan en sosialiseres inn i ulike, kjønnte roller gjennom livet (Borchorst og Agustín, 2017). Sexisme har tilstedeværelse i alle samfunnsrettigheter og eksisterer som en grunnleggende kulturell kraft (Reinicke, 2018: 55). Ifølge det sosiokulturelle perspektivet virker denne sexismen undertrykkende i dagligtalen, i stereotyper og i samfunnets gjeldende normsett. Ved å undersøke seksuell trakassering i hele samfunnet, hvem som utøver slik oppførsel og hvordan det utfolder seg, gjennomfører man en sosiokulturell analyse av samfunnsproblemet. Men å fremme kjønnet rett og heteronormativ maskulinitet påvirker ikke kun forholdet mellom kvinner og menn, men også forholdet menn imellom (Borchorst og Agustín, 2017: 35). Dette kan sees i sammenheng med patriarkatet, ettersom det å seksuelt trakassere andre individer ikke kun er en måte å utøve kjønnsrett, men også en metode for å bekrefte ens egen maskulinitet.

Borchorst og Agustín (2017) konkluderer med et svært aktuelt funn, i kjølvannet av #MeToo-kampanjen; at seksuell trakassering er en måte å utøve rett som sjelden handler om seksuelt begjær. Ifølge Quinn (2002) forventes det at menn skal dyrke den heteronormative maskuliniteten, og fremfor publikum og offeret kan seksuell trakassering være en metode for å illustrere sin rett. Med andre ord kan seksuell trakassering bekrefte og måle andre menns maskulinitet ifra publikums ståsted. Martin (2001) drar flere konklusjoner som styrker Quinns (2002) og Borchorst og Agustíns (2017) funn. I sin studie av maskulinitet på arbeidsplassen, peker hun på at seksuelt trakasserende oppførsel ofte motiveres av dominans og rett, fremfor seksuelt begjær (Martin, 2001). Menn i ulike organisasjoner mobiliserer ulik maskulinitet i forsøk på å ekskludere kvinner, og dette argumentet underbygges av forskning som viser signifikant sammenheng mellom kjønn, stillingstittel og seksuell trakassering (McLaughlin m.fl., 2012). Kvinner med lederstillinger opplever seksuell trakassering oftere enn kvinner i lavere stillinger, blant annet fordi de utfordrer mennenes maskulinitet og dominans (McLaughlin m.fl., 2012).

Som tidligere nevnt, har tidligere forskning på temaet *seksuell trakassering* først og fremst fokusert på trakassering som finner sted på arbeidsplassen. I norsk sammenheng har seksuell trakassering i andre sfærer og på andre arenaer likevel blitt studert. Blant annet er det gjennomført forskning som viser at kvinners kjønnsfrihet begrenses på grunn av svært seksuelt trakasserende språk i nettbaserte dataspill, og at kvinnelige spilldeltakere unnlater å informere om sitt kjønn, for å slippe å bli seksuelt trakassert (Ask m.fl., 2016). Krenkende hverdagspråk rammer begge kjønn, til tross for at kvinner er utsatt i mye større grad enn menn (Stefansen m.fl., 2014), og konsekvensene av slik trakassering tydeliggjøres både på individnivå og kollektivnivå. Seksuell trakassering begrenser især det kvinnelige handlingsrom, og former samfunnsmedlemmene til individer med heteronormative og patriarkalske livssyn.

2.3.2. Hegemoni og hierarki

Mye av forskningen som er gjennomført tilknyttet fenomenet seksuell trakassering benytter seg av Raewyn Connells⁸ teori om hegemonisk maskulinitet. Denne teorien anerkjenner heteroseksuell maskulinitet over andre former for maskulinitet eller feminitet (Uggen og Blackstone, 2004: 66). Connell kjennetegnes internasjonalt som en av mannsforskningens grunnleggere, og teorien om den hegemoniske maskuliniteten er blant hennes viktigste bidrag. Modellen identifiserer fire ulike typer maskulinitet, der den minste kategorien består av et fåtall menn, som ifølge henne tilfredstiller de høyeste kravene til foretrukket maskulinitet (Connell, 1995). Denne gruppen – som besitter det Connell refererer til som *hegemonisk maskulinitet* – har den totale mannsmakten i samfunnet. En feiltolkning av Connells analytiske rammeverk er å anta at den hegemoniske maskuliniteten er samfunnets mest utbredte form for maskulinitet.

Den hegemoniske maskuliniteten finnes i et fåtall av maskuline idealer – i en mannlig elite – snarere enn i majoriteten av alle menn. Likevel bidrar mange til å opprettholde denne idealistiske mannsrollen, fordi de er tjent med det patriarkalske utbyttet den hegemoniske maskuliniteten fører med seg (Langeland og Hoel, 2016). Den hegemoniske maskuliniteten legitimerer og reproducerer de sosiale relasjonene som opprettholder enkelte menns dominans over andre menn, som igjen bidrar til at menn består som gruppen med mer økonomisk og

⁸ Før kjønnskifte kjent som Robert William Connell.

symbolsk kapital enn kvinner (Connell, 1995: 77). Det eksisterer dermed både et internt- og et eksternt hegemoni med tanke på dominansrelasjonene innad i kjønnsystemet (Langeland og Hoel, 2016). Maskulinitetsforskerne Jeff Hearn og Robert Morell beskriver den hegemoniske maskuliniteten som;

An ideal, a set of values, established by men in power that functions to include and exclude, and to organize society in unequal ways (Hearn og Morrell 2012: 4).

Hegemonisk maskulinitet kan derfor regnes som de gjeldende idealene i samfunnet, som bidrar til å underordne og ekskludere kjønn. Den rådende, vestlige formen for hegemonisk maskulinitet er normativt utpreget og legitimerer patriarkatet (Connell, 1995: 184). Den kjennetegnes av blant annet (1) heteroseksualitet, (2) avstand til, og nedvurdering av, feminitet, og (3) underordning av homoseksualitet (Langeland og Hoel, 2016). Et av de mest sentrale standpunktene Connell ytrer, er at flertallet av menn vil tjene på et kjønnshierarki, som plasserer kvinnen i en underordnet posisjon. Dermed opprettholder den hegemoniske maskuliniteten mannlig dominans (Connell, 1987: 156). Hegemonisk maskulinitet er grunnleggende heteronormativ, og innebærer dermed distanse fra feminitet og homoseksualitet (Alsop m.fl., 2002), for eksempel gjennom homofobi, trakassering, vold eller diskriminering (Langeland og Hoel, 2016). Den hegemoniske maskuliniteten beskriver ikke én form for maskulinitet, men sikter til en type maskulinitet som på ett tidspunkt er dominerende i kjønnede relasjoner. Til tross for at den ikke nødvendigvis legitimerer vold, opprettholdes hegemoniet via institusjoner og kulturen (Connell og Messerschmidt, 2005: 832).

Denne oppgavens hensikt er å undersøke de normative prosessene som definerer ulike aktørers sosiale liv, og relasjonene som menn og kvinner fører kjønnsniv gjennom. Ifølge Connell (1995) er det *ikke* slik at mennesker, uavhengig av kjønn, etterstreber idealene som kommer til syne i den hegemoniske maskuliniteten. Snarere er det slik at sosiale aktører søker tradisjonelt verdsette verdier som suksess, makt og styrke – egenskaper som historisk sett forbindes med heteroseksuell maskulinitet. Slike egenskaper er kulturelt og universelt beundret, og disse kjønnede mønstrene handler individer etter. *Maskulinitet*, i den grad begrepet lar seg definere, har derfor stor innvirkning på kjønnsrelasjoner, og i lys av dette må kvinner og feminitet anses som et produkt av samspillet mellom maskuliniteter (Connell, 1995: 71). Heteroseksualiteten beskrives som en prosess der den maskuline dominans styrkes, ettersom feminiteten konstrueres fra et heteroseksuelt og maskulint territorium som eksisterer gjennom kvinnelig samarbeid og samtykke (Holland m.fl., 1996: 145). Denne prosessen definerer Connell (1987)

som *emphasized femininity* – en feminitetsposisjon som støtter oppunder hegemonisk maskulinitet, og er spesielt opptatt av å innordne seg etter menns interesser, og dekke deres behov. Den hegemoniske maskuliniteten som opprettholder og institusjonaliserer mannlig dominans over kvinner konstrueres på denne måten i relasjonen til kvinner og andre underordnede maskuliniteter (Connell, 1987: 186). Dette tradisjonelle synet på kjønnsroller kan også benyttes i forskningen på seksuell trakassering, som peker på at både kvinner og menn som foretrekker tradisjonelle kjønnsroller⁹ har større sannsynlighet for å fornekte de negative konsekvensene som seksuell trakassering medfører (Quinn, 2002: 388). Disse aktørene vil trolig også vurdere seksuelt trakasserende handlinger som akseptable eller normale. Connell (1987) hevder at samfunnet reproducerer et normativt ideal for tradisjonell maskulin atferd, og hennes teori om hegemonisk maskulinitet kan bidra til å forstå relasjonen mellom kjønn, makt og trakassering.

2.3.3. Kjønnstigmatisering

Ifølge sosialkonstruktivismen er sosiale fenomener verken gitte eller konstante, men snarere formet og omformet gjennom aktive fortolkninger og definisjoner som oppstår ved sosial samhandling (Tjora, 2020). I denne oppgaven skal *kjønn* forstås fra et slikt sosialkonstruktivistisk perspektiv, som bygger på antakelsen om at kjønn består av to deler; det biologiske- og det sosiale kjønn (Connell, 2009: 11). Til tross for at et individs atferd ofte knyttes opp mot det biologiske kjønn, har også normer og diskurser påvirkning på hvordan kjønn endres, utføres og oppfattes (Alsop m.fl., 2002). Med bakgrunn i dette finnes det ingen dimensjon i handlinger som kan beskrives som kvinnelig eller mannlig. Som alle andre sosiale strukturer er kjønn multi-dimensjonalt. Ifølge Judith Butler (2006) skapes kjønn i måten en uttrykker seg og fremtrer på, med andre ord; hvordan vi *utfører* kjønn, og kjønnsidentitet formes derfor av egne og andres handlinger. En feminin eller maskulin opptreden er dernest kontekstuell og varierer fra aktør til aktør. Connell (2009) tilskriver individer makt til å selv

⁹ Kjønnssrolle er en samling av normer og forventninger knyttet til det å være mann eller kvinne. *Tradisjonelle kjønnsroller* brukes i denne oppgaven synonymt med «umoderne kjønnsroller», som bidrar til å opprettholde tidligere etablerte og utdaterte kjønnsroller, og stereotypiske oppfatninger av kjønnene (Teigen og Svartdal, 2020).

konstruere sin identitet, og vektlegger at verken mannlighet eller kvinnelighet bør ses som fastsatte idealer. Både Butler og Connell peker på det velkjente sitatet;

One is not born, but rather becomes, a woman (De Beauvoir, 1949: 283).

Med dette menes at det biologiske kjønn definerer en som *mann* eller *kvinne*, mens det sosiale kjønn gjerne defineres ved hjelp av kjønnede begreper som *maskulinitet* og *femininitet*. Det sosiale kjønn er konstruert, og læres gjennom sosiale forestillinger og praksiser.

Being a man or a woman, then, is not a pre-determined state. It is a becoming, a condition actively under construction (Connell, 2009: 5).

Innen Butlers kjønnsteori står begrepet *performativitet*¹⁰ sentralt. Hun påstår at det performative kjønn skaper og opprettholder kontinuitet mellom det biologiske- og det sosiale kjønn, samt seksuell praksis og begjær (Butler, 2006). Kjønn kan utføres på ulike måter, selv om det eksisterer idealer som styrker enkelte privilegerte aktører. Å være kvinne eller mann handler om hvordan man repeterer flere handlinger, normer, og diskurser, som til sammen gjør at vi formes som kjønnede enkeltindivider. Ideen er at sosialt kjønn er konstruert, snarere enn noe som forekommer naturlig.

Å bli kjønnsstigmatisert innebærer å ikke bli fullstendig akseptert for den man er, men heller blir redusert til en stereotypi (Goffman, 1963). Å bruke noens kjønnsidentitet mot dem er en form for trakassering (Sletteland og Helseth, 2018: 70). Forskning viser at kvinner og menn utsettes for samme mengde hets, men for ulike ting; menn kritiseres for innholdet i sine uttalelser, mens kvinner oftere angripes for deres utseende og seksualitet (Hagen, 2015). I de tilfellene der menn angripes for sin identitet brukes begreper som «femi» eller «homo», og det sies gjerne i sammenheng med at de ikke *er mann nok* (Sletteland og Helseth, 2018: 71). Ordene som brukes forteller noe om hvem som har en selvsagt posisjon i offentligheten, og hvem som er et avvik. Den hegemoniske maskuliniteten kommer til syne som det foretrukne mannsidealet, og dette er preget av det historiske hierarkiet mellom mennesker og kjønnene.

Ettersom patriarkatet og heteronormativitet – i vestlige samfunnsstrukturer – er de dominerende kjønnsidealene, vektlegger Butlers perspektiv at maskuliniteten er sosialt konstruert, og ikke noe som nødvendigvis tilhører mannen alene. Det kan heller komme til syne i begge kjønn, og

¹⁰ *Performativitet* viser hvordan våre kjønnsidentiteter blir til gjennom kulturelle diskurser og normer.

uavhengig av legning (Alsop m.fl., 2002). Selv om enkelte forskere, som Butler (2006) og Connell (1995), har utviklet kjønnsteorier og performative perspektiver, har kvinnediskriminering stort sett stått i fokus i ulike studier (Borchorst og Agustín, 2017). For å forstå samfunnets kjønnede relasjoner er det likevel viktig å belyse betydningen av maskulinitet, og dets kulturelle betingelser – særlig med hensyn til #MeToo (Reinicke, 2018: 20). Maskuliniteten er sterkt tilknyttet kjønnede relasjoner; maskulinitet tilhører ikke forbeholdent menn, men sier heller noe om menns stilling i en kjønnsrekkefølge (Connell, 2009).

2.4. Gråsoner og varslingsproblemer

Emneknaggen #MeToo hadde opprinnelig som hensikt å styrke, støtte og sympatisere med ofre for seksuell trakassering (Isaacs, 2018). Likevel førte den massive bevisstgjøringen rundt problemet til at en sosial bevegelse vokste frem, for å slå ned på en ukultur som hadde fått eksistere altfor lenge. Definisjonen av seksuell trakassering innehar et objektivt, juridisk konsept, samtidig som den åpner for subjektive forståelser. Derneft har vernet mot seksuell trakassering to sider; en individuell og en strukturell. Det individuelle vernet skal beskytte mot ulovlig forskjellsbehandling på bakgrunn av kjønn, mens det strukturelle vernet pålegger organisasjoner og arbeidsgivere å forebygge slik forekomst (McClimans, 2018: 91). Likevel er problemet svært omfattende¹¹.

Det er den enkeltes oppfatning av situasjonen som avgjør om vedkommende føler seg trakassert, om hun/han ser på det som upassende oppførsel eller ikke reagerer i det hele tatt [...] Reaksjonen kan derfor forstås innenfor et psykologisk rammeverk som blant annet handler om den enkeltes opplevelse av krenkelse og mestring av situasjonen (Idås og Backholm, 2020: 3).

Likestillings- og diskrimineringsombudet rapporterer om få varslingsaker knyttet til seksuell trakassering (Bråten og Øistad, 2017). Til tross for dette betyr det heller at mørketallene er store, enn at det eksisterer få tilfeller av problemet. Hvorfor er det så vanskelig å varsle, dersom man utsettes for uønsket seksuell oppmerksomhet? Kjønn, alder og ansettelsesforhold er sentrale risikofaktorer for å bli utsatt for seksuell trakassering (Bråten og Svalund, 2018), og disse faktorene påvirker derfor også muligheten og viljen til å varsle om slike

¹¹ Dette utdypes i oppgavens kapittel 2.3.

trakasseringssaker. Asymmetriske maktforhold skaper kontekstuelle forhold som gir liten risiko for at atferden vil få konsekvenser for trakassøren (Sletteland og Helseth, 2018). Derfor står offerets sårbarhet sentralt i slike saker. I tilfeller der den trakasserte ikke har mestret å stoppe den uønskede oppmerksomheten, kan det føre til svekket selvfølelse og manglende mestringskontroll. I jevnbyrdige maktforhold vil den rasjonelle reaksjonen på uønsket seksuell oppmerksomhet være å si tydelig ifra om at oppmerksomheten ikke er gjensidig (Idås og Backholm, 2020). Å gjøre det i situasjoner preget av ujevne maktforhold vil være problematisk. Dette illustrerer hvor viktig gjensidighet og relasjon er, i slike trakasseringssaker (Sletteland og Helseth, 2018: 22).

Som tidligere nevnt, argumenterte MacKinnon (1979) for at det måtte skilles mellom seksuell trakassering som *quid pro quo* og *condition of work*. #MeToo-saker ligger ofte i kjernen av *quid pro quo*-trakassering, der den uønskede atferden oftere består av hentydninger enn alvorlig grenseoverskridende atferd (Bjørkheim og Drejer, 2018). Av denne grunn er det viktig å påpeke utfordringer ved gråsoneproblematikk som i slike tilfeller kan oppstå (Bråten, 2020). Basert på allmenne oppfatninger av hvilke situasjoner som defineres som seksuelt trakasserende, kan enkelte hendelser havne i en gråson mellom den trakassertes subjektive opplevelse av situasjonen, og hvordan den oppfattes og fortolkes av omgivelsene. Derfor har handlingens kontekst, og relasjonen mellom de involverte partene, betydning for hvordan ulike situasjoner oppleves og fortolkes.

I praksis vil en slik gråson omfatte flere typer av seksuelt ladede situasjoner og handlinger som subjektivt oppleves som ubehagelig, men som den ansatte kanskje lar være å gjøre noe med (for eksempel varsle om) fordi hun er usikker på om andre (kollegaer/arbeidsgiver) vil definere situasjonen på samme vis (Bråten, 2020: 26).

Skamfølelse, og frykt for negative konsekvenser, er blant de største grunnene til at ofre ikke varsler om seksuell trakassering (Bråten og Svalund, 2018; Kleppe og Røyseng, 2016). Dette gjelder spesielt i *quid pro quo*-saker, der én part har makt til å straffe den andre parten. I slike situasjoner kan den rammede miste status og tape ansikt blant kolleger (Litz m.fl., 2009), for eksempel dersom det oppstår rykter om at man «ligger seg oppover» i systemet. Paradoksalt nok er det ikke unormalt at den trakasserte opplever skam- og skyldfølelse (Idås og Backholm, 2020). Skamfølelsen kan knyttes opp mot at offeret ikke avviste oppmerksomheten første gang den forekom (Matthiesen og Olsen, 2018). En seksuell hendelse kan i utgangspunktet oppleves som akseptabel eller positiv som en engangsforeteelse, men dersom oppmerksomheten på et

tidspunkt blir for mye, er det stor sannsynlighet for at den rammede vil føle skam og skyld over å ikke ha avvist oppførselen i utgangspunktet. Av den grunn vil offeret i mange tilfeller ta ansvaret for hendelsen.

2.5. Statistikk – hvem utsettes for uønsket seksuell oppmerksomhet?

Omfanget av seksuell trakassering i det norske samfunnet er veldig stort, og undersøkelser viser at arbeidstakere og ungdommer er blant de mest utsatte gruppene (Teigstad, 2017). Seksuell trakassering på arbeidsplassen forekommer like ofte, uavhengig av hvor man befinner seg i landet, ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå¹². Likevel er det noen yrkesgrupper som er mer utsatte enn andre. En ny medieundersøkelse viser at sosiale medier er en svært egnet arena for seksuell trakassering – særlig blant unge (Teigstad, 2017). Jeg vil nå presentere statistikk om fenomenets omfang, og se nærmere på *hvem* som opplever seksuell trakassering – både i arbeidslivet og i skolen.

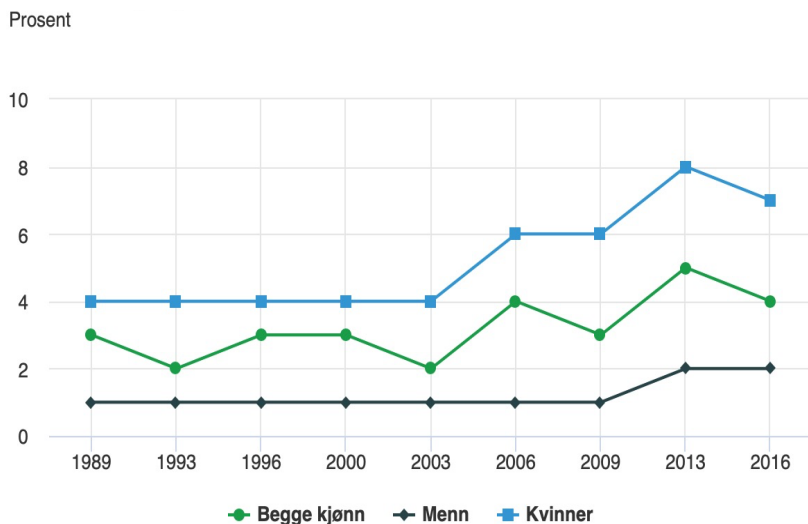
2.5.1. Seksuell trakassering i arbeidslivet

#MeToo-bevegelsen fikk enorm oppmerksomhet i mediene, og førte til at menn og kvinner brøt taushet vedrørende seksuell trakassering. Likevel har dette problemet eksistert lenge før bevegelsens store fremvekst. Som tidligere nevnt, fokuserer mye av den eksisterende forskningen på seksuell trakassering i arbeidslivet, og hvert år utgir Statens arbeidsmiljøtilsyn en rapport om tilstanden i arbeidslivet, der omfanget av seksuell trakassering har blitt kartlagt siden 1989 (Sletteland og Helseth, 2018: 173). De offentlige tallene fra SSB illustrerer store kjønnsforskjeller mellom hvem som blir mest utsatt for uønsket oppmerksomhet på arbeidsplassen (se *Figur 2*), og i levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø oppgir om lag 110 000 yrkesaktive at de blir utsatt for krenkende kommentarer eller uønsket seksuell oppmerksomhet én gang i måneden eller oftere – dette utgjør fire prosent av alle sysselsatte som deltok i levekårsundersøkelsen (Dammen, 2018).

¹² Heretter referert til som SSB.

FIGUR 2

ANDEL SOM ER UTSATT FOR UØNSKET SEKSUELL OPPMERKSOMHET PÅ ARBEIDET EN GANG I MÅNEDEN ELLER OFTERE

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø.

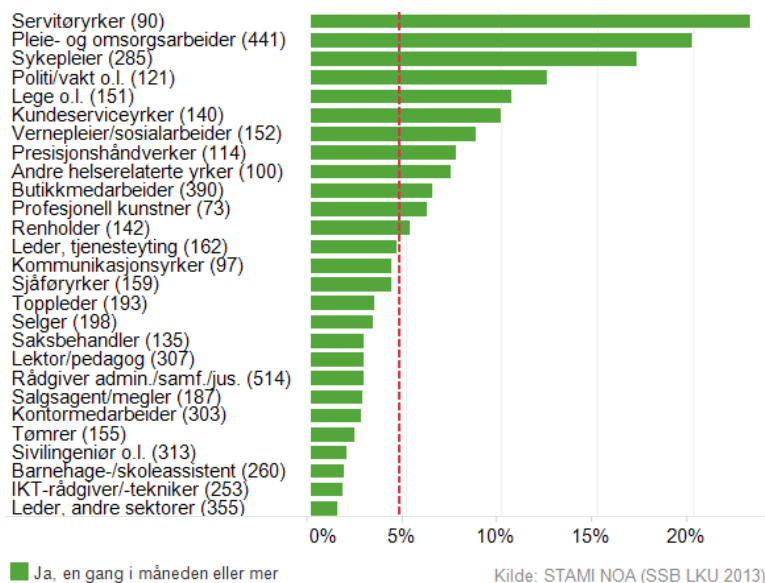
Figur 2 viser at hele syv prosent av kvinnene som deltok i undersøkelsen oppga at de opplever uønsket seksuell oppmerksomhet, mens to prosent av mennene svarte det samme (Dammen, 2018). Tretten prosent av kvinner mellom 18 og 24 år

oppga at de var utsatt for dette. I tillegg til at en ser store kjønnsforskjeller, eksisterer det også tydelige variasjoner mellom yrker og næringer (Sletteland og Helseth, 2018: 173).

FIGUR 3

PROSENTANDEL SOM OPPGIR AT DE UTSETTES FOR UØNSKET SEKSUELL OPPMERKSOMHET PÅ JOBB, ETTER YRKE

Figur 3 illustrerer at sykepleiere, sammen med ansatte i overnattings- og serveringsvirksomheter, er de mest utsatte yrkesgruppene (STAMI, 2018). Andelen er større blant kvinner enn menn, og kvinner i aldersgruppen 18 til

Kilde: STAMI NOA (SSB LKU 2013)

24 år er de mest utsatte for uønsket seksuell oppmerksomhet. Siden statistikkens begynnelse i

1989 har denne prosentandelen for alle sysselsatte vært noenlunde stabil¹³. Disse tallene viser åpenlyst at seksuell trakassering har vært, og er, et stort problem i samfunnet, selv i etterkant av #MeToo-kampanjen.

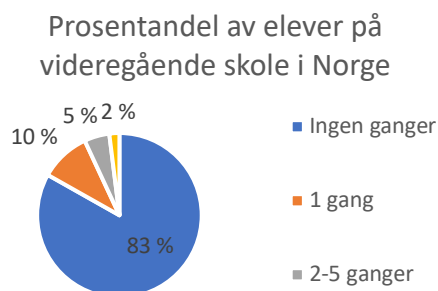
2.5.2. Seksuell trakassering i skolen

Til tross for at seksuell trakassering i størst grad har blitt kartlagt i arbeidslivet, har det naturligvis funnet sted på andre arenaer også. Som tallene fra SSB illustrerer, rammer vold og overgrep en betydelig andel unge, og seksuell krenkelse er et stort problem (Dammen, 2018). Aldersgruppen som i størst grad blir utsatt for seksuell trakassering, er ungdommer (Sletteland og Helseth, 2018: 175). Tall hentet fra UngVold-undersøkelser viser at hele 29 prosent av unge kvinner på 18 og 19 år, og 7 prosent av menn på samme alder, har opplevd en eller annen form for kroppslig, seksuell krenkelse (Mossige og Stefansen, 2016). Dette dreier seg om både milde og grove krenkelser, som tafsing, beføling, tvungen oralsex, penetrerende overgrep eller forsøk på dette. Ungdatas rapport fra 2018 viser også at 32 prosent av videregåendelever opplever én eller flere former for seksuell trakassering hvert år (Sletteland og Helseth, 2018). De fleste deltakerne rapporterer om relativt få forekomster av seksuell trakassering, mens en mindre gruppe imidlertid oppgir at de har opplevd ulike former for seksuell trakassering – som beføling, verbal trakassering og ryktespredning – et betydelig antall ganger (se *Figur 4*). Resultatene fra Ungdatas undersøkelse viser at omfanget av seksuell trakassering er betydelig høyere blant jenter enn gutter, til tross for at det er et problem som rammer begge kjønn (NOVA, 2017).

¹³ *Figur 2* er basert på tall frem til 2016. De ferskeste undersøkelsene fra SSB viser imidlertid at tallene fra levekårsundersøkelsen i 2019 fremdeles er stabile, med fire prosent som oppgir at de utsettes for uønsket seksuell oppmerksomhet månedlig eller oftere.

FIGUR 4

ANDEL SOM HAR OPPLEVD UØNSKET SEKSUELL OPPMERKSOMHET DE SISTE 12 MÅNEDENE

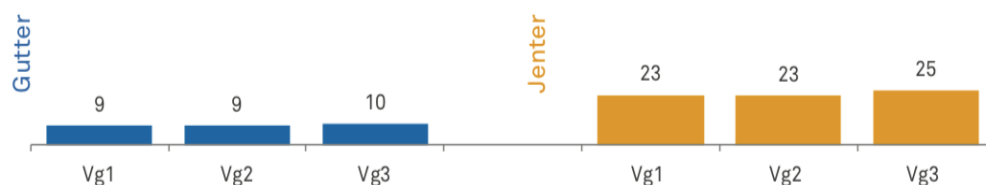

Kilde: Ungdata, nasjonale resultater 2018.

I Figur 4 er svarene blant jenter og gutter inkludert i samme diagram. Likevel eksisterer det store kjønnsforskjeller i skolen – som i arbeidslivet (se Figur 5). Ungdatarapporten (2018) viser at 23 prosent av jenter har opplevd uønsket seksuell beføling, mens kun 9,5 prosent av guttene oppgir det samme. 20 prosent av de deltakende jentene har blitt utsatt for negative seksuelle rykter, mens 14,5 prosent av guttene har opplevd det samme. 20,5 prosent av jentene, og 12,5 prosent av guttene har blitt kalt seksuelt ladede skjellsord (Bakken, 2018).

FIGUR 5

ANDEL SOM HAR OPPLEVD AT NOEN MOT DIN VILJE BEFØLTE DEG PÅ EN SEKSUELL MÅTE

Kilde: Ungdata, nasjonale resultater 2018.

Statistikken illustrerer at problemets omfang er stort, og at kvinner er den mest utsatte gruppen for denne typen oppmerksomhet. Seksuell trakassering forekommer også i arbeidslivet, men er spesielt utbredt blant ungdom i videregående skole. Sosiale medier har vist seg å være en svært egnet arena til seksuell trakassering og mobbing (Lindblad, 2016). #MeToo-bevegelsen rettet søkelys mot det omfattende samfunnsproblemet, og argumenterte for at seksuell trakassering i hverdags-, utdannings- og yrkeslivet ikke lenger er noe man skal måtte finne seg i.

3. FORSKNINGSDESIGN OG METODE

I det følgende kapittelet vil jeg presentere denne oppgavens metodologiske tilnærming, og prosjektets vitenskapsteoretiske forankring og metode. Jeg vil begynne med å diskutere fokusgruppeintervju som datainnsamlingsmetode, og undersøke kriterier for utvalg og rekruttering av informanter. Videre vil jeg gå dypere inn i intervjuprosessen og min rolle som forsker. Deretter vil bearbeiding av datamateriale og analysestrategi stå i fokus, etterfulgt av en del som omhandler forskningsetikk. Avslutningsvis vil jeg se på studiens validitet og reliabilitet, for å vurdere forskningens kvalitet. Dette vil også indirekte diskuteres gjennom hele metodekapittelet.

3.1. Metodevalg

Et samspill av teoretiske perspektiver, forskningsdesign og forskningsmetoder er ofte rammeverk til all forskning (Creswell, 2014: 5). Innen kvalitativ metode er et konstruktivistisk verdensbilde en klassisk tilnærming. Sosialkonstruktivister anser det slik at individer søker forståelse av den virkeligheten de befinner seg i, og et slikt perspektiv retter fokus mot at individer danner subjektive meninger basert på egne erfaringer. Dette bidrar til kompleksitet for forskeren. Ved bruk av et kvalitativt forskningsdesign tilstrebes det å skape et bilde av menneskelige erfaringer «innenfra» livet selv (Brinkmann og Tanggaard, 2012). Slik forskning baserer seg på informantenes syn på fenomenet som skal studeres, og spørsmålene som stilles er gjerne åpne og generelle, for å hente ut så mye informasjon som mulig (Creswell, 2014). Det er informantenes definisjoner og forståelser jeg har vært interessert i, og deres fortolkninger av sine erfaringer. Ettersom informantene i et fokusgruppeintervju samhandler med hverandre for å danne felles forståelser av fenomenet *#MeToo* og *seksuell trakassering*, kan forskningen kobles opp mot symbolsk interaksjonisme¹⁴. I motsetning til kvalitative dybdeintervjuer – som gjerne er mer private – søker man i et fokusgruppeintervju etter *offentlighetens* meninger og holdninger om et gitt tema. Denne studiens formål er å studere hvordan unge menn og kvinner reflekterer rundt tematikken *seksuell trakassering*, og undersøke hvordan forståelser av makt, kjønn og seksualitet gjør seg gjeldende i diskusjon om *#MeToo*.

¹⁴ Den symbolske interaksjonismen har som formål å forklare samhandling med vekt på hvilken mening informanten har med det som formidles. Teorien kjennetegnes ved at kausalforklaringen går fra aktør mot struktur.

Mitt mål for denne oppgaven er å avklare hvordan unge kvinner og menn definerer, tolker og forstår hva seksuell trakassering og #MeToo er. Den overordnede problemstillingen er: *Hvordan kommer unge studenters erfaringer og refleksjoner rundt seksuell trakassering til syne, i lys av #MeToo-bevegelsen?* I forlengelsen av dette ønsker jeg å undersøke hvilke grenser og grenseforhandlinger som trer frem i diskusjonen av disse temaene, og hvordan seksualitet, makt og kjønn gjøres gjeldende i en slik diskusjon. Spørsmål som dette skaper grunnlag for et kvalitativt forskningsdesign, med utgangspunkt i informasjon tilknyttet individers erfaringer, opplevelser, verdier, handlinger og begreper (Leseth og Tellman, 2014). I denne oppgaven skal fokuset ligge på unge voksnes forståelse av seksuell trakassering og #MeToo.

3.2. Kvalitative fokusgruppeintervju

For å forstå et fenomen, og ikke kun tallfeste omfang og utbredelse, er kvalitativ datainnsamling hensiktsmessig (Leseth og Tellmann, 2014), og ettersom jeg ønsker å studere unge kvinner og menns forståelser og erfaringer av temaene *#MeToo* og *seksuell trakassering* var det naturlig å velge et kvalitativt forskningsdesign. Innen det kvalitative forskningsfeltet eksisterer det flere ulike tilnærminger man kan velge for å studere et fenomen, som for eksempel intervju, observasjon eller litteraturgjennomgang. Ulike former for intervju er blant det vanligste. Som problemstillingen vektlegger, er det informantenes forståelser og erfaringer av *seksuell trakassering* og *#MeToo* jeg er interessert i å studere, og hvordan disse temaene gjør seg gjeldende i samhandling imellom dem. Slik kan man benytte informantenes interaksjon til å frembringe empiri (Tjora, 2012: 123). Ideen om at teori skal forankres i det empiriske datamaterialet kan knyttes til Glaser og Strauss' *Grounded Theory* (1967) – en metode som tillater forskeren å bevege seg mellom datamaterialet og teorien, for å kunne utvikle nye og kontekstspesifikke teorier. *Grounded Theory* innebærer nøyaktig inspeksjon av datamaterialet, så man kan danne koder som skaper grunnlag for nye teorier (Silverman, 2014: 68). For meg var det hensiktsmessig å velge fokusgruppeintervju som datainnsamlingsmetode ettersom slike intervjuer tar utgangspunkt i et spesifikt tema man ønsker å vite mer om (Sundstrøm, 2019), samtidig som resultatene kan generere nyere teorier. David L. Morgan (1996) definerer metoden som;

[...] a research technique that collects data through a group interaction on a topic determined by the researcher (Morgan, 1996: 130).

Ifølge Kamberelis og Dimitriadis (2011) er fokusgruppeintervjuets funksjon at informantene kan samle seg rundt spesifikke temaer, og kollektivt konstruere kunnskap og strategier for å forbedre situasjoner og forhold de møter i ulike kontekster. Fokusgruppens opprinnelse stammer fra 1920-tallets sosiologi, men fikk størst oppmerksomhet nærmere 1990-tallet (Smithson, 2012). Et fokusgruppeintervju er en fordelaktig datainnsamlingsmetode for å studere og analysere meninger, tanker, ideer, holdninger og erfaringer (Barbour og Klitzinger, 1998), men også reaksjoner i form av atferd og kroppsspråk (Sundstrøm, 2019). Til tross for at det ikke eksisterer en tydelig mal som alle fokusgruppetudier må følge (Morgan, 1997), nevner Smithson (2012) som en tommelfingerregel at en fokusgruppes størrelse kan variere fra seks til tolv informanter. I praksis er denne typen intervju ofte ulik i både utforming og utførelse, men fremgangsmåten bygger på tre elementære betingelser;

First, it clearly states that focus groups are a research method devoted to data collection. *Second*, it locates the interaction in a group discussion as the source of the data. *Third*, it acknowledges the researcher's active role in creating the group discussion for data collection purposes (Morgan, 1996:130).

Andre kjennetegn ved fokusgruppeintervjuer er at de som regel består av en homogen gruppe individer som ikke kjenner hverandre, intervjuene er relativt strukturerte – og styres av en moderator, gruppestørrelsen varierer i antall deltakere, og per prosjekt gjennomføres det ofte mellom tre og fem intervjuer (Morgan, 1997: 34). Moderatoren skal utøve en mild form for ledelse, og hensikten er løfte frem alle informantene – ikke kun de mest ivrige (Chrzanowska, 2002). Moderatoren må sørge for å skape en åpen og god atmosfære, slik at alle deltakerne ønsker å uttale seg og mange forskjellige perspektiver dernest kommer til syne i intervjuet. Forskeren presenterer temaene som skal diskuteres, og i sin moderatorrolle skal forskeren opptre nokså nøytralt, med et visst engasjement i diskusjonen uten å selv delta aktivt (Bjørklund, 2005). Tanken er at dialogen skal flyte mellom intervjudeltakerne, og forskerens oppgave er å lede samtalen inn på relevante temaer.

I et fokusgruppeintervju kan man studere hva som skjer mellom informantene underveis i intervjuet ettersom holdningene ikke kun uttrykkes igjennom ord. Å kunne fange opp all verbal og non-verbal kommunikasjon i samhandlingen, er en av fordelene med fokusgruppeintervju som valg av metode. George Herbert Meads speilingsteori kommer til syne i

fokusgruppeintervjuer. Individuer speiler seg i tilbakemeldinger fra «den generaliserte andre», og tilpasser seg etter disse (Østerberg, 2012: 82). Andre menneskers reaksjoner – både positive og negative – påvirker oss, og vi er oppmerksomme på tilbakemeldinger gjennom både språk, ansiktsuttrykk og gester (Sundstrøm, 2019). Meads teori videreutvikler symbolsk interaksjonisme – vi prøver å forstå og forklare virkeligheten ved å studere deltakernes ansikt-til-ansikt-interaksjon. Slik inkluderer fokusgruppeintervju en fordel som eksisterer i observasjonsstudier. Man kan benytte interaksjonen som anledning til å generere data, og slik kan fokusgruppeintervju knyttes opp mot symbolsk interaksjonisme og et sosialkonstruktivistisk vitenskapssyn (Tjora, 2012). Informantene stimulerer hverandre på en slik måte at andre aspekter av deres opplevelser rundt fenomenet blir synliggjort. Én opplevelse kan være kilde til nye tanker og refleksjoner. Samtidig retter den symbolske interaksjonismen fokus mot aktørens subjektive tolkninger av den sosiale verden. I et fokusgruppeintervju anses det ikke som et mål at deltakerne skal komme frem til løsninger eller enighet på spørsmålene som diskuteres (Kamberelis og Dimitriadis, 2011). Likevel kan ofte en felles eller kollektiv forståelse av fenomenet komme til syne i intervjuet. På denne måten tillater fokusgruppeintervjuet at deltakerne både uttaler seg med individuelle- og kollektive stemmer.

3.3. Utvalg og rekruttering

Denne oppgavens formål er å utvikle kvalitativ forståelse av konteksten en populasjon befinner seg i, frembrakt fra empirien. Teoretisk generalisering som dette baserer seg ikke på sannsynlighetsutvalg, men forutsetter strategisk utvalg (Grønmo, 2011: 89). Utvalg av denne typen rekrutterer informanter basert på deres relevans for forskningsspørsmålene som stilles, og derav bygger det ikke på prinsippet om tilfeldighet (Tjora, 2012: 34). Strategisk utvalg innebærer som nevnt at man stiller visse kriterier til utvalget – hvilket er vanlig å gjøre innen kvalitativ forskning (Leseth og Tellmann, 2014: 54). Dette bidrar til å sikre en fokusgruppe bestående av informanter som kan gi utfyllende informasjon om studiens fokus. Med tanke på at problemstillingen spør etter unge kvinner og menns refleksjoner og erfaringer knyttet til fenomenet #MeToo, var et av de mest åpenbare kriteriene for deltakelse i dette forskningsprosjektet å rekruttere unge individer, og jeg bestemte meg for å rekruttere kvinner og menn med et aldersspenn mellom nitten og tretti år. Til tross for at #MeToo-bevegelsen ble satt på politisk og sosial agenda i 2017, og fikk enorm medieoppmerksomhet, finnes det relativt lite forskning på temaet. En stor del av forskningsfeltet er uberørt, da flertallet av

forskingslitteraturen retter søkelys mot trakassering på arbeidsplassen (Borchorst og Agustín, 2017). Av den grunn var det interessant for meg å intervjuere studenter. Mitt ønske var at informantene kunne diskutere temaet på en reflektert måte, og dette var hovedfokuset i rekrutteringsprosessen. Derfor utgjør ikke informantene en bestemt populasjon, utover at de alle er studenter i Bergen. Etersom #MeToo endte opp som en global bevegelse, med vanvittig mediedekning og politisk fokus, tok jeg høyde for at flertallet av studentene i Norge hadde kjennskap til, erfaringer med, eller meninger om den internasjonale kampanjen. Jeg presiserte at studentene kunne ha deltidsjobb ved siden av studiene, med tanke på den tydelige sammenhengen mellom seksuell trakassering og arbeidslivet. For å unngå et utvalg av personer innenfor samme studieløp og vennegjenger, valgte jeg å henge opp flyers på ulike utdanningsinstitusjoner; ulike fakulteter ved Universitetet i Bergen, Høgskulen på Vestlandet, BI og Norges Handelshøyskole. Håpet var at dette også skulle bidra til å rekruttere personer med ulike meninger og holdninger, som i minst mulig grad skulle påvirkes av hverandres verdensbilde (Leseth og Tellmann, 2014).

Å henge opp flyers på ulike utdanningscampus fungerte til en viss grad, men jeg møtte en metodisk utfordring ettersom jeg ikke fikk så mange henvendelser som jeg hadde håpet på. Noe av årsaken til dette kan være regjeringens nasjonale koronatiltak, og at flere av de høyere utdanningsinstitusjonene har gjennomført digital undervisning, og derav har mange studenter oppholdt seg lite på campus. Dette tvang meg til å tenke nytt, og jeg valgte å benytte meg av snøballmetoden for å rekruttere flere informanter (Leseth og Tellmann, 2014). Denne metoden går ut på at man – gjennom kontakt med én enhet – får tips om andre relevante enheter å snakke med, som muligens har kompetanse eller erfaring med fenomenet som skal studeres. Slik kan «snøballen» fortsette å rulle (Bjørklund, 2005: 45). Jeg la tidlig merke til en skjevfordeling i utvalget, da det var vanskeligere å rekruttere menn enn kvinner. Dette kan ha sammenheng med at #MeToo-bevegelsen anses av mange som en feministisk bølge – av kvinner for kvinner (Pileberg, 2018). Store faggrupper ledet av kvinner hadde i flere tilfeller en fiendtlig argumentasjon i debatten om #MeToo-problematikken (Reinicke, 2018). Av den grunn er det ikke sjokkerende at få menn, i forhold til kvinner, tidlig i rekrutteringsprosessen uttrykket ønske om å delta i studien. Inkluderingen av snøballmetoden førte likevel til at flere mannlige informanter ble rekruttert.

Et spørsmål innen kvalitativ forskning er hvor mange informanter som skal inkluderes i datainnsamlingen, og Tjoras (2012) svar på dette er at man avslutter når metning er oppnådd. Metning er et utvalgsprinsipp som muliggjør generalisering basert på intervjuer, hvilket betyr at inkludering av nye deltakere, eller at flere fokusgrupper, ikke vil tilføre ny informasjon eller endre meningsinnholdet. Slik kan kvalitative studier produsere generaliseringer om kjennetegn ved prosesser eller mekanismer (Nadim, 2015: 133). Ifølge Mitchell (2006: 34) er det mulig å slutte at relasjonene en finner i kvalitative studier også kan finnes i den større populasjonen – ikke fordi casen er representativ, men fordi argumentasjonen bærer logisk styrke. Kvalitative og kvantitative studier gir derfor opphav til generalisering, om ulike aspekter av fenomener.

FOKUSGRUPPE 1	FOKUSGRUPPE 2	FOKUSGRUPPE 3
MAGNUS (26)	SOFIE (28)	SARA (30)
PÅL (23)	MARI (22)	BEATE (26)
LARS (29)	ANJA (24)	NORA (21)
HENRIK (26)	LISE (27)	KNUT (28)
TORE (24)	KARI (26)	HANS (22)
	JENNY (19)	

Mitt utvalg endte med totalt seksten informanter, fordelt på tre grupper. Inntrykket var at dette antallet deltakere ville legge godt grunnlag for å besvare de stilte forskningsspørsmålene, og inkludering av flere fokusgrupper ville trolig ikke tilført noe vesentlig nytt til datamaterialet. Dermed kan en argumentere for at denne studien kan si noe om unge voksnes refleksjoner rundt seksuell trakassering på et gitt tidspunkt. Den første gruppen bestod av fem menn, den andre gruppen bestod av seks kvinner, og den siste gruppen bestod av tre kvinner og to menn.

3.4. Gjennomføring av intervjuene

I forkant av undersøkelsen må forskeren reflektere over egen rolle i forskningen, og i forlengelsen av dette er et viktig metodisk prinsipp hvordan forskeren inngår i relasjon med det forskes på (Postholm og Jacobsen, 2018: 133). Hvilken rolle forskeren ønsker å innta kan velges ut fra flere forhold; (1) situasjonen, (2) forskningens hensikt, (3) forskerens teoretiske ståsted, eller (4) forskerens personlighet og verdier (Glesne, 2011). Personlig definerer jeg min rolle som forsker til å være på sidelinjen av fokusgruppeintervjuene, ettersom hensikten med

forskningen var å innsamle datamateriale som kan bidra til bredere forståelse og kunnskap (Postholm og Jacobsen, 2018). Som moderator ønsket jeg å gjennomføre intervjuene i en uformell og behagelig setting, i sammenheng med et interaksjonistisk syn på sosial samhandling (Glaser og Strauss, 1967). Målet var at min rolle som fremdriver skulle skape naturlig diskusjon og flyt i fokusgruppene.

Et krav for et godt intervju er at informantene opplever at de kan tenke høyt, dele erfaringer og avspore – uten å bli avbrutt av moderatoren. Samtidig var jeg redd for å påvirke utfallet av samtalene, og lede gruppediskusjonen i uønsket retning (Morgan, 1997: 16). Av den grunn lot jeg være å bryte inn for ofte, og ledet samtalene ut ifra den forhåndsutarbeidede intervjuguiden. Dersom forskeren følger intervjuguiden slavisk kan samtalens naturlige glid bli negativt påvirket, siden spørsmålene bør stilles der det faller seg naturlig i informantenes interaksjon – og ikke nødvendigvis i den rekkefølgen de står. Jeg hadde derfor på forhånd gjort meg godt kjent med intervjuguiden slik at jeg ikke var bundet til den, og hadde tenkt ut gode overganger mellom temaer, så samtalen ikke skulle oppfattes som en teknisk oppramsing av spørsmål (Postholm og Jacobsen, 2018: 133). Med bruk av fokusgrupper som metode kan flere utfordringer oppstå. Smithson (2000) nevner noen av dem;

[...] having one or several dominant individuals within a group, permitting only one opinion to be heard [...] using focus groups to research minority groups, with consequent problems of constructing the other [...] the likelihood of group dynamics obscuring some of the more controversial perspectives, for example the tendency for participants to reproduce normative discourses (Smithson, 2000: 104).

Utfordringene Smithson kommenterer kan anses som problematisk for intervjuets flyt og resultat, men samtidig kan disse utfordringene forhindres dersom forsker opptrer selvsikkert og med klarhet i sin moderatorrolle. Forskerrollen i fokusgruppeintervjuer kan oppfattes som negativ for samtalens fremdrift dersom alderen, klassen eller etnisiteten til informantene fraviker betydelig fra forskerens sosioøkonomiske-status (Tjora, 2012). For å unngå dette var det viktig at jeg som forsker ikke inntok et heteronormativt standpunkt (Smithson, 2000: 110). Under alle de tre fokusgruppeintervjuene jeg gjennomførte, prøvde jeg derfor å opptre normativt nøytralt. Før intervjuene ble gjennomført sendte jeg alle informantene en skriftlig invitasjon til å delta i forskningsprosjektet. I dette informasjonsskrivet forklarte jeg i detalj om studiens formål og hensikt, konfidensialitet, deltakernes rettigheter og personvern. Her ble det også gjort klart at informantene kunne trekke sin deltakelse dersom de ønsket det.

Fokusgruppeintervjuene ble holdt i tidsrommet mellom desember 2020 og januar 2021 – drøyt tre år etter #MeToo-kampanjens fremvekst. Tanken var at informantene skulle ha en nyansert, men bred, forståelse av fenomenet etter dets enorme dekning i mediene. Med tanke på at året 2020 og begynnelsen av året 2021 har vært meget spesielt, og preget av koronapandemien, var det til å begynne med vanskelig å få fastsatt tid og sted for intervjuene. Flere uttrykket bekymring for å samles i en større gruppe med ukjente personer, og ved mer enn én anledning måtte intervjuene avlyses og flyttes. Med begrenset tilgang til universitetets lokaler og grupperom, besluttet jeg omsider å avholde intervjuene i min egen leilighet, ettersom det er viktig med god tilgjengelighet og et velegnet, gjennomtenkt og hyggelig lokale – å skape en god atmosfære legger grunnlaget for gode resultater. Ved å gjennomføre intervjuene i mitt eget hjem kunne jeg forsikre meg om at smitteverne-reglene ble overholdt, med tanke på én-meters-regelen, tilgang på håndsprit og munnbind – samtidig som intervjuene ble avholdt uten forstyrrelser og støy (Smithson, 2000). En noe uvanlig setting for å gjennomføre intervju, men en suksessfull atmosfære alt tatt i betraktning.

De tre fokusgruppene hadde til felles at det alltid var noen informanter som viste mer engasjement i diskusjonen og tok ordet oftere enn de andre. Som leder av fokusgruppeintervjuet var det mitt ansvar å holde balansen i gruppen og skape en god gruppedynamikk der alle kommer til orde. For å inkludere de litt mer passive informantene henvendte jeg meg til dem ved flere anledninger – hvilket tilsynelatende bidro til en mer dynamisk diskusjon hvor alle deltok i lik grad. Ulikheten i måten kvinnene og mennene omtalte temaet kom raskt til syne i intervjuprosessen. I fokusgruppen med bare kvinner fløt samtalen og deltakerne viste seg å være veldig aktive, og derav blandet jeg meg inn så lite som mulig. Jeg skiftet først tema når det virket som deltakerne hadde snakket seg tomme, eller begynte å gjenta seg selv. Til sammenlikning, måtte jeg i fokusgruppen bestående av kun menn, gripe mer inn og stimulere til dypere diskusjoner. Her var jeg også mindre bundet til intervjuguiden, og stilte flere oppfølgingsspørsmål. I den blandede fokusgruppen virket det som at kvinnenens iver bidro til å øke mennenes intensitet og snakkesalighet, og de kom også mer til orde. Til tross for at jeg tydelig oppmuntret alle til å snakke fritt, uttrykte flere av informantene frykt for å bli misforstått eller å si noe feil om det kompliserte temaet. Likevel delte informantene i stor grad både personlige erfaringer og intime detaljer, og de andre gruppedeltakerne opptrådte med respekt og varsomhet overfor hverandre og historiene som ble fortalt.

Intervjuenes varighet viste seg å bli svært varierende. Det første fokusgruppeintervjuet med bare kvinner varte i 1 time og 47 minutter, det andre intervjuet med kun menn hadde en varighet på 1 time og 12 minutter, mens det siste fokusgruppeintervjuet med både kvinner og menn varte i 1 time og 24 minutter. Jeg opplevde at den forhåndsutarbeidede intervjuguiden hadde passelig antall spørsmål, slik at intervjuene verken gikk utover den forventede tiden, eller ble for korte. På forhånd ble deltakerne informert om anonymitet og konfidensialitet, og alle samtykket til at jeg gjorde lydopptak av intervjuene og transkriberte datamaterialet. I frykt for at tekniske feil skulle oppstå, benyttet jeg meg av to båndopptakere som var plassert på to ulike steder i rommet, slik at alt som ble sagt skulle fanges opp (Malterud, 2012). Dersom visse utsagn ikke blir oppfattet eller overhørt i intervjusituasjonen, sikrer lydopptaket at alt datamaterialet inkluderes i studien, og ifølge Tjora (2012) bidrar dette til bedre kommunikasjon. Disse lydopptakene ble slettet så snart jeg hadde fått transkribert intervjuene. I alle tre intervjuene hadde jeg en notatbok tilgjengelig, men valgte å ikke benytte meg av den. Dersom forskeren begynner å skrive, kan informantene oppfatte det som at diskusjonen er svært viktig, og at tidligere uttalelser som ikke ble notert ned var uviktige. Samtidig kan det påvirke informantenes samhandling og ødelegge samtalens flyt. Derfor valgte jeg å ha tillitt til at båndopptakerne fanget opp alt som ble sagt, og heller fokusere på selve intervjusituasjonen som foregikk (Postholm og Jacobsen, 2018: 133).

3.4.1. Intervjuguide

I de fleste kvalitative intervjuer benytter forskeren seg av en semi-strukturert intervjuguide. Intervjuguiden fungerer som en oversikt over problemområdene som skal avdekkes, og skiller seg fra et tradisjonelt spørreskjema som ofte benyttes innen kvantitativ metode. Jeg utarbeidet en intervjuguide med noen generelle spørsmål som skulle skape en åpen diskusjon, men samtidig tilstrebet jeg å nå de aspektene ved forskningstemaet som verken deltakerne eller jeg hadde tenkt spesielt over tidligere (Tjora, 2012: 128). Malterud (2012) mener en intervjuguide bør inneholde mellom fem og åtte hovedspørsmål, i tillegg til noen få oppfølgingsspørsmål. Med bakgrunn i dette ble intervjuguiden utformet med hensyn til oppgavens problemstilling, og hovedtemaene baserte seg på seksuell trakassering og #MeToo-bevegelsen. Jeg valgte å inkludere caser i intervjuguiden som stimulusmateriale (Tjora, 2012: 124). Stimulusmateriale innebærer bruk av visuelle medier, som for eksempel avisartikler, bilder eller videoklipp. Å benytte slike caser kan gjøre tematikken mer begripelig, fordi det appellerer til det virkelige liv, og vekker egne reaksjonsmønstre hos informantene. Ettersom intervjuguiden (se *Vedlegg 3*)

ikke allerede var for omfattende anså jeg det som uproblematisk å presentere caser for deltakerne i de ulike fokusgruppene. I etterkant av intervjuene viste det seg at bruk av case som datainnsamlingsmetode ikke var nødvendig, med tanke på at informantene i stor grad fortalte åpent og ærlig om erfaringer og meninger, uten problem. Likevel opplevde jeg at casene fremkalte følelser og holdninger blant fokusgruppene, og genererte diskusjoner som var interessante for bevarelse av forskningstemaene og -spørsmålene.

3.5. Analysestrategi og bearbeiding av datamateriale

3.5.1. Fra dialog til tekst

Fortolkning og analyse av kvalitative fokusgruppeintervju er en konstant prosess gjennom alle faser i forskningen, men før det grundige analysearbeidet kan begynne må transkriberingen gjennomføres. Fokusgruppeintervjuenes kvalitet er avgjørende for verifiseringen, rapporteringen og analyseringen som skal foregå i det videre arbeidet (Kvale og Brinkmann, 2017: 193). Analysearbeidet i denne studien har foregått parallelt med datainnsamlingen, og i etterkant av hvert fokusgruppeintervju noterte jeg tanker og spørsmål som oppstod. Med fordel begynte jeg transkriberingen allerede etter første intervju, og fikk derfor tidlig mulighet til å fange opp mønstre i datamaterialet – hvilke fungerte som hjelpemidler i de senere intervjuene. Det eksisterer ingen objektiv oversettelse fra muntlig- til skriftlig språk, og forskeren må dernest vurdere om transkripsjonen skal være nynorsk eller bokmål, og om dialekt eller dialektord skal transkriberes (Tjora, 2012: 144). Forut analysen kan det være vanskelig å vite hva som bør inkluderes i transkripsjonen, og derfor er det hensiktsmessig å transkribere så detaljert, og tekstnært, som mulig.

Jeg valgte å gjøre lydrett transkripsjon, fordi jeg mente dette var fordelaktig i min situasjon og inkluderte både språklige uttrykk og andre verbale uttrykk som for eksempel latter eller sukk (Tjora, 2012). Dette ble gjort med ønske om å minnes uttrykk som talte for informantenes emosjonelle tilstand i intervjuøyeblikket – noe jeg anser som nyttig for analysen av datamaterialet. Det eksisterer forskjellige regler mellom det talte- og skrevne språk, og ved transkribering av gruppedialog kommer disse forskjellene til syne. Velformulerte muntlige ytringer kan i tekstform være preget av gjentakelser, og virke usammenhengende (Kvale og Brinkmann, 2017: 205). Informantenes beskrivelser og uttrykk var ofte preget av hjelpeord og pauseord. Jeg valgte å transkribere det talte språk på bokmål, men beholdt noen lokale ord og

uttrykk i tilfeller der det var beskrivende for fenomenet som ble diskutert. Ved å transkribere adskiller man datamaterialet fra sin direkte sammenheng – noe som forstås som en dekontekstualisering av dataen (Leseth og Tellmann, 2014). Da transkriberingsarbeidet var avsluttet og den innsamlede empirien var satt i system, gjennomgikk jeg materialet gjentatte ganger (Kvale og Brinkmann, 2017: 219).

3.5.2. Koding av datamateriale

Koding omhandler analyse og strukturering av datamaterialet, ved hjelp av begreper. I forkant av analysen begynte jeg med å kode intervjuene, ved at jeg systematisk gjennomgikk hvert fokusgruppeintervju, strukturerte innholdet, og registrerte kategorier og temaer som var gjennomgående i hvert intervju. Det handler om å lete etter mønstre på en slik måte at datamaterialet kan samles i underkategorier som omhandler temaet (Corbin og Strauss, 2015: 7). Kategorisering av tekstenes innhold kan gi oversikt og fremheve sammenhenger i datamaterialet (Grønmo, 2011:179). Denne kodingen omhandlet at jeg kategoriserte sentral data basert på ideer, temaer og nøkkelord – og inkluderte både teoretiske- og allmenne begreper. Kunnskap og bevissthet rundt datamaterialets sammenheng er nødvendig for at teksttolkingen skal bli korrekt (Grønmo, 2011: 181).

Etter å ha gjennomgått hele materialet systematisk, samt relevant sosiologisk teori, satt jeg igjen med tre overordnede kategorier: (1) *seksuell trakassering*, (2) *maktforhold* og (3) *grenseforhandlinger*, som var relevante for oppgavens problemstilling. Som forsker må man være bevisst på hvilke metodologiske følger bruk av fokusgrupper har for analysen. Forskeren må unngå å feilaktig behandle enkeltindividers opptreden som resultat av en gruppeprosess – med andre ord, unngå sosiologisk reduksjonisme (Morgan, 1997: 60). Det må anerkjennes at individene og gruppens kontekst står i relasjon til hverandre, og datamaterialet må dernest også behandles som resultat av det. Analysens formål blir av den grunn å erkjenne samspillet mellom disse to nivåene – individet og gruppen – ettersom ingen av dem utgjør en egen analyseenhet. Underveis i behandlingen av datamaterialet må dette tas hensyn til, både når en utvikler kategorier, og under kodingsprosessen.

I analysen har jeg forsøkt å fremheve hvorvidt uttalelser kommer fra enkeltpersoner eller fokusgruppen som helhet. Ved å gjøre dette er ønsket å ta hensyn til dataens interaktive natur (Smithson, 2000: 103). Dette kan være en utfordring i situasjoner hvor dominante meninger

uttrykkes, og det eksisterer en mangel på motreaksjoner. Dette kan tolkes som gruppeenighet, uten at det nødvendigvis er det. Av den grunn har jeg i de situasjonene det har vært mulig, forsøkt å etterstrebe metodisk transparens i transkripsjonen, for å understreke at ulike informanter i visse situasjoner forholder seg ulikt til samme tematikk. Analysearbeidet er en abduktiv prosess som bygger på samspill mellom datainnsamling, dataanalyse og teori som benyttes i analysen (Postholm og Jacobsen, 2018: 142). Jeg har beveget meg fra empiri til teori, og teori til empiri. Min analyseprosess har derfor vært sterkt preget av fokus på relevant faglitteratur både før, underveis og etter transkriberingen og kodingen.

3.5.3. Komparativ analyse

Med tanke på at denne oppgaven undersøker mønstre av likheter og ulikheter mellom forskningsenhetene som kan forklare kontinuitet og endring, benytter jeg meg av komparativ analyse i denne oppgaven (Mills m.fl., 2006). Innen samfunnsvitenskap er komparativ analyse et vidt begrep, som spenner over sammenligning av sosiale enheter i både kvalitative- og kvantitative forskningsmetoder. Selv om metoden er universelt anvendbar, har den komparative metoden tradisjonelt blitt brukt til regionale og nasjonale sammenligninger (Sasaki, 2004: 152). Mye brukte tilnærminger i komparativ metode er Most Similar Systems Design¹⁵ (MSSD) og Most Different Systems Design¹⁶ (MDSD) (Mills m.fl., 2010). Det er lite konsensus blant fagfolk om hvordan metoden tydelig skal defineres, men ifølge Durkheim (1938) skilles formålet ikke fra annen sosiologisk analyse:

Comparative sociology is not a particular branch of sociology; it is sociology itself, in so far as it ceases to be purely descriptive and aspires to account for facts (Durkheim, 1938: 139).

I henhold til Durkheims tolkning, er hensikten med komparativ analyse lik som annen sosiologisk tankegang – å studere likheter og forskjeller. Denne typen sammenlikning kan avdekke en sosial enhets egenskaper – likheter og ulikheter – som en ellers ikke ville oppdaget (Mills m.fl., 2006: 621). Bruk av komparativ analyse sådan, fremhever nyanser i det empiriske

¹⁵ Metode som sammenlikner svært like tilfeller som er ulike i den avhengige variabelen, med antakelse om at dette vil bidra til å finne de uavhengige variablene som har forklaringskraft på den avhengige variabelen.

¹⁶ Metode som sammenlikner svært forskjellige tilfeller som har samme avhengige variabel til felles, slik at andre tilstedeværende forhold kan betraktes som den uavhengige variabelen.

datamaterialet, og identifiserer motsetninger mellom informantene. Denne metoden medbringer dermed flere fordeler og analyseverktøy, og drar nytte av den underliggende komparative dimensjonen i fokusgrupper (Morgan, 1996: 143). Komparativ analyse foregår verken en mekanisk eller automatisert, men har flere systematiske prosesser for hvordan analysen skal gjennomføres. Forskerens tilstedeværelse og kreativitet i analyseprosessen er svært viktig, og i denne studien ble min tilstedeværelse i analysearbeidet synliggjort i prosessen hvor dataen ble strukturert – altså kodingen og utviklingen av kategoriene. Kreativiteten utfordres i særlig grad når datamaterialet sammenliknes for å gjøre nye oppdagelser (Postholm og Jacobsen, 2018: 140). De tre ulike fokusgruppeintervjuene utfoldet seg tidvis nokså ulikt, til tross for at alle fokusgruppeintervjuene ble gjennomført med samme intervjuguide som mal, og med meg som moderator. Som resultat av dette ble, naturlig nok, ikke alle emnene diskutert i lik grad, og dernest eksisterte det ikke alltid et sammenlikningsgrunnlag. Likevel forsøkte jeg i hele analyseprosessen å stille spørsmål ved datamaterialet, og trekke paralleller mellom de tre ulike fokusgruppene, og til annen relevant forskning på samme tematikk.

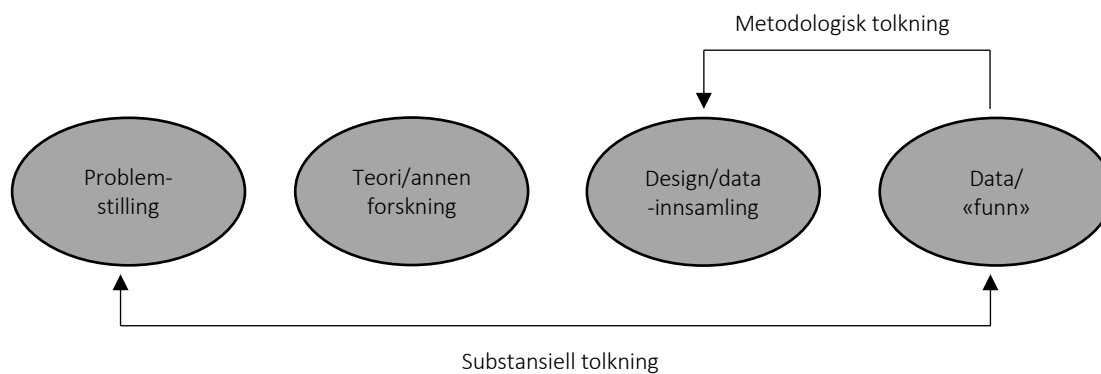
3.6. Forskningens kvalitet

Hva kjennetegner *god forskning*? En kan argumentere for at forskning som er nyttig for andre, vil ha høy kvalitet. Forskning bør i liten grad ha som mål å avdekke en universell og fullstendig sannhet. Det må heller anses som en pågående prosess der deler av virkeligheten avdekkes og forstås, og dernest utvider kunnskap (Fox, 1958: 284). Forskningens kvalitet kan ikke utelukkende knyttes til resultatene en konkluderer med, med tanke på at et resultat som kan virke troverdig og riktig ikke nødvendigvis vil være det i fremtiden. På grunn av dette bør heller forskningens kvalitet bestemmes ut ifra hvordan kunnskapen er produsert (Postholm og Jacobsen, 2018: 219). Denne kunnskapen er kontekstuell, fordi den oppstår i den konkrete settingen som forskningen er gjennomført i, i samhandling mellom forsker og forskningsenheter. For å bedømme en studies kvalitet må forskeren kunne beskrive hvordan datamaterialet som funnene baserer seg på er konstruert. I vurderingen av hvorvidt forskning er troverdig, hvilken styrke den har, og om overførbarhet av funn er mulig, beveger man seg mot det som kalles validitet (gyldighet) og reliabilitet (pålitelighet). Disse begrepene står sentralt innen all forskning, ettersom det vurderer hvordan teorien har blitt produsert, om resultatene kan generaliseres til en større populasjon, og måler forskningens logikk (Tjora, 2012: 202). Økt oppmerksomhet på disse aspektene kan bidra til at andre forskere aksepterer

forskningsfunnene som pålitelige og troverdige, og kan utgjøre forskjellen mellom god-, og mindre god forskning (Brink, 1993: 35).

FIGUR 6

SUBSTANSIELL OG METODOLOGISK TOLKNING AV DATA (ORD OG TALL)

Kilde: Postholm og Jacobsen, 2018: 221

Figur 6 viser at en sentral fase innen all forskning er å relatere egne funn til tidligere forskning og annen teori. Ved bruk av en slik substansiell tolkning vil det komme tydelig frem dersom resultatene fra det empiriske datamaterialet stemmer overens med konklusjonene som andre forskere har trukket – i andre kontekster og på andre tidspunkter. Forskningens kvalitet vil dermed avhenge av hvorvidt funnene kan forankres i andres forskning, slik at ens egen forskning kan settes inn i en teoretisk kontekst. Dette vil utdypes nærmere i vurderingen av studiens reliabilitet og validitet.

3.6.1. Studiens troverdighet

Tradisjonelle perspektiver på forskning definerer reliabilitet som forskningsresultatenes konsistens – en vurdering om resultatene ville blitt de samme dersom de hadde blitt produsert på et senere tidspunkt av en annen forsker – om intervjuobjektet ville endret sine svar i et annet intervju (Kvale og Brinkmann, 2017). Reliabiliteten sier dermed noe om forskningsresultatenes troverdighet, og *test-retest*-metoden¹⁷ ble tidligere sett på som den ultimate testen for å undersøke forsknings troverdighet. Slike testers bakenforliggende epistemologi er at det finnes en stabil og objektiv virkelighet som lar seg måle. Innen samfunnsvitenskapen er det likevel få

¹⁷ *Test-retest*-metoden går ut på at man gjentar en studie på et annet tidspunkt for å undersøke om resultatene blir de samme.

som støtter denne tilnærmingen til den sosiale virkeligheten; dette fordi fenomener kan endre seg hyppig, og manglende overenstemmelse mellom ulike studier trenger derfor ikke å skyldes lite troverdig måling. Innen kvalitativ forskning er det dessuten vanskelig å gjenskape møtet mellom forsker og informant, og forskjellige intervjuer vil ofte fortone seg forskjellig fordi forskere bringer med sin subjektive teori i forskningsprosessen (Postholm og Jacobsen, 2018: 224). Funn i en kvalitativ studie representerer kontekstuell kunnskap, og fordi forskningsenheters tankegang ikke styres av at det finnes kun én sannhet, vil resultatene ofte variere – og dermed må de også forstås – avhengig av kontekst og tidsrom.

Reliabilitet knyttes til refleksjon over hvordan forskeren og gjennomføringen av undersøkelsene kan ha påvirket resultatene. Derfor er det viktig at forskeren selv reflekterer over sin påvirkning, og at forskeren gjør forskningsprosessen synlig – så andre kan reflektere over den, samt at den kan etterprøves. En kan dermed måle reliabilitet ut ifra forskerens fremgangsmåter, og hvorvidt resultatene samsvarer med funn fra andre undersøkelser (Kvale og Brinkmann, 2017: 276). Som forsker er det viktig å være bevisst på at en aldri kan bli helt objektiv når det gjelder ens egen subjektivitet (Heshusius, 1994). Ifølge Merriam (2002) må forskningen derfor fremlegges som en del av konteksten som funnene kan forstås innenfor. Lincoln og Guba (1985) poengterer at forskeren – i likhet med en revisor – må vise åpenhet i forskningsprosessen og kunne fremlegge hvordan regnskapet er ført, slik at forskeren selv tvinges til refleksjon, og at andre kan reflektere over valgene som har blitt tatt. Først da kan forskningsprosessen etterprøves og godkjennes. Med tanke på at jeg i denne studien har gjennomført tre fokusgruppeintervjuer med totalt seksten informanter, benyttet meg av to båndopptakere og transkribert så detaljert og tekstnært som mulig, vil jeg argumentere for at den empiriske reliabiliteten er høy i denne studien. Jeg anser det som sannsynlig at en annen forsker ville endt opp med tilsvarende funn, ettersom mine konklusjoner samsvarer med andre studier om temaene *#MeToo* og *seksuell trakassering*.

3.6.2. Studiens gyldighet

Ifølge Kvale og Brinkmann (2017: 275) handler validitet om hvorvidt studien måler det den er ment å måle. Måling har forskjellig mening innen kvalitativ og kvantitativ forskning (Kerlinger, 1979). I kvalitative forskningsprosjekter vil forskeren være åpen i sin tilnærming til empirien, og dermed vil analysen i stor grad bestå av abstrakte kategorier eller beskrivelser som er utviklet ut ifra den innsamlede empirien (Postholm og Jacobsen, 2018: 229). I dette forskningsprosjektet

må en derfor vurdere hvor gyldige kategoriene er, og hvor godt de representerer virkeligheten. Med andre ord danner man teori ut ifra empirien innen kvalitativ forskning. I denne studien handler det om i hvilken grad fokusgruppeintervju som metode er hensiktsmessig å benytte seg av for å belyse unge voksnes tanker og holdninger vedrørende tematikken om #MeToo og seksuell trakassering, og om funnene fra disse fokusgruppene er troverdige. Jeg mener man kan argumentere for at fokusgruppeintervju er den best egnede fremgangsmåten for å studere nettopp dette, ettersom det er en fordelaktig datainnsamlingsmetode for å studere og analysere meninger, tanker, ideer, holdninger og erfaringer (Barbour og Klitzinger, 1998). Ved bruk av fokusgruppe som metode får forskeren også tilgang på informantenes kollektive- og individuelle stemmer (Kamberelis og Dimitriadis, 2011).

I vurdering av forsknings validitet og reliabilitet dukker spørsmålet om generalisering opp. I forlengelsen av dette menes det om forskningsfunnene fra utvalget kan sies å ha betydning og gyldighet ut over det aktuelle utvalget og forskningens kontekst (Ritchie og Lewis, 2003: 263). Spørsmålet om, og eventuelt hvordan, det er mulig å generalisere innen kvalitativ forskning er gjenstand for opphetet debatt (Nadim, 2015: 129). Generalisering kan defineres som at noe som gjelder på ett sted til ett tidspunkt, også vil gjelde på et annet sted til et annet tidspunkt (Payne og Williams, 2005: 296). Ved generalisering innen kvalitativ forskning er det hensiktsmessig å se på kategoriene som utvikles for å forstå det som har blitt studert, og samtidig definere hvilken populasjon av mennesker eller fenomener funnene kan tilbakeføres til (Nadim, 2015: 130). Man kan ikke si for sikkert at denne studiens resultater kan overføres til liknende situasjoner – blant annet med tanke på utvalgets størrelse. Likevel vil jeg argumentere for at det ble gjennomført tilstrekkelig antall fokusgruppeintervjuer til at meningsinnholdet ikke ville endret seg vesentlig ved å arrangere flere grupper. Derfor finnes det også indikasjoner på at studien bærer preg av overførbarhet, i lys av tidligere forskning og relevante teoretiske perspektiver. Med tanke på at flere av resultatene fra denne studien samsvarer med resultater fra annen forskning om samme tema, mener jeg det legger et godt grunnlag for at funnene i min masteroppgave kan generaliseres til å gjelde for flere norske studenter.

3.7. Etske betraktninger

Selv om samfunnsforskningens historie går langt tilbake i tid, ble ikke behovet for å inkludere etisk forskningspraksis erkjent før på 1990-tallet. Etikk har i dag en sentral rolle innen akademisk forskning, og det eksisterer flere etiske retningslinjer som må overholdes (Blaikie

og Priest, 2019: 51). Forskeren støter på etiske problemstillinger som preger hele forløpet til forskningen – fra forskningens begynnelse til det ferdigstilte resultatet publiseres (Kvale og Brinkmann, 2017: 97). I forskning er et sentralt etisk prinsipp at forskerens ansvarlighet først og fremst må utvises overfor informantene, dernest overfor undersøkelsen og til slutt overfor forskeren selv (Fontana og Frey, 2000).

Metodevalg er også etiske valg (Leseth og Tellmann, 2014: 188).

Innen all forskning er det viktig å vurdere ens egen rolle som forsker, og hvorvidt denne kan påvirke studiens validitet, og *hvordan* forskeren møter informantene danner kjernen i de forskningsetiske normene (Silverman, 2014). Ifølge Blaikie og Priest (2019) har forskere et stort ansvar overfor de menneskelige deltakerne som er involvert i forskningen, og disse ansvarsområdene innebærer at deltakerne gis tilstrekkelig informasjon om hva deres deltakelse i undersøkelsen involverer – med hensyn til personvern. Denne studien er henholdsvis gjennomført etter NESHS¹⁸ (2016) forskningsetiske retningslinjer, som særlig legger vekt på kravene til behandling av personvernopplysninger som er nedfelt i loven. Med «personopplysninger» menes enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person som;

[...] direkte eller indirekte kan identifiseres, særlig ved hjelp av en indikator, f.eks. et navn, et identifikasjonsnummer, lokaliseringsopplysninger, en nettidentifikator eller ett eller flere elementer som er spesifikke for nevnte fysiske persons fysiske, fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sosiale identitet (Lov om behandling av personopplysninger, 2016, artikkel 4).

Ved behandling av slike opplysninger er forskeren meldepliktig, og skal i tilfeller som dette melde fra til NSD (Norsk Senter for forskningsdata). I tillegg til å være meldepliktige, skal slike opplysninger også baseres på frivillig og informert samtykke, og derfor måtte studien godkjennes fra NSD før prosjektets begynnelse. Det finnes ingen tydelige svar på etiske dilemmaer, ettersom det avhenger av hvilket etiske utgangspunkt man velger. Et skille som ofte trekkes frem, inspirert av Immanuel Kant, går mellom en absolutt og mer relativ etisk tilnærming. Kant opererte med *kategoriske imperativ*¹⁹ – noe han beskrev som en etisk lov, der man blant annet aldri skulle bruke et menneske som kun et middel (Postholm og Jacobsen,

¹⁸ Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora.

¹⁹ Det vil si at det finnes visse etiske normer som aldri kan brytes.

2018: 247). Et absolutt etisk utgangspunkt som Kant beskrev, ville gjort mye forskning umulig å gjennomføre, ettersom mennesker i mange forskningsprosjekter vil være nettopp midler som man er interessert i å «hente ut» kunnskap fra. Kategoriske imperativ angir i liten grad noen retningslinjer for hvilke handlinger som er etisk gode eller dårlige (Næss, 1967: 207). Utgangspunktet for forskningsetikken i Norge i dag bygger på tre grunnleggende krav tilknyttet forholdet mellom forsker og informant; (1) informert samtykke, (2) krav på privatliv, og (3) krav på å bli konkret gjengitt (NESH, 2016). I tillegg inkluderes det grunnleggende humanistiske perspektivet hos Kant – at man ikke skal skade andre eller ønske dem vondt – som forutsetter at man hele tiden vurderer de gevinstene man kan oppnå gjennom forskningen, opp mot de problemene respondentene kan oppleve (Postholm og Jacobsen, 2018).

Før gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene ble alle informantene tilsendt et detaljert informasjonsskriv (se *Vedlegg 2*), og på selve intervjudagen signerte samtlige av deltakerne på samtykkeerklæringen. I informasjonsskrivet forklarte jeg tydelig at deltakelse var basert på frivillighet, ga en detaljert beskrivelse om studiens tema og formål, understreket at lydopptakene ville tilintetgjøres ved prosjektets slutt, og informerte om at informantene når som helst kunne trekke seg uten at det ville få konsekvenser for den enkelte deltakeren (Kvale og Brinkmann, 2017: 104). I tillegg til dette vektla jeg i informasjonsskrivet hvordan personopplysninger og informasjon knyttet til intervjuene ble behandlet konfidensielt og i henhold til loven om behandling av personvernopplysninger (2016). I lys av dette har jeg anonymisert all informasjon og gitt alle informantene pseudonymer.

4. ANALYSE

I det følgende kapittelet vil jeg presentere en empirisk analyse av #MeToo-kampanjen og seksuell trakassering i lys av informantenes erfarte virkelighet. Her vil jeg gå nærmere inn på hvordan forståelser av makt, tradisjonelle kjønnsroller og grenseforhandlinger påvirker informantens syn på seksuell trakassering, og analysere hvordan disse komponentene påvirker og reproducerer hverandre. Jeg vil undersøke hvordan informantenes refleksjoner kommer til syne, og hvorvidt de anser seksuell trakassering som et individualistisk-, eller kollektivt problem. Flere vil argumentere for at #MeToo medførte strukturelle endringer i samfunnet, både i forholdet mellom kvinne og mann, men også i likestillingsdebatten. Jeg vil benytte informantenes diskusjon av de stilte forskningsspørsmålene, og bruke dette for å besvare oppgavens overordnede problemstilling;

HVORDAN KOMMER UNGE STUDENTERS ERFARINGER OG REFLEKSJONER RUNDT SEKSUELL TRAKASSERING TIL SYNE, I LYS AV #METOO-BEVEGELSEN?

Dette kapittelet vil rette søkelys mot informantenes refleksjoner knyttet til seksuell trakassering og til #MeToo, og vil undersøke normene og forventningene som blir formidlet fra denne studiens utvalg. Dermed vil en objektiv presentasjon av fenomenet #MeToo ikke presenteres i denne analysedelen. #MeToo-bevegelsen handlet om å demontere systemer som har tillatt seksuell vold og trakassering å eksistere i generasjoner (Kjelstrup, 2018: 3). Kampanjen representerte et omfattende samfunnsproblem som kom til syne på tvers av bransjer og sosiale arenaer, og førte til en bekjennelseskultur hvor historier om seksuell trakassering og overgrep så dagens lys (Pedersen, 2018: 88).

Seksuell trakassering er ikke et nytt fenomen, men omfanget – også av de stilltiende aksepten som har ledsaget den – har vært mye større enn antatt (Kjelstrup, 2018: 2).

#MeToo førte til et skifte i likestillingsdebatten, og i relasjonene mellom kvinner og menn. På enkelte områder har #MeToo ført til normative og strukturelle endringer, men kampen er langt fra over. #MeToo representerte et opprør mot en ukultur som kom til uttrykk gjennom individuelle fortellinger om uønsket seksuell oppmerksomhet, som flørting, bemerkninger og

fysiske berøringer. Denne typen sexistiske²⁰ holdninger hadde lenge preget (spesielt) kvinners hverdag, og fått herje fritt i samfunnet. #MeToo-bevegelsen markerte kvinnenens reaksjon mot denne ukulturen.

4.1. Oppgjørets time

Da Alyssa Milano oppfordret ofre for seksuell trakassering til å dele sine historier vokste den sosiale bevegelsen #MeToo frem. Året 2017 stod i den feministiske oppvåkningens ånd, der likestilling mellom kjønnene plutselig ble noe som hastet (Sletteland, 2018: 143). Informantene i denne studien beskriver den sosiale bevegelsen som et oppgjør med en uakseptabel seksualkultur, som måtte aksjoneres mot. Kampanjen rettet fokus mot offerets subjektivitet, ettersom personen som opplever en handling bestemmer hvorvidt den er seksuelt trakasserende eller ikke. I situasjoner der kvinner tidligere hadde blitt kalt *sårbare* eller *overdrivende*, dukket et kvinnelig handlingsrom opp. Det lå makt i å gi denne følelsen av ubehag et navn, og ved hjelp av sosiale medier spredde bevegelsen seg på tvers av landegrensener og kulturer. Utviklingen av sosiale medier har muliggjort en ny bølge av internasjonal solidaritet, som åpner for aksjoner rundt internasjonale problemer (Widerberg, 2020: 84).

Sofie: [...] det [#MeToo-bevegelsen] ble bare større og større og større, og var et veldig dominant samtaleemne – og er det fortsatt. Det styrte dagsordenen lenge.

Mari: Det har ført til noe bra ... at ting som mange tenkte var greit eller de kom unna med før, det gjør de ikke nå lenger.

Anja: [...] fordelene med å ha sosiale medier er jo at det ble spredd til så mange på veldig kort tid. Det når ut til alle. Så det ble jo en sosiale-medier-kampanje nesten, selv om det etter hvert spredde seg til arbeidsplasser og andre arenaer.

#MeToo-kampanjen har hatt styrke i at den mobiliserte innenfra og nedenfra, gruppe for gruppe. Ifølge Alexander (2019) blir sosiale problemer til kriser når de beveger seg utenfor egne sfærer, og truer samfunnet generelt. I dette tilfellet var det nettopp dette som skjedde, og dermed oppstod det Alexander kaller «societalization». Seksuell trakassering i filmbransjen ble

²⁰ Sexisme er undertrykking og nedlatende holdninger til personer på bakgrunn av kjønn. Det knyttes tett opp mot stereotypiske ideer om maskulinitet og feminitet (Strand, 2021).

betraktet som dysfunksjon innad i institusjonen. Likevel viste det seg at problemet eksisterte i andre bransjer, og andre institusjoner. Dermed ble problemet transformert til en krise i samfunnet generelt (Alexander, 2019). #MeToo-bevegelsen, som i all hovedsak begynte med anklagene rettet mot Harvey Weinstein, viste omfanget av seksuelle overgrep og trakassering. Når en institusjonell svikt ser ut til å være så skadelig at aktører fra den sivile sfæren forsøker å reformere institusjonens kulturelle verdier, kan *societalization* begynne. Slik vokser en sosial bevegelse seg større og større. Kampanjens kollektivismen førte til at ofre turte å stå frem, og kollektivet er vanskelig å ignorere (Widerberg, 2020: 84). #MeToo ble en sosial bevegelse som ikke lenger stilte spørsmål knyttet til enkeltindividers opplevelser av seksuell trakassering, men heller aksjonerte mot en uakseptabel samfunnsstruktur og -kultur. Bevegelsen skapte grobunn for likestillingskampen på bakkeplan, og er en god forklaring på hvorfor kampanjen hadde enorm gjennomslagskraft – også utenfor USA.

Nora: Det ble veldig lett for andre land og bransjer å bare snappe det opp og tenke at «dette skjer jo hos oss også» når det ble rettet så mye fokus mot det i USA [...]

Sara: Problemene man så der var jo veldig overførbare til andre bransjer, både i maktforhold, men også imellom relasjoner–

Hans: Det viste vel også at det var mye ... mange bransjer hvor det var veldig rare ting som skjedde ... som ikke hadde blitt tatt opp før. Det lå veldig og liksom ... trykket på–

Knut: Ja, og at det har vært et problem i hele verden. At det ikke bare var et problem i én bransje i Hollywood.

Societalization oppstår når den sivile sfæren mobiliseres for å aksjonere mot institusjonelle dysfunksjoner, presse på for reformer og forsøke å demokratisere eller transformere institusjonelle kulturer. Prosessen utløses når en institusjonell svikt ser ut til å være så skadelig at aktører fra den sivile sfæren forsøker å reformere institusjonens kulturelle verdier (Alexander, 2019). #MeToo kom som en støtteerklæring til de mange kvinnene som hadde turt å melde fra om overgrep og seksuell trakassering fra filmprodusenten Harvey Weinstein. Bevegelsen bidro til å oppklare hvor grensene for akseptabel atferd går, og ved at såpass mange skuespillere og kjendiser stod frem som overgrepsofre skapte de en fellesskapsfølelse – som igjen senket terskelen for å selv stå frem med historier om seksuell trakassering (Orgeret, 2020). Slik oppstår sosiale bevegelser; når en gruppe mennesker med kollektive utfordringer går

sammen for å oppnå et felles mål i motstand mot eliter eller autoriteter (Tarrow, 1994). Hensikten er å nå disse målene gjennom aksjoner som omhandler at makt utfordres, med bakgrunn i en politisk, økonomisk eller kulturell konflikt (Seippel, 2003: 183).

Mari: [...] når én sier ifra, så blir det jo mye lettere å si ifra selv.

Sofie: [...] det er jo noe fint ved at vi kanskje blir mer bevisst på hva vi kan la være å finne oss i, nå vet vi at «dette trenger vi ikke å finne oss i», nå vet jeg at jeg kan si ifra om ting jeg syns er ubehagelig.

Lise: [...] det er mer aksept for at flertallet syns at det ikke er noe kult [...] nå er det liksom ukult å være den som trakasserer.

#MeToo-bevegelsens gjennombrudd i Norge skyldes trolig fokuset på arbeidslivet, der personlige erfaringer ble knyttet opp mot arbeidsgivers ansvar (Arbeidstilsynet, 2021). Diskusjonen foregikk på et strukturelt plan med skarpt søkelys rettet mot kjønn og makt, der behovet for en normendring i samfunnet ble tydeliggjort. #MeToo har ført til styrket vern mot seksuell trakassering, og som følge av dette har flere arbeidsplasser, institusjoner og organisasjoner utviklet retningslinjer for varsling av seksuell trakassering (Orgeret, 2020).

4.2. Seksuell trakassering – et definisjonsspørsmål

Begrepet *seksuell trakassering* har eksistert i femti år (MacKinnon, 1979). Likevel hersker det forvirring rundt hva begrepet betyr, og hvilke handlinger og situasjoner som faller innenfor begrepet. Definisjoner av seksuell trakassering bar tidligere preg av at problemet ble studert i sammenheng med kvinners økende deltakelse på arbeidsmarkedet, og dermed ble problemet også avgrenset til arbeidslivet. Welsh (1999) mente seksuell trakassering var sammensatt av to former for atferd; *quid pro quo*-trakassering og *hostile environment*-trakassering. Mens *quid pro quo* innebærer seksuelle trusler eller bestikkelser i jobbrelatert sammenheng, beskriver *hostile environment*-trakassering i større grad et fiendtlig miljø – for eksempel i form av seksuelle kommentarer eller berøringer. Selv om begge formene for trakasserende atferd fremdeles forekommer, kan den sistnevnte typen i større grad forekomme på alle sosiale arenaer – ikke bare på arbeidsmarkedet. Med tanke på at begrepet *seksuell trakassering* er vanskelig å definere og begripe, var det interessant å gå nærmere inn på informantenes oppfatning av

nettopp dette. Når blir en ytring eller handling til seksuell trakassering? Hvorfor kan noe i en sammenheng oppleves som ufarlig og spennende, mens det i en annen kan være krenkende og truende? Disse spørsmålene kan knyttes opp mot denne oppgavens første forskningsspørsmål: *Hvordan definerer unge kvinner og menn seksuell trakassering og #MeToo?* Hans og Beate gir uttrykk for hva flere av informantene forbinder *seksuell trakassering* med;

Hans: [...] det er jo en form for uønsket seksuell oppmerksomhet da.

Beate: Ja, uønsket oppmerksomhet med en seksuell undertone ... både fysisk og verbalt ... handlinger og–

Informantene Hans og Beate definerer seksuell trakassering nokså nært den norske lovteksten. Sara legger til at #MeToo-kampanjen bidro til å klargjøre hva som faller innenfor begrepets definisjon, og dernest kjente flere individer seg igjen i fortellinger som ble fortalt. Dette førte til en samfunnsrevolusjon – en sosial bevegelse – mot en tidligere sterkt forankret samfunns- og seksualkultur.

Sara: Jeg forbinder det med en «øyeåpner» ... at folk som har opplevd noe, uten å vite om det var greit eller ugreit ... så vet de at dette er et ordentlig problem, og at de ikke er alene.

Hva som anses for å være seksuell trakassering endrer seg i takt med samfunnsutviklingen – noe som åpner for at trakassering kan tillegges ulikt innhold til ulik tid, avhengig av de daværende normene for hva som er sosialt akseptert (Arbeidstilsynet, 2021). Atferd som på ett tidspunkt er ansett som akseptabel, kan senere bli sett på som trakasserende. I tillegg til dette vil personer ha individuelle toleransegrenser for hva som aksepteres.

Jenny: Det er så vanskelig å skulle sette en grense for hva som er det [seksuell trakassering] og hva som ikke er det, fordi folk opplever det så forskjellig, og det finnes så mange nyanser.

Sletteland og Helseth (2018: 22) har kommet frem til tre faktorer som kan benyttes for å skille mellom seksuell trakassering og flørtning; gjensidighet, relasjon og kontekst.

4.2.1. Gjensidighet

Fra personer man har en intim relasjon med tåler man seksuelle undertoner i nesten alle kontekster. En kan bruke kyssing som et eksempel: de fleste tunger er nokså like, så det som skiller et pirrende tungekyss fra tvangsklining, ligger i hvorvidt det er gjensidig eller ikke (Sletteland og Helseth, 2018). Det er altså den manglende gjensidigheten som gjør noe til seksuell trakassering.

Tore: [...] hvis du ser noen på gata som blir *gropet*²¹ eller noe, som åpenbart har det kjempeubehagelig, da er det grunn til å si ifra, sammenliknet med hvis de, hva skal jeg si, ser ut til at de liker det. For eksempel hvis et kjærestepar tar på hverandre i offentligheten ... da er det ikke nødvendig at jeg skal gå bort og si noe. Så man ser jo an litt før man griper inn.

Gjensidighet handler om mer enn å bare tåle seksuelle fremstøt fra andre. For at en handling skal være gjensidig skal begge parter *ønske* det, og gi retten til å være et seksuelt subjekt i en annens øyne. Som nevnt i teorikapitlet, kan én seksuell hendelse i utgangspunktet oppleves som akseptabel eller positiv som en engangsføreteelse – spesielt dersom oppmerksomheten kommer fra en person man ser opp til. Fra et evolusjonsteoretisk perspektiv kan dette skape motivasjon til å fortette denne seksuelle oppmerksomheten, begrunnet i en misforstått tro om at det foreligger en gjensidig interesse (Bjørkheim og Drejer, 2018; Brown, 2006). Om oppmerksomheten på et tidspunkt blir for mye, er det stor sannsynlighet for at den rammede vil føle skam og skyld over å ikke ha avvist oppførselen i utgangspunktet (Matthiesen og Olsen, 2018).

Henrik: Det er jo ubehagelig og vanskelig da ... å anerkjenne at du har blitt trakassert ... det krever sikkert litt selvransakelse å komme frem til det i det hele tatt.

Lars: Det er sikkert mange som kjenner på skam knyttet til det også. Selv om man ikke burde det.

Problematikken som Henrik og Lars diskuterer kan i en del tilfeller føre til at den rammede fortrenger skammen fremfor å varsle om saken, for å ikke tape ansikt (Litz m.fl., 2009). Fordi

²¹ Slang for det engelske ordet *grope*, som kan oversettes til *beføling*.

mennesker er forskjellige finnes det ingen standard for nøyaktig hva som oppleves trakasserende. Derfor er det viktig å tolke andres signaler;

Hvis en dame har gjort sitt ytterste for å gjøre seg deilig og gjerne vil ha komplimenter, så er det topp. Men det betyr ikke at hun ønsker seg en seksuell relasjon [...] (Sletteland og Helseth, 2018: 23).

4.2.2. Relasjon

Gjensidighet avhenger av to forhold: relasjon og kontekst. Hvorvidt noe oppfattes som krenkende, avhenger av hva slags forhold en har til den som utøver handlingen. *Relasjon* handler derfor om mellommenneskelighet og makt. Med andre ord er forholdet mellom den som trakasserer og den som blir trakassert sentralt (McClimans, 2018: 98). Enkelte relasjoner preges av ujevne maktforhold, som relasjonen mellom en sjef og en ansatt. Hvis oppmerksomheten oppleves som påtrengende for den underordnede i maktforholdet, kan det føles problematisk å avvise vedkommende (Sletteland og Helseth, 2018). Dermed kan også grenser ufrivillig tøyes, i frykt for sanksjoner.

Kari: [...] derfor tenker jeg at som leder må man være ekstra forsiktig [...] man må være klar over at å ha en lederposisjon innebærer et visst ansvar. Det krever at man opptrer profesjonelt–

Anja: Ja, det er jo forskjell på det å være venn og det å være sjef. Det er viktig å skille lederstillingen fra vennskap mellom kolleger ... det er to helt forskjellige roller.

Relasjon trenger som nevnt ikke ha noe med maktforhold å gjøre. Grensene for hvilken type atferd man tolererer avhenger også i stor av hvilket forhold man har til hverandre, og som Anja sier er det forskjell på å være venn og kollega. Dette kan påvirke hvorvidt man opplever en hendelse som trakasserende eller ikke. Beate går nærmere inn på dette;

Beate: Jeg hadde stengevakt på matbutikken jeg jobbet på en del år tilbake, så var jeg på veien til garderoben med en kompis. Så holdt han rundt meg liksom over skulderen, og så skviser han plutselig i puppen min. Så sa jeg «hva faen gjorde du nå?» men da var han åpenbart sjokkert selv og beklaget seg med én gang og sa at det ikke var med vilje. Jeg syns egentlig hele situasjonen var morsom, på grunn av hans manglende

impulskontroll, og jeg følte meg verken truet eller trakassert. Så her kommer jo dette med relasjon inn.

Hendelsen som Beate beskriver, illustrerer hvor viktig relasjon er i slike situasjoner. Hun bruker ordet «kompis» istedenfor «kollega» – hvilket tyder på at de har en trygg posisjon og står støtt i sin relasjon til hverandre på jobb. Av den grunn var opplevelsen ikke trakasserende i hennes øyne. Også kontekst bidrar til å avgjøre hvordan handlinger eller kommentarer oppleves.

4.2.3. Kontekst

Konteksten har innvirkning om man har mulighet til å unnslippe situasjonen eller ikke. Skole og arbeid er arenaer man *må* delta på, og derfor gjelder andre spilleregler der (Sletteland og Helseth, 2018: 25). Fordi kontekst knyttes opp mot tid og sted for handlingen, er det med på å bestemme hvor alvorlig trakasseringen er. Det har innvirkning på hvorvidt kvinnen har mulighet til å kontrollere situasjonen, og verge seg mot oppmerksomheten (McClimans, 2018: 99).

Pål: Det har jo med setting å gjøre også da. En ting du gjør mot samme person i en setting kan jo være upassende i en annen setting igjen.

Flere av informantene rapporterte om at de hadde opplevd seksuell trakassering i kontekster der alkohol konsumeres, som på sosiale sammenkomster, barer og fester.

Nora: [...] på *fylla*²²... da er det liksom fritt frem ... men – det er jo ikke det.

Sara: Ja, jeg hadde en ubehagelig opplevelse på et julebord i regi av universitetet. Der var det en medstudent som var flere år eldre enn meg som insisterte på å kjøpe drikke til meg, selv om jeg sa nei. Så tok han rett og slett og lente seg frem og kløp meg i puppen – hardt! Og så sa han at det hadde han fortjent siden han hadde kjøpt drikke til meg. Jeg ble skikkelig satt ut og sint, men vi satt med flere folk fra studiet, og jeg ville ikke lage en scene ... dessuten så hadde jo folk drukkit. Men dagen etter kontaktet jeg ham for å gi beskjed om at han ikke kunne oppføre seg som det – noe jeg sikkert ikke hadde turt hvis det ikke var for alt dette fokuset på #MeToo og sånt, så det hjalp meg

²² «På fylla» er slang for å være på fest, og benyttes ofte ved beskrivelser av hendelser som har skjedd i forbindelse med konsum av alkohol.

veldig faktisk. Først så la han seg helt flat, men så begynte han å skylde på at han var full og at det var ment som et kompliment.

I Saras tilfelle unnskylder trakassøren atferden sin med at de befant seg i en kontekst der han ikke kunne kontrollere sine lyster. Slik ivaretar han maktforholdet mellom mannen og kvinnen, med noe Mulvey (1975) omtaler som «sexisme som alibi». I denne konteksten eksisterer det ingen gjensidighet, og Sara har ikke gitt fra seg retten til å bli behandlet som et seksuelt objekt. Dette har innvirkning på hvorfor hun opplevde det som et seksuelt trakasserende overtramp. Også Knut har en fortelling der han mener konteksten har innvirkning på en seksuelt trakasserende hendelse, ettersom det skjedde *på fylla*;

Knut: Når jeg gikk på befalsskolen så hadde vi en som ble kastet ut ... som hadde lagt seg naken oppi sengen til en jente. Dette var på fylla – ikke at det gjør det mindre alvorlig, men det hadde jo på en måte vært verre om han var klink edru ... det burde ikke ha noe å si, samtidig som man burde få en mer alvorlig straff kanskje, dersom man er edru.

Til tross for at Knut sier det er like alvorlig uavhengig av alkoholkonsum, initierer han at det er *bedre* å opptre trakasserende når man er full, enn når man er edru. Likevel fikk denne oppførselen alvorlige følger for trakassøren, som ble avskjediget fra militærtjenesten. I slike situasjoner er det viktig at den subjektive opplevelsen blir tatt på alvor, ettersom man ofte har ulik terskel for hva en anser som krenkende (Bråten og Øistad, 2017). Det er opp til enkeltindividet å bestemme hvorvidt oppmerksomhet er plagsom eller ikke. Derfor må man ta i betraktning at menn og kvinner gjerne har ulik opplevelse av hva en anser som negativ seksuell oppmerksomhet. Det kunne vært effektivt å legge til grunn en norm i vurderingen av hva den *alminnelige, fornuftige kvinne* opplever som plagsomt for å gi effektivt vern mot seksuell trakassering (McClimans, 2018). Gjensidighet, relasjon og kontekst – de tre faktorene for seksuell trakassering – kan tydeliggjøre hvorfor en og samme handling kan oppfattes svært forskjellig fra person til person.

4.3. Maktforhold

Denne oppgaven baserer seg på studenters forståelser av, og erfaringer med, seksuell trakassering, og hvilke kulturelle- og sosiale faktorer som påvirker dette. Derfor har det vært hensiktsmessig å benytte et sosiokulturelt perspektiv på seksuell trakassering, som anser

seksuell trakassering som en konsekvens av eksisterende samfunnsnormer knyttet til kjønn, makt og likestilling (Pina m.fl., 2009). En klassisk definisjon av makt er det å tvinge sin vilje på andre, uavhengig av den andres interesser (Matthiesen og Olsen, 2018). Seksuell trakassering fratrar et individ retten til å definere egne grenser, og eie og bruke kroppen sin slik de selv ønsker (Sletteland og Helseth, 2018: 19). Å bli redusert til kjønn eller seksualitet innebærer at man mister muligheten til å bli en likeverdig borger i et samfunn (Cornell, 1995). Denne forståelsen av seksuell trakassering er universell og prinsipiell i sin utforming, og inkluderer både menn og kvinner, heterofile og homofile, og trans- og cis-kjønnede. Til tross for dette eksisterer lite forskning på trakassering utført mot andre enn kvinner (Bakkeli og Grønningsæter, 2013). Også informantenes delte erfaringer knyttet til fenomenet fokuserer i hovedsak dreie seg om denne formen for trakassering og maktujevnhet. I den ene fokusgruppen deler Lise og Jenny sine teorier om hvorfor #MeToo-bevegelsen hadde slik enorm slagkraft;

Lise: Problemene man så i Hollywood-bransjen var også problemer i andre bransjer, både i maktforhold, men også imellom relasjoner.

Jenny: Ja, det var ikke bare kjønstrakassering, det var også maktubalanse og alle de andre aspektene av trakassering som ble dratt inn.

I forskningslitteraturen om seksuell trakassering har fokuset lenge ligget på å avklare omfanget av problemet, å klassifisere ulike typer seksuell trakassering, samt konsekvensene det medfølger for de utsatte (Brantsæter, 1992). I denne oppgaven har jeg rettet søkelys mot hvordan unge studenter erfarer problemer knyttet til seksuell trakassering i kjølvannet av #MeToo-bevegelsen. Empirien viser at det tradisjonelle forholdet mellom mannen og kvinnen har stor innvirkning på informantenes holdninger i relasjon til problematikken, i tråd et sosiokulturelt perspektiv på seksuell trakassering²³ (Pina m.fl., 2009).

²³ Som anser seksuell trakassering som et resultat av eksisterende samfunnsnormer om kjønn, makt og likestilling.

4.3.1. Fysisk og seksuell dominans

Norge regnes som et av verdens mest likestilte land, med lav maktavstand og feministiske verdier (Hofstede, 2001). Likevel er den historiske mannlige dominansen vesentlig for relasjonen mellom kvinner og menn. I fokusgruppene kom denne faktoren også til syne, som en viktig pådriver for hvorfor og hvordan #MeToo-bevegelsen oppstod. Denne argumentasjonen kan knyttes opp mot forskningsspørsmålet: *Hvordan gjøres forståelser av tradisjonelle kjønnsroller, makt og seksualitet seg gjeldende i diskusjonen?* Informantene omtaler femininiteten som noe i kontrast til maskuliniteten, og maktforholdet mellom kvinner og menn blir beskrevet henholdsvis som underordnet og overordnet. Dette kan kobles opp mot den sosiokulturelle modellen, som omtaler seksuell trakassering som et produkt av patriarkatet, der menns maktposisjoner i systemet legitimeres (Tangri m.fl., 1982: 41).

Nora: [...] det er jo mange flere menn i toppstillinger og lederstillinger–

Tore: Menn har jo kanskje en mer naturlig dominans fra naturens side ... det gjør dem muligens mer egnet for lederstillinger og sånt.

I fokusgruppene kom utsagn som de nevnt ovenfor til uttrykk ved flere anledninger, og dette illustrerer, opprettholder og styrker menns naturlige maktposisjon i samfunnet. Sosiokulturelle teorier forklarer kjønnet samfunnsrett med at en sosialiseres inn i ulike, kjønnete roller gjennom hele livet (Borchorst og Agustín, 2017). Det sosiale kjønnet læres gjennom sosiale forestillinger og praksiser, og er konstruert snarere enn noe som forekommer naturlig (Butler, 2006). På bakgrunn av dette har sexisme tilstedeværelse i alle samfunnets institusjoner og eksisterer som en grunnleggende kulturell kraft (Reinicke, 2018: 55). Dermed kan det tyde på at seksuell trakassering blir forstått som manglende makt blant kvinner og manglende likestilling i samfunnsystemet. Connells (1987) femininitetsteori om *emphasized femininity* kommer til syne hos flere av de kvinnelige informantene, der egne behov underordnes mannens behov;

Mari: [...] man vil jo ikke oppfattes som kjip [...] det er jo ikke sånn at *ingenting* skal være greit ...

Ifølge Folgerø og Fjeldstad (1995) opplever flere kvinner at *noe* seksuell trakassering er atferd de må finne seg i og tåle. På denne måten konstrueres femininiteten fra et maskulint territorium

som eksisterer gjennom kvinnelig samarbeid og samtykke (Holland m.fl., 1996: 145). Maris intervjusitat underbygger denne antakelsen. Slik tegnes et bilde av mannen som overlegen i sin relasjon til kvinner, og det kvinnelige handlingsrommet anses som underordnet det mannlige – tråd med Simone De Beauvoirs (1949) kjønnteori. Denne argumentasjonen kan særlig knyttes opp mot menns fysiske dominans og overlegenhet. På spørsmål om konkrete faktorer som kjønn eller alder spiller inn på hvorvidt noe er seksuell trakassering, svarte informantene:

Sofie: Jeg tenker at man kan seksuelt trakassere andre uansett om disse faktorene spiller inn, men det kan ofte bli skumlere for mottakende part fra en i mann en maktposisjon, eller en som er mye eldre eller en som er fysisk sterkere. Jeg tror det spiller en stor rolle. Det kan oppleves som farlig å si nei.

Jenny: [...] at det føles mer truende med en mann eller en som er eldre ja.

Lise: Det kan kanskje være lettere å si nei dersom man opplever å være på likt plan eller har–

Lars: Menn er jo ofte mye sterkere og større enn jenter [...] og også mer frempå!

I tråd med informantenes svar, viser det seg at kjønn og alder er sentrale risikofaktorer for å bli utsatt for seksuell trakassering – kjønn er den mest sentrale av disse (Bråten og Svalund, 2018; Stefansen m.fl., 2014). Én teori om denne kjønnsforskjellen er at kvinner opplever et større spekter av situasjoner som trakasserende enn hva menn gjør (Bitton og Shaul, 2013). Disse forskjellene kan skyldes at kvinner og menn utsettes for ulike former for seksuell trakassering – former som kan oppleves som mer belastende og integritetskrenkende, som fysiske berøringer, direkte forespørsler og tilnærminger (Nielsen m.fl., 2010). Samtidig har mange kvinner erfart at menn kan bli truende når de blir avvist (Sletteland og Helseth, 2018: 19). Denne risikoen for vold påvirker hvordan en opplever seksuelle fremstøt og overtramp. Det eksisterer en åpenbar enighet blant informantene om at kvinner og menn har grunnleggende forskjellig fysikk, som kan utgjøre en trussel for kvinner. Kvinnen er i en sårbar posisjon, sammenliknet med mannen. Sitatene fra fokusgruppene tydeliggjør forestillingen om at det eksisterer et ujevnt maktforhold mellom kjønnene, der mennene innehar den naturlige dominansen. Noen av de mannlige informantene omtaler kvinner som *overdrevent emosjonelle* og *sårbare*, og bruker

disse ordene i argumentasjonen om hvorfor så mange kvinner rapporterer om å ha opplevd seksuell trakassering.

Henrik: [...] det er nok ganske stor forskjell på hva gutter ser på som seksuell trakassering og hva jenter–

Tore: Jeg tror i hvert fall gutter på en måte ikke kjenner så – nå føler nok mange færre gutter at de blir trakassert, tror jeg – men også det at det hvert fall ... sånn verbalt så tror jeg ikke gutter kanskje kjenner så mye på det som jenter gjør.

Magnus: Jeg tenker det samme egentlig. Jeg tror ikke gutter tar det *så* lett innover seg som kanskje jenter gjør ... jeg føler det er sånn.

Lars: Noen damer er veldig sensitive–

Smith-Rosenberg (1972) presenterte en ny forståelse av *kvinnelig hysteri* i sin bok «The hysterical woman». Tidligere var kvinnelig hysteri en vanlig medisinsk diagnose for kvinner, som ble beskrevet med et stort utvalg av symptomer, inkludert angst, irritabilitet, kortpustethet, tap av seksuell lyst og «*a tendency to cause trouble for others*» (Maines, 1999: 23). Smith-Rosenberg (1972) argumenterte for en mer historisk teori om årsakene til hysteri. Hun hevdet at hysteri var kvinnenens svar på sosial undertrykkelse;

The hysterical woman can be seen as both a product and indictment of her culture
(Smith-Rosenberg, 1972: 215).

Henriks utsagn om at det er forskjell på hva kvinner og menn opplever som seksuell trakassering kan tolkes dit hen at han mener kvinner er mer emosjonelle og fintfølede enn menn, slik Lars også understreker. Flere av de mannlige informantene forklarer sammenhengen mellom at flere kvinner opplever seksuell trakassering enn menn på denne måten. Samtidig belyser Smith-Rosenberg (1972) en annen side av kvinners følsomhet; disse følelsene er kvinners uttrykk for at de ikke finner seg i undertrykkende behandling lenger. Intervjusatene som er nevnt ovenfor er nok et uttrykk på hvordan det tradisjonelle synet på kvinnelig hysteri fremdeles er en gjeldende tankegang i samfunnet – snarere enn Smith-Rosenbergs definisjon. Opplevelsen av, reaksjonene på, og konsekvensene av seksuell trakassering må ses på bakgrunn av tidligere opplevelser, med hensyn til relasjonen mellom kjønnene. Om en kvinne trækker over en manns grenser er det ubehagelig, men kanskje ikke mer enn det. Skjer det andre veien,

derimot, kan det tolkes som et signal om at grovere overtramp er i vente. En handling en mann opplever som ufarlig, kan for kvinner være en påminnelse om at trakassøren er i stand til å skade deg (Sletteland og Helseth, 2018: 20). Seksuell trakassering må forstås i lys av de historiske relasjoner som partene bærer med seg (Widerberg, 2020: 84). Intervjusatene presiserer likevel at de mannlige informantene ikke krever en endring i kvinnenes atferd;

Hans: [...] det er jo en holdningsendring som må til, og jeg mener absolutt det har noe med den mentaliteten om det tradisjonelle å gjøre ... Det blir liksom å ta et steg tilbake i tid, sånn med tanke på likestillingen.

Beate: Ja, det er noe galt med den som utfører handlingen, og ikke den som sier ifra. Den som gjør det er *creepy* og *ekkel*, det er ikke den som sier ifra som er sensitiv.

Beates utsagn belyser at de kvinnelige informantene argumenterer parallelt med mennene, og legger ansvaret på den som utfører handlingen, og ikke offeret. Seksuell trakassering med formål om å fremme kjønnet makt og en heteronormativ maskulinitet påvirker ikke kun forholdet mellom menn og kvinner, men også forholdet mellom menn (Borchorst og Agustín, 2017: 35). Dette, fordi seksuell trakassering ikke kun er en metode for å utøve kjønnsmakt, men også en måte en kan bekrefte egen maskulinitet. Ifølge Quinn (2002) forventes det at menn skal dyrke den heteronormative maskuliniteten, og seksuell trakassering kan være en metode for å illustrere sin egen makt overfor publikum og offeret. Med andre ord kan seksuell trakassering bekrefte og måle andre menns maskulinitet ifra publikums ståsted. I alle fokusgruppene blir den mannlige, fysiske overlegenheten anerkjent, informantene knytter denne dominansen opp mot en disiplinering av følelser. Videre hersker det en forventning om at menn må beskytte seg selv mot seksuell trakassering, og samtidig ta ansvar for kvinner. Slik tilskriver informantene menn en mer fysisk og rasjonell handlingskraft. Dette kan igjen kobles opp mot den hegemoniske maskuliniteten, som bidrar til å legitimere og reproducere mannlige dominans (Connell, 1995: 77).

4.3.2. Kvinnekampens stereotyper

#MeToo-bevegelsen bar preg av populistisk tankegang, og angrep og kritiserte gjeldende samfunnsstrukturer, med moralistiske standpunkt og en antielitistisk grunnholdning. Dette bidro til å gjøre kampanjen uhyre synlig og slagkraftig. Den aksjonerende (kvinne)bevegelsen

tok form i samfunnet, og individer samlet seg rundt et enkelt narrativ som repeterte den samme fortellingen; med mannen som overgriper og kvinnen som offer, der mannen unytter seg av sin naturlige maktposisjon (Stene, 2018). I lys av dette ble et viktig formål ved kampanjen å redusere menns makt, og et mønster kom til syne:

[...] deler av den skandinaviske kvinnebevegelsen har en tendens til å reprodusere kjønnsstereotyper. Og at akkurat denne delen av vår hjemlige feminisme har stor definisjonsmakt i måten vi ser på kjønn og makt. Ofte konkluderer fortellingene med at kvinnen trenger en spesiell form for hjelp og beskyttelse, særlig når kjønnsroller diskuteres (Stene, 2018: 14).

Stene (2018) argumenterer for at #MeToo ender – i tråd med Simone de Beauvoirs (1949) teori om mannen og kvinnens forhold som et *selvvalgt* herre-tjener-forhold – med mannen som den aktive part, og kvinnen som passivt offer. Det er likevel denne tankegangen noe av det #MeToo-kampanjen forsøkte å aksjonere mot.

Sofie: [#MeToo-bevegelsen] åpnet øynene til folk som kanskje ikke har opplevd dette og tenkt at det ikke er et problem. Så ser de at det faktisk er et problem, og noe mange opplever [...] og ting som mange tenkte at var greit eller de kom unna med før ... det gjør de ikke lenger.

De tradisjonelle samfunnsstrukturene har i hovedsak vært tilpasset menn, maskuline egenskaper og atferd, da de ble utviklet i en periode der kvinner ikke deltok i lik grad som mannen i samfunnet (Stranden, 2015). En slik fremstilling fører til at synet på menn, og særlig menn i maktposisjoner eller menn som misbruker sin makt, endres. Resultatet blir at disse mennene må stilles til ansvar og strippest for sin makt, ettersom menn i maktposisjoner alltid vil trakassere. Ifølge Stene (2018), var dette det uuttalte, men underliggende resonnetet i #MeToo-kampanjen. Hans kritiske syn på bevegelsens formål kan være noe feiltolket, ettersom et opplagt utgangspunkt for #MeToo var at personer i maktposisjoner har et større ansvar i kampen mot seksuell trakassering, og dette kan sees i sammenheng med at seksuell trakassering sjelden handler om seksuell tiltrekning, men om makt (Borchorst og Agustín, 2017). Også Martins (2001) forskning konkluderer med at seksuelt trakasserende oppførsel oftere motiveres av dominans og makt, enn av seksuelt begjær. Menn mobiliserer ulike maskulinitet i forsøk på å ekskludere kvinner, og dette argumentet underbygges av forskning som viser en sammenheng mellom kjønn, stillingstittel og seksuell trakassering (McLaughlin m.fl., 2012). Den historiske

betydningen av seksuell trakassering er derfor sterkt knyttet opp mot at trakassøren i de fleste tilfeller er en mann i overordnet posisjon (Pryor og Meyers, 2000). Det kommer tydelig frem blant informantene at asymmetri i maktforhold er et av kjerneproblemene i #MeToo-bevegelsen.

Hans: #MeToo har gjort meg mye mer oppmerksom på problematikken rundt at – spesielt overordnede – seksuelt trakasserer de under dem og sånt.

Knut: [...] det kan være trakassering uansett, men det er jo verre om du er overordnet personen, for da er det skjevt maktforhold.

Som informantene nevner, kjennetegnes tilfeller av seksuelt trakasserende atferd som regel av hierarkiske status- og maktrelasjoner, der trakassøren ofte er overordnet den trakasserte (McDonald, 2012). Menn og kvinner har ofte ulik oppfatning av hva som er uønsket seksuell oppmerksomhet og hva som ikke er det. Av den grunn kan det være problematisk å skille mellom seksuell trakassering og kjønnstrakassering²⁴. Studier viser også tydelige kjønnsforskjeller i hvordan trakassering oppleves (Nielsen og Einarsen, 2012) – dette vil jeg komme nærmere inn på. Menn rapporterer om få, eller ingen, psykiske helseplager, mens trakassering i kvinners tilfelle medfører ubehag og stress i langt større grad. Med andre ord ser kvinnene ut til å oppleve seksuell trakassering som mer alvorlig enn menn (Bråten og Øistad, 2017). Dette kan også ses i sammenheng med at kvinner er utsatt for krenkende hverdagspråk i mye større grad enn menn (Stefansen m.fl., 2014). Til sammen tyder det på at seksuell trakassering begrenser det kvinnelige handlingsrommet i større grad enn det mannlige. Dette kan forme samfunnsmedlemmene til individer med heteronormative og patriarkalske livssyn.

4.3.3. Kjønn ulikhet

Det som viser seg tydelig både innen min- og tidligere forskning på temaet er at det eksisterer ulikhet mellom kjønnene, og hvordan de – og omgivelsene – opplever seksuell trakassering. Forholdet mellom mannen og kvinnen er fra naturens side ulikt, særlig med tanke på menns fysiske dominans. Av den grunn kan menn muligens oppleve seksuelt trakasserende handlinger som mindre truende enn det kvinner vil gjøre, og dernest føler de seg heller ikke trakassert.

²⁴ Det vil si forskjellsbehandling på bakgrunn av kjønn.

Informanten Pål sammenlikner #MeToo-debatten med rasismeproblematikken, og på spørsmål om det er slik at kvinner oftere opplever at de utsettes for seksuell trakassering enn menn svarer han:

Pål: Det tror jeg absolutt. Det er litt sånn – hvis man kan dra paralleller til rasismedebatten – så er det jo sånn ... hvis noen hadde kalt meg, eller vært rasistisk mot meg som er hvit da, så ville det på en måte ... Ja, det hadde jo kanskje ikke plaget meg så mye om dere skjønner, men om det er andre veien – at jeg kaller en afroamerikaner for *neger* – så bygger det jo på noe mye mer komplekst. Og jeg tror det er litt den samme mentaliteten med #MeToo. At kvinner tradisjonelt sett har vært under mannen, og derfor vil de kanskje lettere ta seg nær av ting enn det menn vil.

Historisk sett har ikke den hvite rasen opplevd rasisme, og Pål bruker dette som begrunnelse for hvorfor han ikke ville følt seg trakassert dersom noen utviste rasistiske holdninger mot ham. Parallellene han drar mellom problemer knyttet til seksuell trakassering og rasisme utviser en holdning som tilsier at seksuell trakassering mot menn ikke eksisterer. Forskning viser at menn og kvinner utsettes for lik mengde hets, men for ulike ting (Hagen, 2015). Mens kvinner angripes for utseende og seksualitet, blir menn kritisert for innhold i sine uttalelser – og i tilfeller der menn angripes for sin identitet er det gjerne i sammenheng med at de ikke er *mandige nok* (Sletteland og Helseth, 2018:17). #MeToo-kampanjen handlet i hovedsak om kvinner som hadde blitt trakassert og utsatt for overgrep av overordnede menn i maktposisjoner, og mer enn to tredjedeler av de som opplever alvorlige former for trakassering er kvinner (Granbo, 2018).

Til tross for at seksuell trakassering først og fremst rammer kvinner, betyr det likevel ikke at menn ikke er utsatt, og i forlengelsen av dette ble en ny emneknagg introdusert: #MenToo. Menn opplever i større grad trakassering fra mannlige kolleger, eller andre menn – det er rapportert om mindre trakassering utført av kvinner (McDonald og Charlesworth, 2015). Det eksisterer lite forskning på denne atypiske formen for trakassering, og de få studiene som finnes peker på at menn som varsler om slike hendelser sjelden blir trodd, og opplever negative sanksjoner fordi de bryter med de foretrukne formene for maskulinitet (Bråten og Øistad, 2017). I en norsk kontekst eksisterer det begrenset kunnskap og generelt lite forskning med fokus på trakassering fra en av samme kjønn, samt seksuell trakassering av lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (Bakkeli og Grønningsæter, 2013).

Ifølge psykolog Ståle Einarsen vil svært få menn selv si at de er utsatt for seksuell trakassering, fordi det er vanskelig for menn å identifisere seg som mål for slik atferd ettersom det oftest er assosiert med kvinnelige ofre (Granbo, 2018). I tillegg bryter det å være mannlig offer for seksuell trakassering med idealet om den hegemoniske maskulinitet (Connell, 1995). Også i fokusgruppen bestående av kun kvinner oppstår parallell diskusjon – ikke kun med hensyn til den fysiske overlegenheten mennene har – men at menn viser følelser på en annen måte enn kvinner, og dermed er seksuell trakassering av menn vanskeligere å oppdage. Daglig leder i *Reform – ressurscenter for menn* underbygger denne antakelsen;

[...] menn kan slite mer med traumatiske opplevelser, enn kvinner som har opplevd det samme [...] fordi de ikke har den samme evnen til å snakke om det (Are Saastad, sitert i Granbo, 2018).

I alle tre fokusgruppene kommer forestillinger av den emosjonelle og sårbare kvinnen, og den sterke og dominerende mannen, til syne. Med andre ord formidler informantene tidvis relativt tradisjonelle syn på kjønnsrollene.

Mari: [...] på mange måter tror jeg det er vanskeligere for menn å varsle enn for kvinner ... hvis de opplever seksuell trakassering. De kan jo kanskje bli latterliggjort.

Anja: Man glemmer litt at det også kan skje motsatt vei [at kvinner trakasserer menn], selv om antall tilfeller kanskje er lavere ... og det kan jo skje fra mann til mann også ... og da tror jeg nok det er høyere terskel for å si ifra.

Lise: Ja, de føler kanskje at de burde vært i stand til å ... sånn fysisk ... å forhindre det, liksom.

Samtidig diskuteres forskjellen på hvordan trakassering av kvinner og menn i mange tilfeller oppfattes ulikt fra publikum. Dersom en kvinne opplever seksuelt trakasserende handlinger er hun et offer, det er «*flaut for trakassøren*» og «*ikke noe hun skal måtte finne seg i*». Om en mann opplever det samme, derimot, er han «*heldig*» og «*populær blant det motsatte kjønn*». Det hersker en forestilling i vår kultur om at menn skal sette pris på all seksuell oppmerksomhet de får.

Tore: Det blir kanskje ikke i like stor grad reagert på når det skjer med en gutt.

Magnus: Jeg kan jo på en måte skjønne det, det er jo liksom *guttastemning*²⁵.

Disse utdragene understreker hvordan mennene, vurderer alvorlighetsgraden av seksuelt trakasserende handlinger ulikt avhengig av om en mann eller kvinne opplever det. En forklaring på dette kan være at mange menn ikke vil definere uønsket seksuell oppmerksomhet som en krenkelse. Samtalene avdekker en kjønn ulikhet som reproducerer den heteronormative diskursen, og forsterker bildet av menn og kvinner som motsetninger (Butler, 2006). Å føle seg mandig kobles opp mot et ideal om å være beskyttende og overordnet, og det å beskytte kvinner er fremdeles en viktig del av den maskuline identitet (Paulsson, 2005: 43). Flere av de mannlige informantene formidlet en ansvarsfølelse for å beskytte kvinner, ettersom de selv ikke kan fysisk forsvare seg.

Hans: Jeg tror menn har en viktig rolle i kampen mot seksuell trakassering. Det har jo kanskje i hovedsak vært en kvinnesak, men at ... at menn også tar tak og er med og står frem og viser at dette er ikke greit.

I lys av #MeToo-kampanjen kan disse utsagnene bidra til å forklare hvorfor bevegelsen fikk en svært heteronormativ utforming, som tilskrev mennene en mer fysisk og rasjonell handlingskraft enn kvinnene. Resultatet av dette ble at trakassering utført *mot* menn av kvinner eller andre menn, mer eller mindre ble oversett som sosialt problem. Intervjusetatene fremhever hvordan informantene opplever at det eksisterer en maktubalanse mellom kjønnene i samfunnet. Ved flere anledninger bidrar disse utsagnene til å reproducere tradisjonelle kjønnsstereotyper, som #MeToo-bevegelsen også ble kritisert for å gjøre (Stene, 2018). Kjønn er avgjørende for hvorvidt informantene vurderer en hendelse som trakasserende eller ikke, og dermed portretteres mannen i analogi med #MeToo-kampanjens heteronormative utforming.

4.3.4. Motstand mot #MeToo

Mannlig motstand mot #MeToo kom til uttrykk i debatten om seksuell trakassering, og dette kan begrunnes i at flere menn følte et behov for å beskytte seg selv. Mange mente #MeToo-bevegelsen representerte en monsterfortelling av menn som overgripere, og kvinner som

²⁵ *Guttastemning* er et populært begrep som beskriver et lukket rom (av menn for menn) hvor den moderne mannen kan opptre som en primitiv hulemann, snakke fritt om alle temaer uten å dømmes for det.

uskyldige og svake ofre. Lars Daniel Krutzkoff Jacobsen var blant dem som reagerte på det unyanserte skillet mellom uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuelle overgrep;

En salig blanding av virkelige overgrep og bagatellmessige opplevelser sauses sammen i en stor heksegryte hvor alt er like illeluktende (Lars Daniel Krutzkoff Jacobsen, sitert i Sletteland, 2018: 153).

Flere ønsket å belyse at ikke alle menn er trakassører, og at kvinner også kan være overgripere. Behovet for å nyansere det medieskapte bildet, samt avvisningen av problemet i lys av dette, er tydelige tegn på diskursiv anomi, der ens ståsted og posisjon vokser frem fra grunnleggende ulik tolkning av debatten (Sletteland, 2018). I den ene fokusgruppen uttrykte et par av informantene et sterkt behov for å beskytte menn i kjølvannet av #MeToo-bevegelsen.

Henrik: Et problem med #MeToo er jo at ... i situasjoner der det er uklart hva som har skjedd ... så kan jo noen bli skikkelig kastet under bussen og få ganske kjipe anklager mot seg uten at noen vet helt hva som har skjedd.

Magnus: Ja, det er jo lett for at det kan bli misbrukt litt, at alt, eller mye som egentlig ikke burde bli sett på som #MeToo har blitt det kanskje.

Det kan argumenteres for at bevegelsen har tegnet kvinnene som ofrene, og mennene som overgriperne (Stene, 2018: 17). #MeToo handlet ikke om å henge ut alle menn som trakassører, men heller om en patriarkalsk samfunnsstruktur som ofrer kvinners ønsker og interesser til fordel for menns. Kampanjen tvang individer til å reflektere over hvordan menn og kvinner verdivurderes i samfunnet, både med hensyn til stigmatisering av kjønnsidentitet, men også samfunnets prioritering av menns handlingsrom over kvinners – med andre ord: patriarkatets prioritering av en foretrukken maskulinitet, på bekostning av resten av samfunnet (Sletteland, 2018: 154). #MeToo-kampanjen hadde tidvis en meget aggressiv utforming, og mange har problematisert måten enkelte saker ble tatt opp i offentligheten, og poengtert at offentlig uthenging sjelden medfører noe positivt (Wexler m.fl., 2018: 8). Flere menn følte behov for å beskytte seg selv fra mediens portrettering av menn som (u)gjerningspersoner. Det uklare skillet mellom akseptabel og uakseptabel atferd kan føre til at menn føler seg usikre i sin relasjon til kvinner. Individuell opplevelse av andres oppførsel er et usikkerhetsmoment som spesielt informanten Henrik stiller seg kritisk til.

Moderator: *Hvem bestemmer hvor grensen for hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt går?*

Lars: Mottakende part.

Henrik: Innenfor rimelighetens grenser, så klart [...] man må jo bare prøve å opptre så fornuftig som mulig, så får man se da ... om vedkommende syns det er innenfor eller utenfor.

Pål: En ting du gjør mot en person kan være greit, mens en annen person kan syns det er veldig upassende. Det gjør det jo vanskelig å vite hva de [kvinner] syns er akseptabelt og hva som ikke er det.

Henriks utsagn vektlegger at problematikken flere menn har uttrykt i lys av #MeToo-debatten, at det er vanskelig for menn å skulle vite hva som er akseptabel atferd, og hva som er uakseptabel atferd. Til tross for mennenes usikkerhet som kommer til syne fra intervju-sitatene, argumenterer Sara for at det virkelige målet ved #MeToo-bevegelsen var å felle en ukultur som har fått herje fritt i alt for lang tid, og å skape holdningsendring i måten man samhandler på (Reinicke, 2018: 21).

Sara: [...] det er sånt jeg ofte har hørt, at noen menn snakker negativt om #MeToo fordi «nå får vi ikke lov til å gi komplimenter engang» men da tenker jeg litt sånn ... jeg vet ikke hva slags komplimenter du gir, men hvis du for eksempel er sjef og kommenterer utseendet til dine ansatte ... så er jo det litt rart?

#MeToo-bevegelsen har blitt kritisert for sin heteronormative utforming. Da Milanos twittermelding gikk viralt, oppfordret hun kvinner til å dele sine erfaringer, og ekskluderte – uavhengig om det var bevisst eller ubevisst – menn, og da spesielt homofile menn, transpersoner, samt alle andre som har blitt utsatt for overgrep eller trakassering av kvinner (Wexler m.fl., 2018: 9). Dette er et viktig aspekt ved den sosiale bevegelsen – ettersom offerrollen i stor grad ble beholdt kvinnen. Fremstillingen førte til at flere menn følte seg misforstått og oversett, og den mannlige motstanden mot kampanjen kan tolkes som en beskyttelsesstrategi menn benyttet for å ta avstand til problematikken og bevise sin uskyld (Reinicke, 2018).

4.3.5. Å være en del av gutteklubben

Ifølge Sletteland og Helseth (2018: 30), er noe av årsaken til at seksuell trakassering er vanskelig å forstå, at det rommer ulike hensikter. De nevner deltakelse i et trakasserende fellesskap som en forklaringsmodell for seksuelt trakasserende handlinger. Hensikten vil verken være å flørte, være ufin eller skade noen, men heller å tøffe seg eller å passe inn i gjengen. Flere skoler, studiesteder og arbeidsplasser bruker et garderobespråk i dagligtalen, der det å snakke nedsettende om kvinner eller homofile beskrives som en del av det å være «en av gutta». I slike miljøer kan denne formen for seksuell trakassering inngå i den alminnelige omgangsformen. Innad i slike klikker kan vennskapelig erting fungere som et sosialt lim, ettersom fleipete bemerkninger oppfattes ulikt i trygge relasjoner. Problemet med dette er at grensene for hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt kan bli uklare. Dette ble et tema i fokusgruppeintervjuene:

Jenny: [...] det er jo den *guttakulturen* og gutteklubben, og der har nok menn et større ansvar for å forhindre seksuell trakassering på mange måter.

Sara: [...] det er jo sikkert vanskelig å skulle «ødelegge» *guttastemningen* og være sånn «Hei hei gutta, nå må vi slutte å snakke så nedsettende om kvinner». Det er sikkert veldig vanskelig å skulle være moralpoliti, for da kan man oppleves som veldig kjip [...] det virker jo som det er veldig mange inngrodde *guttakulturer* for eksempel i militæret og på andre arenaer, hvor det bare har blitt en type lingo liksom «sånn er det her, og sånn er gutta».

Lise: Ja, jeg tror det er vanskelig å gjøre noe med. Men igjen så ligger det jo en stor del av ansvaret der da, at man rett og slett må ta den ubehagelige samtalen, og ikke bidra til å videreføre den kulturen.

Hensikten med å øke bevissthet rundt seksuell trakassering er ikke at alle skal måtte gå rundt på tå hev, og være redde for å spøke eller tulle. Det må være en åpenhet og raushet i samfunnet for misforståelser og tabber. Samtidig vil økt fokus på denne problematikken skape et bedre miljø, og en kultur som alle kan trives i. Ifølge Connell (1995) er det kun et fåtall menn, en mannlig elite, som besitter hegemonisk maskulinitet – den foretrukne formen for maskulinitet. Denne gruppen har den totale mannsmakten i samfunnet, og sikrer enkelte menns dominans over andre menn. Dermed kan det være svært vanskelig for enkelte menn (som ikke besitter denne formen for maskulinitet) å skulle stå frem og slå ned på upassende oppførsel, dersom et

av disse mannlige idealene utøver slik oppførsel. Ved å ikke gripe inn, bidrar mange til å opprettholde den idealistiske mannsrollen – fordi de er tjent med det patriarkalske utbyttet den hegemoniske maskuliniteten fører med seg (Langeland og Hoel, 2016).

Kari: Jeg tror mange bringer det videre uten intensjon, og at man tenker «dette er bare god stemning» uten å ha øynene åpne for hvilke konsekvenser sånn kultur kan ha ... at en sånn guttastemning kan føre til en holdning som ikke er god, og at man finner seg i dårlig behandling av andre.

Sofie: Og så innser man det først selv når #MeToo kommer, og innser at «Oi, jeg har vært del av en kultur hvor vi slenger kommentarer eller snakker nedsettende om eller til kvinner.

Kari: Ja, og de har jo sikkert ikke hatt som intensjon å være del av en kultur som reproducerer trakasserende holdninger!

Diskusjonen som oppstod i fokusgruppen bestående av kun kvinner vektlegger hvor viktig det er å belyse hva slags humor som er akseptabel og hvilken som ikke er det, og å markere et skille mellom humoren som bidrar til å styrke samhold og relasjoner, og humor som tydelig forteller enkeltindivider at «*her hører du ikke hjemme*» eller «*du er mindre verdt*» som stort sett retter seg mot ett kjønn (Lerfaldet, 2020). Å skulle slå ned på slik oppførsel kan være vanskelig, dersom man ønsker å forbli en del av «gutteklubben».

Tore: [...] hvis jeg hadde tenkt at det var så ille at det er noe jeg ikke ville gjort ... så håper jeg at jeg hadde hatt baller til å si ifra ... men hva konkret som skulle skjedd for at jeg ville sagt ifra – det er veldig vanskelig da ... nei, det vet jeg ikke.

Den gjeldende formen for vestlig hegemonisk maskulinitet kjennetegnes blant annet av avstand til, og nedvurdering av, femininitet og homoseksualitet (Connell, 1995: 184). Denne distansen kan skapes blant annet gjennom seksuell trakassering, vold eller diskriminering (Langeland og Hoel, 2016). Derfor vil det være vanskeligere for en kvinne å skulle bli hørt i dette miljøet, enn for en mann. De kvinnelige informantene tydeliggjør at dette ansvaret i hovedsak ligger hos mannen, ettersom gutteklubben består av menn og alfahanner. Femininitet anses som et produkt av samspillet mellom maskuliniteter, og dermed har *maskulinitet* stor innvirkning på kjønnsrelasjoner (Connell, 1995). Tores sitat viser likevel at det også som mann kan være

utfordrende å skulle slå ned på kulturen. En årsak til dette kan være, som Tore selv setter ord på, at man ikke vet hva som er så *ille* at man hadde følt at inngripen måtte til. Samtidig kan frykten for å selv bli utstøtt hindre enkelte menn i å gripe inn. I tillegg vektlegger Connell (1987) at flertallet av menn er tjent med et kjønns hierarki som plasserer kvinnen i en underordnet posisjon. Dersom ingen tør å slå ned på uakseptabel oppførsel vil hegemoniet opprettholde maskulin dominans gjennom institusjoner og kulturen (Connell og Messerschmidt, 2005: 832).

4.4. Grenseforhandlinger

I diskusjon om seksuell trakassering i lys av #MeToo-bevegelsen, dukket det i fokusgruppene opp spørsmål knyttet til grenser for hva som er akseptabel atferd og hva som ikke er det. Denne delen av analysen tar derfor utgangspunkt i oppgavens tredje forskningsspørsmål: *Hvilke normer om grenseforhandlinger trer frem i informantenes seksualkultur?*

4.4.1. Hvor går grensen?

I alle de ulike fokusgruppene ble det tidlig klargjort at det å skulle bestemme hvor grensen for hva som er akseptabel atferd, og hva som ikke er det, er vanskelig å avgjøre. Lise synes det er problematisk å skulle definere en grense mellom en ubehagelig opplevelse og seksuell trakassering;

Lise: [...] noen vil jo si at en handling er seksuell trakassering, mens andre igjen ikke ville sagt det samme. Jeg føler det er ofte man opplever ting som man synes er veldig på kanten, som man bare ikke gidder å ta videre. Jeg har i hvert fall ofte opplevd upassende handlinger, men det er liksom bare sånt som skjer med jenter ... det har blitt så vanlig liksom.

Lises ytring underbygger antakelsen om at seksuell trakassering og ubehagelige hendelser oppleves og forstås individuelt, samtidig som det er atferd kvinner er «nødt til å finne seg i» (Malovich og Stake, 1990). Denne forståelsen av problematikken gjør det ikke enklere å skulle sette tydelige grenser i et terreng det allerede er vanskelig å manøvrere i.

Henrik: [...] problemet er jo at det ikke er noen klar grense ... så ... man må jo bare prøve å opptre fornuftig.

Mari: Ja, det er vanskelig å skille mellom den grensen også, for det er jo en gråson.

På tross av informantenes uttrykte usikkerhet rundt grenser, har #MeToo ført til at en ny, kollektiv bevissthet har vokst frem som fremhevet viktigheten av et demokratisk sivilsamfunn (Alexander, 2019). Sosiale bevegelser begynner med utgangspunkt i noe negativt – som undertrykkelse, deprivasjon eller utnyttelse – som utløser spontane og uforpliktende sosiale enheter som etter hvert kan utvikles til mer organiserte og målrettede sosiale aktører (Seippel, 2003: 186). Da det enorme omfanget av seksuell trakassering ble tydeliggjort gjennom avsløringene bevegelsen kastet lys på, oppstod en form for kollektiv identitet²⁶ som medførte massiv mobilisering. Derfor ligger det makt i sosiale bevegelser, i protester og i aksjonering. Flere tenker nøyere gjennom handlinger og ord, og i motsetning til slik det var tidligere, stilles det nå spørsmål rundt egen og andres oppførsel. Jenny mener at;

Jenny: Dette er ikke noe man burde lære seg i voksen alder, man burde lære om det fra man er ung. At *dette* er akseptabel oppførsel, og *dette* er ikke det.

Til tross for økt bevissthet rundt problematikken, vil det alltid være vanskelig å kontrollere hvordan en oppfattes av andre. Derfor kan det som for én part oppleves som harmløs flørtning, oppleves som ubehagelig for mottakeren – og skalaen mellom noe som er småirriterende og direkte seksuell trakassering er ikke tydelig definert. Hvor grensen går varierer fra person til person, og bygger på flere faktorer, som sinnsstemning, hvem som utfører handlingen, og i hvilken kontekst det finner sted (Martinsen, 2018). Grenser bestemmes av omstendigheter som er i stadig forandring, og dermed kan praksiser som på et tidspunkt virker akseptable, bli dypt støtende på et annet. #Metoo førte til at normer for seksualitet som tidligere ble akseptert innad i de enkelte institusjonene, ble ansett som destruktive (Alexander, 2019: 27).

Sara: Vi burde jo også øke fokus på samtykke. Nei er nei, og ja er ikke alltid ja. Det er viktig at man blir klar over at det er ikke noe gøy å spille i grenseland. Vær heller på den sikre siden.

²⁶ Et uttrykk for å vise solidaritet gjennom en felles forståelse.

Beate: Ja, jeg tror det er viktig å snakke om det og gjøre det til et mer dagligdags tema, og ufarliggjøre det ... reflektere overfor seg selv og andre hva som er greit og ikke–

Tore: Det kommer i hvert fall ikke til å gå fremover hvis det ikke fører til at man selv blir mer bevisst og tenker over det.

#MeToo-kampanjen har ikke bare belyst at seksuell trakassering er et enormt problem på tvers av bransjer og landegrenser – bevegelsen har også vist at samfunnet som helhet er for dårlig rustet til å løse det. Som informantene vektlegger i utdraget nevnt ovenfor er det viktig å ha et godt nok språk for å snakke om hva som har skjedd i saker som omhandler seksuell trakassering. En opprydding i begrepsbruken er nødvendig for å gjøre noe med problemet (Martinsen, 2018). Til tross for at det eksisterer uklarhet er det viktig å påpeke at det alltid er mottakeren som avgjør hvorvidt en grense er overtrådt eller ikke – uavhengig av den andre partens intensjoner. Karis intervju sitat belyser dette;

Kari: Det er jo mange situasjoner hvor det eksisterer veldig tydelige grenser, sånn som at det er straffbart å stjele for eksempel, mens det er vanskeligere å sette en grense fordi dette temaet er så komplekst og individuelt da.

Seksuell trakassering vil i mange tilfeller bli avfeid som noe den utsatte har fremprovosert eller deltatt på. #MeToo-kampanjen viste omfanget av problemet, og bidro dermed til å utrydde slike forestillinger (Bjørnstad, 2017). Til tross for dette viser statistikken at svært få saker som omhandler seksuell trakassering behandles av domstolene (Martinsen, 2018). Årsaken kan være kompleksiteten tilknyttet slike saker, og at det må kunne bevises utover enhver rimelig tvil at trakasserende atferd har funnet sted. Mangel på vitner eller tekniske bevis, eller hendelser som befinner seg i en gråsoner, fører til at de fleste sakene ender i «ord mot ord»-scenarioer. Derfor er forebygging viktig. Som Jenny påpeker, er ikke dette noe man burde lære om i voksen alder. Opplæring i grenseforståelse og grensesetting er viktig, ettersom seksuell trakassering er et strukturelt problem. Å gjøre endringer i regler og lover er enkelt. Det vanskelige er å endre individers holdninger, og derfor bør begge kjønn lære om seksuell trakassering fra ung alder.

4.4.2. Gråsoneproblematikk

Innen empirisk forskning på seksuell trakassering er det viktig å påpeke utfordringer ved gråsoneproblematikk og individuelle oppfatninger av hvorvidt konkrete situasjoner omfatter

seksuell trakassering eller ikke (Bråten og Øistad, 2017). En gråsoner er et udefinert, uregulert eller uoversiktlig område. Noen grenser kan ha svært tydelige, markerte grenser, men når det gjelder seksuelt trakasserende atferd kan grensedragninger skape en mulig gråsoner, ettersom individuelle og kontekstuelle variabler gir ulike utfall, der noen vil reagere negativt, mens andre vil oppleve samme atferd i samme situasjon som akseptabel (Bragstad, 2019: 46). Mange situasjoner vil gjerne havne i en gråsoner mellom den trakassertes subjektive opplevelse av situasjonen, og hvordan hendelsen fortolkes og oppfattes av omgivelsene, basert på allmenne oppfatninger av hvilke handlinger som er seksuelt trakasserende.

Anja: [...] man tolker ulikt hva som er seksuell trakassering og ikke.

Lise: Det som blir vanskelig er jo at den gråsonen er så grå at for noen er den handlingen grei, men for andre er ikke det greit. Og hvordan skal man manøvrere i slikt terreng?

Jenny: Det kommer jo helt an på hvem man sier det til. Du kan jo komme med en kommentar til en person som ikke opplever det som seksuell trakassering, mens en annen oppfatter det helt motsatt. Det er veldig individuelt hva man tenker er greit og ikke greit.

Som tidligere nevnt, vil konteksten for handlingen og relasjonen mellom de involverte også ha betydning for hvordan ulike situasjoner oppleves og fortolkes (Sletteland og Helseth, 2018; Bråten, 2020: 26). En slik gråsoner vil derfor, i praksis, omfatte flere typer av seksuelt ladede handlinger og situasjoner som subjektivt oppleves som ubehagelig, men som offeret ikke varsler om fordi det eksisterer usikkerhet om andre vil definere situasjonen likt. Dette kan begrunne hvorfor samfunnsproblemet har eksistert så lenge før det oppstod en sosial bevegelse som #MeToo, og understreker viktigheten av den kollektive bevisstheten (Alexander, 2019). I fokusgruppeintervjuene gjorde diskusjon rundt dette temaet seg gjeldende;

Henrik: Det blir sånn, hva er, eller hvor går grensen? Det er jo veldig uklart. Folk har jo sikkert gode intensjoner, men så ... i mangel på bevis så kan jo de beskyldningene som blir framlagt fremstå veldig ... at de ikke blir besvart i det hele tatt.

Magnus: Når man snakker om hva som er seksuell trakassering og ikke [...] der kommer jo den gråsonen litt inn også da... Det er jo forskjellig fra person til person hva som er trakasserende.

Innen forskning på fenomenet kan et spørreskjema med forhåndsdefinerte handlinger og hendelser gi mer presis informasjon om omfanget av seksuell trakassering i arbeidslivet, i skolen, eller i andre virksomheter (Bråten, 2020: 27). I det virkelige liv blir det likevel vanskeligere, ettersom det ikke eksisterer noen forhåndsdefinerte handlingsmønstre. Det er jo nemlig nettopp denne *uklarheten* som gjør at mange vegrer seg for å kalle hendelser for seksuell trakassering, og som gjør det problematisk å skille mellom hva som er seksuelt trakasserende atferd og hva som ikke er det. Kan man gjøre et skille mellom uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering? Informanten Sofie forteller om en arbeidssituasjon hun opplevde som ubehagelig, som hun likevel valgte å *ikke* varsle om;

Sofie: Jeg jobbet tidligere på en arbeidsplass hvor sjefen var veldig ustabil i måten han møtte de ansatte på, og noen ganger elsket han meg og noen ganger hatet han meg. Da kunne jeg motta meldinger på kvelden hvor han skrev «du er så fin» og sånt, og da tenkte jeg bare sånn ... ja, det er han ... men det er jo ekstremt ubehagelig og uprofesjonelt og upassende. Men da var jeg så ung, ikke sant, og da visste jeg ikke ... det var ikke innafor i det hele tatt.

Kari: Men det skjer jo ganske ofte at man ikke føler man har blitt seksuelt trakassert nødvendigvis, men at man tenker «dette var over grensen», men så gidder man liksom ikke ta det videre.

Sofie: Nei, for jeg tenkte ikke at jeg ble trakassert, men jeg tenkte at dette var ubehagelig, og jeg visste ikke hvordan jeg skulle forholde meg til det.

Sofie forteller om en situasjon hun opplevde som ubehagelig, *men* hun ville ikke kalle det seksuell trakassering. Til tross for dette kan verbal seksuell trakassering blant annet defineres som kommentarer om utseende og kropp, som like gjerne oppstår gjennom meldinger eller telefonsamtaler som i fysiske samhandlingssituasjoner. Per definisjon har Sofie altså i dette tilfellet blitt trakassert. Forskning viser at kvinner med tradisjonelle syn på kjønnsrollene har større sannsynlighet for å vurdere seksuelt trakasserende handlinger som akseptable (Quinn, 2002), og datamaterialet illustrerer flere ganger hvordan informantene formidler tradisjonelle

syn på kvinnelighet og mannlighet. Slik reproduseres et normativt ideal for tradisjonell maskulin atferd, som kan bidra til å forstå relasjonen mellom kjønn, makt og trakassering (Connell, 1987). Hvorfor vegrer aktører – som Sofie – seg for å kalle hendelser seksuelt trakasserende? De mannlige deltakerne argumenterer for at det er en forskjell mellom seksuell trakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet;

Henrik: [...] det finnes jo tilfeller hvor det er uønsket seksuell oppmerksomhet, men som ikke nødvendigvis er så ille, eller mer uskyldig da ... at det ikke burde falle inn under seksuell trakassering.

Tore: Altså, du tenker at trakassering er grovere enn–

Henrik: Ja, eller da har du gjort noe som må sanksjoneres mot. Det må reageres på.

En handlingsorientert spørsmålstilling avhenger i mindre grad av respondentenes subjektive vurderinger av hva de definerer som seksuell trakassering (Bråten, 2020: 27). Dette kan dermed gjøre det lettere å avdekke seksuell trakassering som befinner seg i en gråsoner (Carstensen, 2016). Problematikk tilknyttet gråsoner kan være aktuelt for å belyse spørsmålet om hvorfor seksuell trakassering som samfunnsproblem tilsynelatende har fått lite oppmerksomhet og fokus i forkant av #MeToo-bevegelsen. Et interessant spørsmål er hvorfor en ofte velger å *ikke* melde fra om slike hendelser.

Sofie: Hvis han [sjefen] hadde gjort sånn igjen og igjen og igjen så hadde jeg kanskje gjort noe med det ... men det føles jo ikke som at man har en så stor sak ... og så var det kanskje ikke så ille ... man føler seg jo veldig til bry. Det var jo ingen stor *big deal*–

Anja: Ja, og han hadde jo sikkert ikke som intensjon å faktisk trakassere.

Selv om Sofie forklarer at hun ikke følte seg om et offer for seksuell trakassering er det verdt å stille seg spørsmålet: er dette noe jeg skal måtte finne meg i? Selv om sjefens oppførsel ikke direkte opplevdes som truende eller skadelig kan det jo være veldig slitsomt og plagsomt. Sofie og Anja styrker Connells (1987) teori om *emphasized femininity* i sine utsagn. De utviser en form for feminitet der de er spesielt opptatt av å innordne seg mannens behov og interesser. Et

slikt syn på *kvinnelighet* bidrar til å opprettholde praksisen som institusjonaliserer menns dominans over kvinner.

Sofie: For min del så skapte det et usikkerhetsmoment på jobb da. Jeg visste ikke helt hva jeg kom til. Jeg visste ikke om han ville komme til å gi meg klem eller ikke ... det var veldig ubehagelig [...] men jeg ville ikke kategorisert det som seksuell trakassering.

I den norske lovteksten må den seksuelle atferden være plagsom og uønsket, og dette baserer seg på offerets subjektive opplevelser. Slik blir det vanskelig å sette grenser for akseptabel oppførsel, og det kunne vært hensiktsmessig å legge til grunn hva den alminnelige, fornuftige kvinne opplever som plagsomt, for å gi effektivt vern mot seksuell trakassering (McClimans, 2018: 98). Situasjonen Sofie beskriver kunne – i en annen persons øyne – blitt ansett som seksuell trakassering, ettersom den som rammes av oppmerksomheten bestemmer om handlingen er seksuelt trakasserende eller ikke.

Om noe er seksuell trakassering eller ikke, finner du ut ved å kjenne etter om det føles riktig, om det er gjensidig eller ikke [...] Den lille ubehagelige klumpen i magen bør du lytte til, og muligens er det et signal om at du bør gi uttrykk for at noe føles galt (Sletteland og Helseth, 2018: 21).

Nettopp dette er hovedessensen ved denne gråsonen. Ifølge Sletteland og Helseth (2018) er det lettere å ta ansvar for en krise, enn å leve med uvissheten om hvorfor akkurat en selv ble rammet. Ofre for seksuell trakassering tar dette ansvaret altfor ofte. Å skape en bedre forståelse av problemet kan derfor gjøre det lettere å plassere ansvaret der det hører hjemme – hos trakassøren.

4.4.3. Varsling

Det kan være vanskelig å vurdere om det en opplever er vennligsinnet eller om en grense faktisk krysses. På toppen av dette er alle mennesker forskjellige, og dernest tolker vi også situasjoner ulikt. Seksuell trakassering kan forekomme i alle sosiale situasjoner, men særlig arbeidslivet anses som en spesiell kontekst, og derfor finnes det også sterkere vern og flere muligheter for sanksjoner der enn ellers i samfunnet (Sletteland og Helseth, 2018: 27). Ifølge Matthiesen og Olsen (2018) er overgangen fra uønsket seksuell oppmerksomhet til seksuell trakassering knyttet til omfanget av den uønskede oppmerksomheten. Noe som kanskje begynner som mer eller mindre morsomme kommentarer kan utvikle seg til å bli en belastning som oppleves som

seksuell trakassering. De fleste tåler uønsket seksuell oppmerksomhet i en viss periode, men når omfanget passerer et visst nivå – som er ganske likt for menn og kvinner – oppleves det gjerne som seksuell trakassering (Idås og Backholm, 2020: 12). Summen av uønskede opplevelser kan skape en følelse av at verdien en har i større grad tilknyttes utseende og kropp, fremfor personlige egenskaper. Arbeidsgivere er lovpålagt å forebygge dette problemet, og gripe inn dersom det skulle oppstå en hendelse. Ansatte har også rett og plikt til å varsle dersom de opplever, eller er vitne til, seksuell trakassering. Likevel synes terskelen for å melde ifra om seksuell trakassering å være høy, ifølge Bråten (2020: 32). Spesielt i yrkesgrupper der trakasseringen foregår fra kolleger eller overordnede, sammenliknet med yrkesgrupper der kunder, pasienter eller brukere²⁷ står bak trakasseringen. Dette underbygges av informanten Beate;

Beate: Det blir ekstra ille hvis det er en sjef da, eller en som er høyere opp i systemet. Da kan man føle at man må bli med på ting man ikke har lyst til for å ... føle at man gjør jobben sin, eller for å få en forfremmelse, eller ...

Knut: [...] samtidig tror jeg også det kan være kjipere å si ifra til en som har gjort det på jobb enn andre steder, for det kan jo være en person som er allment godt likt, og da blir det mye mer komplekst med en gang da. At det at noe har blitt gjort mot deg skal ødelegge for andre ... og det er andre konsekvenser også ... mens om det er en på gata som man egentlig ikke bryr seg om så er det vesentlig enklere kanskje å ringe politiet kanskje [...] Om man faktisk ville gjort det er en annen sak. Det er jo individuelt.

Maktforhold trenger ikke nødvendigvis handle om posisjon – det kan også handle om hvem man er i en gruppedynamikk. Dersom man er den eneste kvinnen, den eneste homofile eller den eneste ikke-hvite kan dette påvirke en aktørs mulighet til å markere sine grenser i en gruppe (Sletteland og Helseth, 2018: 24). Nettopp dette poengterer Knut i sin uttalelse – det kan være vanskelig å varsle om ubehagelige opplevelser dersom man frykter det kan sette en selv i dårlig lys, i tilfeller der trakassøren er en person som er godt likt blant resten av gruppen. Relasjonen mellom gjerningspersonen og den fornærmede er juridisk viktig, og dette gjelder spesielt dersom det eksisterer ubalanse i maktforholdet mellom de involverte partene (Arbeidstilsynet,

²⁷ Gjerne service-, helse- og omsorgsykker.

2021). Å skulle rapportere seksuell trakassering kan være vanskelig av flere årsaker – spesielt hvis det ikke eksisterer rutiner for dette.

Nora: Der jeg jobber nå finnes det egentlig ingen å varsle til ... utenom han som eier bedriften.

Sara: Og hvis det er sjefen som gjør det, uten at det er noen varslingssystemer på plass, så blir det jo ... hvor skal jeg ta dette, liksom?

Selv om mange unnlater å melde fra om seksuell trakassering, begrunner relativt få personer dette med at det ikke eksisterer rutiner for varsling, eller ikke vet hvor de skal henvende seg (Bråten, 2020: 32). Den vanligste grunnen er at en selv ikke har ansett hendelsen(e) som alvorlig nok, eller at en har frykt for hvilke konsekvenser det kan ha for videre jobb- og karrieremuligheter, ifølge Bråten (2020). Sofie, som har opplevd trakasserende handlinger fra sin tidligere sjef, sier:

Sofie: [...] det følte ikke som jeg hadde en stor sak ... og så var det jo ikke så ille ... jeg ville ikke være til bry.

Gråsoneproblematikken er dermed en av de største grunnene til at mange opplever det som vanskelig å varsle om trakassering. Dette kan begrunnes med at vi befinner oss i en seksualkultur med normer som tilsier at *noe* seksuell oppmerksomhet bør tolereres (Matthiesen og Olsen, 2018; Connell, 1995).

4.4.4. Frykten for sanksjoner

#MeToo-begrepet benyttes ofte i situasjoner der det (1) eksisterer et asymmetrisk maktforhold mellom trakassøren og den fornærmede, (2) der oppmerksomheten ikke er gjensidig fra begge parter, og (3) der kontekstuelle forhold – som gjentakende atferd eller lav risiko for konsekvenser – er til stede (Sletteland og Helseth, 2018). I et jevnbyrdig maktforhold vil den rasjonelle reaksjonen på seksuell trakassering være å formidle tydelig beskjed om at denne seksuelle oppmerksomheten er uønsket. I relasjoner preget av asymmetriske maktforhold vil dette være vanskeligere (Idås og Backholm, 2020). Informanten Pål deler fra en episode han bevitnet i militæret. Han forteller om en jente i førstegangstjenesten som ved flere anledninger

mottok ubehagelige henvendelser og kommentarer fra to personer høyere opp i systemet. Omfanget av seksuell trakassering i Forsvaret har gått ned siden 2018, men nedgangen er imidlertid minst blant yngre kvinner – som fra før er den mest utsatte gruppen for trakassering (Fasting m.fl., 2020).

Pål: [...] hun [den trakasserte] hadde kjørt han ene [trakassøren] rundt i et par dager på øvelse, og en dag sa han sånn «jeg skulle gjerne sett deg vaske panseret i undertøyet» ... det er jo ... veldig upassende når han har veldig maktovertak og var i førtiårene, mens hun var under tjue.

At det eksisterer seksuell trakassering i militæret er ingen nyhet. Å skulle varsle om dette derimot, kan være spesielt vanskelig i en så mannsdominert organisasjon der lojalitet verdsettes høyt. Seksuell trakassering er en indre fiende i Forsvaret, og FFIs (Forsvarets forskningsinstitutt) nye kartlegging av mobbing og trakassering blant ansatte og vernepliktige viser at 46 prosent av kvinnene i forsvaret har opplevd seksuell trakassering (Fasting m.fl., 2020). 14 prosent av mennene svarer det samme. *Quid pro quo* benyttes for å beskrive situasjoner der en part har makt til å straffe eller premiere den andre parten (Brown, 2006). Dermed er frykt for sanksjoner en årsak til at flere unngår å varsle om seksuell trakassering. #MeToo-saker ligger ofte i kjernen av *quid pro quo*-trakassering, som kjennetegnes av at den seksuelle oppmerksomheten oftere består av antydninger enn av tydelig grenseoverskridende atferd, som voldtekt eller overgrep (Bjørkheim og Drejer, 2018). Forskning viser at maktforhold har særlig betydning i slike saker (Idås og Backholm, 2020: 4) – noe Pål's fortelling også underbygger. Den samme forskningen viser også at svært få varsler om denne typen saker (Bråten og Svalund, 2018). Opplevelse av at uønsket seksuell oppmerksomhet er en del av kulturen, skamfølelse og frykt for konsekvenser, er blant de vanligste begrunnelsene for hvorfor en ikke varsler (Kleppe og Røyseng, 2016). Det er rimelig paradoksalt at den rammede opplever det som kalles giftig skam etter å ha blitt utsatt for seksuell trakassering (Vetlesen, 2014). Dette relateres til en opplevelse av manglende mestring av hendelsen og situasjonen – som for eksempel selvklandring for å ikke ha stanset den uønskede oppmerksomheten (Litz m.fl., 2009).

Moderator: *Tror dere mange er redde for å ikke bli trodd?*

Pål: Absolutt. Jeg opplevde jo – i samme tilfelle som jeg nevnte tidligere – at det skjedde liksom ingenting med det ... selv om vi pushet på den ansvarlige hos oss som burde ha

gjort noe med det. Hun [den trakasserte] hadde blant annet fått en lapp med et telefonnummer hvor det stod «jeg skylder deg en pils» og selv om det ikke er så drøyt i seg selv, så er det jo en ... det er jo ugreit å motta. Og denne lappen kunne jo ha blitt brukt som bevis, men han som skulle ha tatt saken videre klarte å miste denne lappen, og glemte det. Så det viser jo at varslingsaker ikke alltid blir tatt så seriøst som det burde bli. Og hvis man først opplever noe sånt, så tror jeg terskelen sannsynligvis blir mye høyere for å si ifra igjen.

Likestillings- og diskrimineringsombudet mottar få saker tilknyttet seksuell trakassering, men dette betyr snarere at mørketallene er store, enn at det er få tilfeller av problemet (Bråten og Øistad, 2017: 9). En viktig årsak til underrapportering kan være at seksuell trakassering er et vanskelig og individuelt tema, som medfører store belastninger for både trakassøren og offeret. Med andre ord knyttes en rekke personlige omkostninger til det å varsle – både sosiale og økonomiske. I tillegg eksisterer det sjelden vitner til, eller bevis for hendelsene, og dermed risikerer man å ikke bli trodd. Også den man varsler til kan oppleve det som problematisk å forholde seg til hvordan slike saker skal behandles, og i forlengelsen av dette blir innmeldte saker ofte ikke tilstrekkelig fulgt opp. EUs likebehandlingsdirektiv krever at brudd på diskrimineringsforbudene skal møtes med effektive og rimelige sanksjoner (Fjeldstad, 2019: 162). Likevel skaper samfunnets kjønnsnormer grobunn for at kvinner ofte gis ansvar for trakassering eller overgrep, der en begrunner hendelsen med hvordan offeret oppfører eller kler seg (Sletteland og Helseth, 2018: 20). Dette kan føre til at offeret klandrer seg selv for handlingen, og dermed ikke varsler. I tilfellet som Pål nevner, er det tydelig at den tillitsvalgte var usikker på hvordan han skulle ta saken videre. Nettopp derfor er det svært viktig med bredere kunnskap om fenomenet, ettersom forskning entydig viser at seksuell trakassering har negative konsekvenser for alle involverte parter, og er nært tilknyttet psykiske og fysiske helseplager, redusert motivasjon og nedsatt trivsel (McDonald, 2012).

Tore: Det er i hvert fall viktig å fremme at det ikke skal være negativt å stå frem som offer ... at det skal *backes*²⁸. Det er viktig.

Forsvarets forskningsinstitutt rapport (2020) indikerer at forholdet mellom makt og sårbarhet bereder grunnen for *quid pro quo*-situasjoner på tvers av forskjellige typer arbeidsmiljø og den

²⁸ Slang for det engelske uttrykket «I got your back». I denne settingen er ordets mening *støttes*.

rammedes sosiale posisjon (Idås og Backholm, 2020: 5). En *quid pro quo*-kultur fører til et fiendtlig miljø, der særlig yngre kvinner er i en utsatt posisjon (Hennekam og Bennett, 2017). Til tross for at mange unnlater å varsle om ubehagelige opplevelser, viser forskning at andelen som rapporterer om seksuell trakassering har økt jevnt siden 2003 (Bråten og Øistad, 2017: 13). Økt rapportering trenger ikke ha en sammenheng med at antallet trakasseringssaker har økt – en ser heller på det som et uttrykk for at terskelen for å rapportere har blitt lavere. #MeToo-bevegelsen rettet oppmerksomhet mot samfunnsfenomenet; noe som bidro til økt bevissthet og økt anerkjennelse av problemet. For å bli kvitt problemet mener flere av informantene at en økning i antall varslingsaker må til:

Jenny: Folk må være flinke til å varsle–

Lise: Så handler det jo også om å være opplyst. Det at det [seksuell trakassering] blir sett på som ukult, at det blir snakket om, skrevet om i media ... at alle blir gjort innforstått med at det ikke er greit, og da blir det heller ingen kul ting å gjøre.

En annen faktor som påvirker viljen til å varsle, er hvordan varslingsaker blir håndtert. Dette gjelder spesielt i arbeidslivet, der frykten for negative sanksjoner er en vesentlig årsak til at en ikke melder fra (Idås og Backholm, 2020: 14). Varslingsaker kan være belastende for alle de involverte partene, og skape ubehagelig miljø mens saken håndteres, og i tiden etterpå. Av den grunn kan det være vanskelig å skulle varsle på vegne av noen andre. Denne problematikken diskuterte også informantene.

Nora: Jeg hadde ikke varslet før jeg hadde snakket med personen i hvert fall. Uansett. For det er så individuelt, om den personen ønsker å varsle eller ikke.

Sara: Det er jo sikkert noe av det som gjør seksuell trakassering så vanskelig å varsle om også, fordi det er så individuelt, og det er ikke svarthvitt og man må helst snakke med den personen som opplevde det, og kanskje også den som har utført det – hvis det er mulig – for å høre hva som har skjedd ... men det er skikkelig vanskelig å trå i.

Sofie: [...] jeg tenker at hvis man varsler på vegne av noen andre uten å snakke med vedkommende så kan jo det også oppleves som et overtramp, fordi da tar man saken og ansvaret og makten fra personen i *det* også.

Fra offerets perspektiv er det uakseptabelt at forbudet mot seksuell trakassering ikke alltid følges opp effektivt eller hensiktsmessig (Fjeldstad, 2019: 164). Det fører også til at terskelen for å varsle – enten på vegne av seg selv eller andre – blir høyere. Heldigvis har #MeToo-bevegelsen ført til økt oppmerksomhet rundt problemet, som vil gjøre det vanskeligere å ignorere varsler om seksuell trakassering. Likevel er det et problem at ofre eller vitner *ikke* varsler om ubehagelige opplevelser. Som informantene nevner, kan det være vanskelig å skulle varsle på vegne av andre. Dersom seksuell trakassering forekommer på arbeidsmarkedet har ansatte plikt til å varsle, i henhold til arbeidsmiljøloven § 2-3. Bevitner man det i hverdagslivet blir det vanskeligere, fordi det ikke eksisterer tydelige grenser for når man skal gripe inn. Å ikke være part i saken byr derfor på problemer. Sofies intervju sitat illustrerer at det er vanskelig å skulle ta makten fra den trakasserte, og handle på vegne av dem. Likevel nevner Beate et hypotetisk tilfelle, der hun ville reagert og grepet inn;

Beate: [...] hvis det var noe skikkelig alvorlig – som seksuelle tjenester – så hadde jeg følt ansvar for å varsle uansett [...] så man må jo si ifra for å forebygge, slik at det ikke skal skje igjen.

Den britiske sosiologen Catherine Hakim (2011) mente menn og kvinner i arbeidslivet kunne spille på seksuell tiltrekningskraft – sin *erotiske kapital* – i tillegg til kunnskap, ferdigheter og erfaring, for å klatre i det hierarkiske systemet. Slike *quid pro quo*-situasjoner knytter seksuelle tjenester til belønninger eller represalier (Brown, 2006). Hakim påstod at patriarkatet alltid har brukt kvinners utseende mot dem, for å undergrave deres vei til posisjoner (Sletteland, 2018: 151). Beates intervju sitat indikerer at det å utnytte sin erotiske kapital for å kjøpe seg roller i arbeidslivet blir ansett som negativt, og dette er noe flere av informantene ville følt ansvar for å varsle om. Likevel har attraktive menn alltid tjent på sin seksuelle kapital, mens kvinner som spiller på sin attraktivitet for å oppnå makt og status blir systematisk nedvurdert og skambelagt på grunn av gamle moralske normer (Hakim, 2011). Derfor kan enkelte anse det som en feministisk handling når kvinner unytter sin erotiske kapital – fordi de bryter med puritanske seksualitetsnormer. Dermed vil den seksuelle oppmerksomheten ikke være uønsket, krenkende eller skambelagt (Sletteland og Helseth, 2018: 44). Til tross for dette påpeker Jenny et viktig aspekt ved et slikt erotisk spill, knyttet til Hakims omstridte begrep:

Jenny: Selv om én person synes det er greit, så kan jo denne gjerningspersonen gjøre dette igjen, mot andre som ikke synes det er greit, og som hadde håndtert det på en annen

måte. Derfor er det så viktig å varsle selv om man kanskje bare er vitne til et enkelttilfelle.

Forskning viser at frykt for negative konsekvenser er spesielt tilstedeværende i saker der sjef eller leder er involvert (Hennekam og Bennett, 2017). Dette setter medarbeidere i en spesielt sårbar situasjon, og slik *quid pro quo*-kultur påvirker viljen til å melde fra. Nettopp derfor er det så avgjørende at man varsler om uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering. Om ingen tør eller ønsker å varsle, vil problemet heller ikke forsvinne. Et godt regelverk som gjør det trygt og enkelt å varsle – og samtidig ivaretar de involverte partene – er derfor avgjørende (Idås og Backholm, 2020).

4.5. Oppsummerende diskusjon

I dette kapitlet har jeg gått nærmere inn på hvordan seksten studenter reflekterer over problematikken rundt seksuell trakassering og #MeToo, og hvordan tradisjonelle forståelser av makt og kjønnsroller kommer til uttrykk i deres refleksjoner. Denne oppgavens analysedel har bidratt til å klargjøre hvordan #MeToo-bevegelsen har ført til et opprør mot en uakseptabel seksualkultur, der kvinner ble offer for objektivering, undertrykkelse og seksuell vurdering. De inkluderte intervjustatene har pekt på hvordan seksuell trakassering tidligere har blitt ansett som flørting, og noe en ikke skal ta seg spesielt nær av – mens det nå anses som atferd en må aksjonere mot. Videre har analysen drøftet publikums rolle, og hvordan relasjonen mellom mannen og kvinnen utgjør et element i den maskuline identitetsbyggingen.

Samtidig har analysen gått nærmere inn på hvordan de mannlige informantene har formidlet et skifte i samfunnets maskuline idealer, og nevnt at en holdningsendring i samfunnet må til. I fokusgruppen bestående av kun menn blir dette særlig uttrykt gjennom ønsket om å fremstå som moralsk riktig. Dette viser klart og tydelig at denne oppgavens mannlige deltakere forholder seg til en moderne og feministisk diskurs. For informantene representerer #MeToo derfor ikke kun en konflikt mellom det maskuline og det feminine, men også en kollektiv endring i den tradisjonelle maskuliniteten. Analysen viser gjennomgående at idealer og normsett ikke er statiske, og at forholdet mellom kvinnen og mannen kan utvikle seg i en modernisert sosial kontekst, som igjen har innvirkning på begrensningene og mulighetene som begge kjønn må ta stilling til (Gerson, 1987: 116).

Tradisjonelle kjønnsroller preger flere av informantenes syn på forholdet mellom mannen og kvinnen, og i alle de tre fokusgruppene blir relasjonen betraktet som grunnleggende ulik. Menn blir omtalt som fysisk overlegne og mindre sensitive, mens kvinnene blir gjengitt som fintfølede og underlegne. Oppgavens datamateriale viser at informantenes erfaringer av #MeToo i stor grad bygger på fortellinger om mannen som overgriper, og kvinnen som offer – som igjen forsterker bevegelsens tendens til reproduksjon av kjønnsstereotyper og maktforhold (Stene, 2018). En slik forståelse kan bidra til at kvinner sosialiseres inn i en rolle som er underordnet mannens, med behov for maskulin beskyttelse (Cann, 1979). En slik sosialiseringsprosess kan føre til at kvinnen internaliserer å *ikke ta plass*, som kan virke mot likestillingens hensikt fordi kvinnen taper ansvar for eget liv. En stor del av analysekapittelet fokuserer på informantenes formening om at menn og kvinner er grunnleggende ulike, og tegner dermed en samfunnsdiskurs hvor kvinnen blir betraktet som den fornærmede. Dette forsterker den heteronormative forståelsen av seksuell trakassering, der kvinner er offer for uønsket seksuell oppmerksomhet – og nesten ingen menn. Den maskuline dominansen blir beskrevet av informantene som naturlig, og forbindes med fysisk overlegenhet, og institusjonalisert makt. Flere av de mannlige informantene kobler denne fysiske og institusjonelle makten til et ansvar for kvinnen – og intervjuistene peker på hvor utbredt normen om at «menn skal beskytte kvinner» fremdeles er. Dette gir uttrykk for et ulikt, kjønnnet handlingsrom. Empirien tilskriver mennene en aktiv-, og kvinnene en passiv rolle.

Resultatene viser at informantene vurderer alvorlighetsgraden av seksuelle hendelser ulikt avhengig av om det utøves mot en mann eller kvinne. På samme tid formidler de at det skal være like lavterskel for menn å melde fra om seksuell trakassering som for kvinner. Det kan i enkelte tilfeller virke som at informantene har iboende tradisjonelt syn på kjønnsrollene, samtidig som de ønsker å utvise en holdning der mannen og kvinnen er likestilt. Dette kommer til syne gjennom flere utsagn som Knuts;

Knut: [...] men hvis det hadde vært motsatt – at en gutt hadde gjort det mot en jente – da hadde jeg reagert mye sterkere.

Her vurderer Knut en hendelse som mer alvorlig dersom en jente skulle vært utsatt for handlingen. Samtidig blir det på et senere tidspunkt nevnt av Lars at;

Lars: Det er jo selvfølgelig like ille uavhengig av hvilket kjønn det skjer med.

Intervjusitatene gir uttrykk for at det eksisterer en slags konflikt mellom tradisjonelle- og moderne holdninger – uavhengig av om informantene er klar over det selv eller ikke. Det tradisjonelle i opposisjon mot det nye. Slik fremhever denne oppgavens kapittel fire en antakelse om mannlig og kvinnelig ulikhet, definert som en mann som aktiv-, og kvinnen som passiv part. Intervjusitatene avdekker at utvalget anerkjenner maskuline idealer, samtidig som det formidles at seksuell trakassering kan ramme begge kjønn, og at alvorlighetsgraden av dette er lik.

Videre viser datamaterialet at de informantene opplever det som nedverdiggende å stå frem som offer for seksuell trakassering. Denne antakelsen underbygges blant annet av Matthiesen og Olsens (2018) forskning på samme fenomen. Skamfølelsen kan føre til at offeret for den trakasserende handlingen underordner egne behov til fordel for andres, som igjen gir uttrykk for at feminiteten fremdeles konstrueres ut ifra underordning og tilpasning (Wiklund m.fl., 2015: 157). Analysekapittelet viser hvordan de kvinnelige informantene regulerer egne uttrykk for emosjoner og følelser, ettersom kontroll over egne følelser blir anerkjent som positivt av kvinnene. Slik emosjonell kontroll – et grunnleggende maskulint ideal – kobler Connell (2000) til en middelklasses, konvensjonell, vestlig maskulinitet. De kvinnelige informantene opphører dermed maskuline normer som idealet, i sin motstand til offerrollen (Campbell og Manning, 2014). Analysen illustrerer hvor utbredt et heteronormativt verdensbilde er blant informantene, og hvordan deres relasjoner blir til gjennom forhandling om overordning og underordning. Denne kjønnete dikotomien er på mange måter hovedessensen i synet informantene har på kvinnen og mannen, i lys av #MeToo-bevegelsen.

5. AVSLUTTENDE DRØFTING

Denne studiens formål har vært å undersøke hvordan unge studenter har erfart, opplevd og reflektert rundt #MeToo-problematikken, og hvordan bevegelsen har påvirket deres oppfatning av seksuell trakassering. Jeg har benyttet problemstillingen: *Hvordan kommer unge studenters erfaringer og refleksjoner rundt seksuell trakassering til syne, i lys av #MeToo-bevegelsen?* for å belyse informantenes syn på dette.

I dette avsluttende kapittelet vil jeg systematisk gjennomgå oppgavens tre forskningsspørsmål for å til slutt kunne besvare den overordnede problemstillingen. Først vil jeg diskutere spørsmålet som omhandler deltakernes oppfatning av hva seksuell trakassering faktisk er, i lys av #MeToo-bevegelsen. Deretter vil jeg gå nærmere inn på hvordan forståelser av tradisjonelle kjønnsroller, makt og seksualitet kommer til syne i datamaterialet. Videre vil jeg reflektere rundt normer om grenseforhandlinger, og hvordan disse trer frem i studentenes seksualkultur, før jeg avslutningsvis vil presentere en drøftende konklusjon.

5.1. Seksuell trakassering i lys av #MeToo-bevegelsen

Datamaterialet illustrerer hvordan #MeToo-kampanjen representerte et opprør mot en uakseptabel seksualkultur, som kvinner tidligere hadde måttet «tåle». Den synliggjorde det enorme omfanget av grenseoverskridende atferd som har forekommet både i arbeidslivet og på andre arenaer. Bevegelsen åpnet for å kunne stå frem med fortellinger om ubehagelige opplevelser, og ga ofrene for seksuell trakassering et handlingsrom de tidligere ikke hadde hatt. Sosiale medier muliggjorde en ny form for internasjonal solidaritet, og på denne måten ble også #MeToo en historisk sosial bevegelse som anerkjente de trakassertes subjektive erfaringer. Kampanjen har ført til en bredere forståelse – på tvers av landegrenser – for at en selv skal kunne definere egne seksuelle grenser. Sara, en av informantene i denne oppgaven, beskriver #MeToo som en «øyeåpner», der atferd som tidligere ble ansatt som akseptabel ikke lenger var det. Den sosiale bevegelsen ble et motsvar til maktulikheten mellom menn og kvinner som tidligere har fratatt kvinners rett til å bestemme over egne intimsøner. #MeToo-kampanjen har fungert som en endringsagent, som synliggjorde uakseptabel atferd i arbeidslivet, i utdanningsinstitusjoner og i organisasjoner. Den har gjort kvinners psykososiale miljø til et tema som ikke lenger kan ignoreres i tilfellene der det varsles om seksuell trakassering. Den

sosiale bevegelsen har skapt en handlingsplikt for å forhindre og forebygge seksuell trakassering.

Emneknaggen #MeToo er omfattende, og dekker alt fra milde, seksuelt trakasserende hendelser til alvorlige, seksuelle overgrep. Det er et vidt spekter over historiene som ble delt under emneknaggen; fra historier om dårlig flørt, til grove integritetskrenkelser. #MeToo rommer ingen fasit, og dermed vil subjektive forståelser naturlig nok prege hva informantene opplever som seksuelt trakasserende. Informantene Sara og Sofie fikk nye syn på opplevelser de selv hadde hatt i kjølvannet av #MeToo-bevegelsen, mens Pål mente kampanjen pekte på at en samfunnsmessig holdningsendring måtte til. Samtidig ytret Henrik og Magnus at #MeToo-bevegelsen åpnet for misbruk av emneknaggen, der en blanding av bagatellmessige opplevelser og overgrep ble delt med lik alvorsgrad. Andre informanter igjen, Mari og Beate, opplevde det som omvendt; at kampanjens utforming ble såpass ekstrem at enkelte opplevelser følte for milde til å deles, sammenliknet med den alvorlige seksuelle trakasseringen andre kvinner rapporterte om. Flere av informantene fremmer et syn på seksuell trakassering som en kamp mellom det maskuline og det feminine, som oppstod via #MeToo-bevegelsen. Datamaterialet viser videre at #MeToo også omhandler en strukturendring innad i «gutteklubben» og det maskuline hierarkiet, og informantene fremmer aksjonering mot en uønsket maskulinitet som utøver trakasserende handlinger. De mannlige informantene formidler et ønske om å fremstå som moralsk riktige, og tar tydelig avstand fra trakasserende handlinger selv. Til tross for dette oppleves det vanskelig for flere av dem å selv gå imot strømmen.

Informantene slet med å definere tydelig hva som *er* seksuell trakassering og hva som *ikke er* det, og å markere en tydelig grense mellom akseptabel og uakseptabel atferd. Derimot er det enklere å skille mellom fortellinger om seksuell trakassering og #MeToo-fortellinger; ettersom definisjonen av seksuell trakassering er forankret i lovverket, mens #MeToo rommer subjektive opplevelser en selv mener tilhører emneknaggen. Historiene og forståelsene av seksuell trakassering som kom til syne i fokusgruppene, delt gjennom egne erfaringer, viser hvordan seksuelt trakasserende oppførsel kan virke ekskluderende og diskriminerende. Denne typen atferd ivaretar og reproducerer en hierarkisk avstand mellom kvinner og menn. Datamaterialet gir uttrykk for at denne oppførselen ikke kun utføres for å demonstrere sin makt overfor offeret for trakasseringen – men også for å utvise maskulinitet overfor publikummet. Slik har jeg gjennom denne forskningen pekt på et viktig perspektiv ved seksuell trakassering, som ofte blir

utelatt; seksuell trakassering er del av et større sosialt samspill, ikke kun mellom trakassør og trakassert, men også internt mellom kjønnene.

5.2. De tradisjonelle kjønnsrollenes makt

Gjennomgående i analysekapittelet tydeliggjøres det at informantene har et heteronormativt verdensbilde – hvilket argumentasjonen deres også bærer preg av. Forholdet mellom kvinnen og mannen beskrives som grunnleggende ulikt, særlig knyttet til den mannlige fysiske dominansen. Informantene formulerer tradisjonelle syn på kjønnsrollene, der kvinnene behøver beskyttelse fra mannen og samtidig er mer fintfølede og sensitive. Seksuell trakassering kan ramme begge kjønn, men informanter som Pål, Henrik og Lars mener at kvinnene i større grad enn mennene vil ta seg nær av slik oppførsel. På samme tid forteller informantene Kari og Sofie om hendelser de har opplevd som ubehagelige, men som de ikke har følt har vært *ille nok*. Ønsket om «å ikke være til bry», å ikke skape dramatikk, og å ikke ødelegge trakassørens rykte går igjen blant kvinnene som har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet. De kvinnelige deltakerne gir dermed uttrykk for det Connell (1987) definerer som *emphasized femininity*.

Analysen avdekker et viktig aspekt ved seksuell trakassering; at (spesielt) kvinner anser *noe* seksuell trakassering som atferd de må tolerere. Tradisjonelle syn på kjønnsroller og feminitet har indirekte bidratt til å opprettholde seksuell trakassering, og ifølge Quinn (2002) fører dette til at man aksepterer trakasserende handlinger, og fornekter negative konsekvenser av seksuell trakassering. Flere av de mannlige informantene, blant andre Henrik og Magnus, antyder at flere kvinner rapporterer om seksuell trakassering fordi de er mer sårbare og fintfølede enn menn. Til tross for dette viser datamaterialet at over to tredjedeler av de som opplever alvorlig seksuell trakassering er kvinner. Videre kommer det frem at kvinner utsettes for mer belastende og integritetskrenkende seksuell trakassering, som derav oppleves som *verre* enn mildere former for trakassering. Dermed kan denne sensitiviteten som de mannlige informantene formulerer – det «kvinnelige hysteriet» – anses som kvinnenenes svar på sosial undertrykkelse.

I tråd med Stenes (2018) syn på #MeToo-bevegelsen, formulerer også enkelte informanter en forståelse av mannen som overgriper og kvinnen som offer. Det kan dermed sies at informantene bevisst eller ubevisst bidrar til å reprodusere tradisjonelle syn på kjønnsrollene og seksuell trakassering. Datamaterialet forsterker denne antakelsen, ettersom mannen

fremstilles som dominant og aktiv mens kvinnen tegnes som sensitiv og passiv. Likevel nevner blant andre Anja og Mari, at #MeToo-kampanjen vokste frem som en kvinnebevegelse som ekskluderte menn som ofre for seksuell trakassering. Disse informantene påpeker at terskelen for å varsle sannsynligvis er høyere blant menn enn blant kvinner. Menn vil ofte finne det vanskelig å identifisere seg som utsatt for seksuell trakassering, fordi slike handlinger gjerne assosieres med kvinnelige ofre. I alle tre fokusgruppene kommer forestillinger av den emosjonelle og sårbare kvinnen, og den sterke og dominerende mannen, til syne. Dernest kan en tolke det som at det å være mannlig offer for seksuell trakassering bryter med idealet om den hegemoniske maskuliniteten. Videre viser datamaterialet at de mannlige og de kvinnelige informantene anerkjenner den tradisjonelle, maskuline autoriteten – både i arbeidslivet og på andre arenaer²⁹. Slike holdninger illustrerer, opprettholder og styrker menns maktposisjon i samfunnet, og kan bidra til at menn utnytter sin fysiske dominans og statusposisjon.

5.3. Grenser og gråsoner

#MeToo-kampanjen belyste at seksuell trakassering er et enormt samfunnsproblem på tvers av bransjer og landegrenser, som samfunnet som helhet var dårlig rustet til å løse. Datamaterialet viser at informantene fant det problematisk å skulle avgjøre hvor grensen for hva som er akseptabel atferd går. Lise, blant andre, begrunner dette med at seksuell trakassering og ubehagelig atferd oppleves og forstås ulikt. Hvor grensen går varierer fra person til person, og bygger på flere faktorer, som sinnsstemning, hvem som utfører handlingen, og i hvilken kontekst det finner sted. Martinsen (2018) påpeker at grenser bestemmes av omstendigheter som stadig er i forandring, og det foregår en konstant forhandling og reforhandling av hva som anses som akseptabelt og uakseptabelt. Den sosiale bevegelsen #MeToo representerer derfor en aksjon mot en uakseptabel seksualkultur, som man tidligere ville akseptert (Alexander, 2019). Informantene vektlegger at kampanjen har ført til en ny, kollektiv bevissthet – i tråd med teorier om sosiale bevegelser – der en tenker mer over handlinger enn det man ville gjort

²⁹ Intervjusatatet: «Menn har jo kanskje en mer naturlig dominans fra naturens side ... det gjør dem muligens mer egnet for lederstillinger og sånt» underbygger denne antakelsen.

tidligere. Jenny mener man burde bli fortalt hva som er akseptabelt og hva som ikke er det allerede fra ung alder – noe andre informanter også underbygger³⁰.

Innen empirisk forskning på seksuell trakassering vil det alltid eksistere utfordringer tilknyttet gråsoneproblematikk og subjektive opplevelser. Enkelte situasjoner vil derfor havne i en gråson mellom den individuelle oppfatning av situasjonen og omgivelsenes oppfatning av hva som regnes som seksuell trakassering. Informantene Henrik og Magnus påpeker at gråsonen er skummel, for den kan både gå negativt utover både offeret og gjerningspersonen – dersom det eksisterer uklarhet i hva som faktisk har skjedd. Denne uklarheten gjør at mange vegrer seg for å kalle hendelser for seksuell trakassering – også i situasjoner der det eksisterer liten tvil. I diskusjonene forhandler informantene internt rundt hvor grensene går, ved å dele personlige erfaringer og historier. Denne typen forhandling bidrar til å skape kollektive forståelser for hva som er akseptabelt og hva som oppleves som ubehagelig (Seippel, 2003). Her treer en kobling mellom samfunn og individ frem, ved at de sosiale aktørene responderer på de sosiale samfunnsstrukturene som muliggjør seksuell trakassering.

Flere kvinner som har opplevd seksuelt trakasserende handlinger unnlater å varsle om det³¹. Connells (1987) begrep *emphasized femininity* kommer til syne også i disse gråsonene. Spesielt kvinner virker opptatt av å beskytte mennene, deres behov og interesser, og ofre for seksuell trakassering tar altfor ofte ansvaret *hvorfor* handlingen forekom. For eksempel informant Sofie – som hadde flere ubehagelige opplevelser med sin sjef – ville ikke kalle hendelsene for seksuell trakassering, fordi hun ikke ønsket å skape oppstyr eller være til bry. Overgangen fra uønsket seksuell oppmerksomhet til seksuell trakassering kan knyttes til omfanget av handlingene. Når omfanget passerer et visst nivå, vil det brikke over en individuell grense for hva som tolereres. Problemet med gråsonene er at aktøren ofte vil klandre seg selv for å ikke ha stanset oppmerksomheten tidligere, og dermed ikke melde fra om det når den personlige grensen er passert. Informantene nevner gråsoneproblematikken som en viktig årsak til at seksuell trakassering som samfunnsproblem har fått relativt lite oppmerksomhet før #MeToo-bevegelsen.

³⁰ Spesielt Tores utsagn: «Det kommer i hvert fall ikke til å gå fremover hvis det ikke fører til at man selv blir mer bevisst og tenker over det».

³¹ Karis intervjuutdrag: «[...] man tenker *dette var over grensen*, men så gidder man liksom ikke ta dette videre» understeker denne antakelsen.

5.4. Konkluderende diskusjon

I denne studien har jeg med en empirinær tilnærming til forskningsfeltet understreket hvordan det foreligger flere kjønnede forventninger og normer hos både de kvinnelige og de mannlige informantene, forankret i en sosialkonstruktivistisk teori om maskulinitet og kjønn. Gjennom tre fokusgruppeintervjuer med til sammen seksten studenter, viser denne studien hvordan unge kvinner og menn forstår og erfarer seksuell trakassering i lys av #MeToo-bevegelsen. Fokusgrupper viste seg å være en fruktbar tilnærming til informantenes subjektive opplevelser, der tradisjonelle syn på kjønnsrollene kom tydelig til syne. Informantene deler fortellinger om sammensatte, seksuelle relasjoner – preget av ujevne maktforhold – som preges av en vag og uklar praksis for atferd. Analysen har fremhevet hvordan forholdet mellom unge menn og kvinner fremdeles konstrueres av maskuline og feminine identiteter.

Alexanders (2019) teori om sosiale bevegelser har bidratt til å kunne forklare hvordan en verdensomspennende bevegelse som #MeToo kan oppstå, når institusjonelle problemer blir omgjort til globale problemer. Det sosiokulturelle perspektivet ser på hvordan kjønnet samfunnsrettet oppstår fordi menn og kvinner sosialiseres inn i ulike, kjønnede roller gjennom hele livet. Widerberg og Brandtsæter (1992) presenterer koblingen mellom arbeid, seksualitet og makt, og hvilke forventninger som tilknyttes mannlighet og kvinnelighet. Disse forventningene kommer til syne i empirien gjennom informantenes fortellinger og erfaringer rundt #MeToo-problematikken. Connells (1987) teori om den hegemoniske maskuliniteten utgjorde en hensiktsmessig tilnærming til forskningsfeltet, og analysen av datamaterialet peker på biologiske ulikheter der menn beskrives som mindre sårbare for seksuell trakassering. I forlengelsen av dette viser det seg at kjønn preger hvorvidt en handling vurderes som trakasserende, og trakassering av menn blir tatt mindre alvorlig enn trakassering av kvinner. Videre har empirien tydeliggjort at heteronormative syn på seksuell trakassering begrenser aktørens handlingsrom – spesielt blant kvinner. Slik tegner informantene et bilde av en seksualkultur der maskuline praksiser fremdeles preger kjønnede relasjoner, som igjen reproducerer kvinneundertrykkende og hierarkiske maktforhold.

Forskningsfunnene som blir presentert i denne oppgaven tyder på at tradisjonelle forståelser av kjønn, seksualitet og makt påvirker informantenes tolkninger av seksuell trakassering, også i etterkant av #MeToo-bevegelsen. Dette funnet understreker hvor viktig rolle makt utgjør i diskusjon om seksuell trakassering. Historiene som ble delt under emneknaggen #MeToo

fungerte som et opprør mot maktmisbruk, og viste at premisene for forholdet mellom kvinner og menn måtte reforhandles. Dermed peker denne studien på et viktig aspekt ved fenomenet; vi som samfunn, må anerkjenne de kjønnede prosessene som former relasjonen mellom menn og kvinner som grunnleggende ulike. De heteronormative praksisene skaper kjønnede motsetninger, der mannen blir tilskrevet et større handlingsrom, mens kvinnen blir fratatt retten til å bestemme over egne grenser og intimsoneer.

LITTERATURLISTE

- Alexander, J.C. (2006) *The Civil Sphere*. New York: Oxford University Press.
- Alexander, J.C. (2019) *What Makes a Social Crisis? The Societalization of Social Problems*. Cambridge: Polity.
- Alsop, R., Fitzsimons, A. og Lennon, K. (2002) *Theorizing gender: An introduction*: Polity.
- Ask, K., Svendsen, S.H.B. og Karlstrøm, H. (2016) Når jentene må inn i skapet: Seksuell trakassering og kjønnsfrihet i online dataspill. *Norsk medietidsskrift*, 23(01), 1-21.
- Arbeidstilsynet (2021) *Trakassering*. Hentet fra:
<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/trakassering/> [lest: 10.04.2021].
- Arntsen, E. (2018) *Seksuell trakassering*. Arbeidsrettsadvokaten. Hentet fra:
<https://www.arbeidsrettsadvokaten.no/seksuell-trakassering/> [lest: 03.10.2020].
- Bakkeli, V. Og Grønningsæter, A.B. (2013) *LHBT i arbeidslivet. En kunnskapsgjennomgang*. FAFO-rapport 2013:25. Oslo: Fafo.
- Bakken, A. (2018) *Ungdata. Nasjonale resultater 2018*.
- Barbour, R. og Kitzinger, J. (1998). *Developing focus group research: politics, theory and practice*. SAGE.
- Benn, M. (2014) *What should we tell our daughters? The pleasure and pressures of growing up female*. London: Hodder & Stoughton Ltd.
- Bitton, M.S. og Shaul, D.B. (2013) Perceptions and attitudes to sexual harassment: An examination of sex differences and the sex composition of the harasser–target dyad. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(10), 2136–2145.

- Bjørkheim, I. og Drejer, I. (2018) *Hva er seksuelt trakasserende for hvem? Effektene av individuelle og kontekstuelle faktorer på bedømmelsen av seksuell trakassering* (Hovedoppgave). Profesjonsstudiet i psykologi, NTNU, Trondheim.
- Bjørklund, O. (2005) *Fokusgruppe – Noen metodiske betraktninger. Økonomisk fiskeriforskning, årgang 15, 42-50.*
- Bjørnstaf, M.G. (2017) *Det eneste jeg er redd for er at ordentlige gutter skal settes i samme bås som de som står bak grov trakassering og overgrep.* Hentet fra: <https://www.kk.no/livet/det-eneste-jeg-er-redd-for-er-at-ordentlige-gutter-skal-settes-i-samme-bas-som-de-som-star-bak-grov-trakassering-og-overgrep/68799795> [lest: 19.04.2021].
- Borchorst, A. og Agustín, L.R. (2017) *Seksuel chikane på arbeidsplassen: faglige, politiske og rettlige spor.* Aalborg Universitetsforlag.
- Bordieu, P. (2000) *Den masculine dominans.* Oslo: Pax.
- Bragstad, L. (2019) *Hvordan trekker man grenser i gråsoner? Unge menneskers refleksjoner om akseptabel og uakseptabel seksuell og seksualisert atferd* (Hovedoppgave). Profesjonsstudiet i psykologi, NTNU, Trondheim.
- Brantsæter, M.C. (1992) *Seksuell trakassering – tidligere forskning.* I: Brantsæter, M.C. og Widerberg, K. (Red.), *Sex i arbeid (et) i Norge.* Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Brink, H.I.L. (1993) *Validity and Reliability in Qualitative Research.* 16(2), 35-38. DOI: <https://doi.org/10.4102/curationis.v16i2.1396>.
- Brinkmann, S. og Tanggaard, L. (2012) *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Brown, K.R. (2006) Sex, power and dominance: The evolutionary psychology of sexual harassment. *Managerial and Decision Economics*, 27(2-3), 145-158.

- Bråten, M. (2020) Seksuell trakassering i ulike deler av arbeidslivet i lys av #metoo. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(1), 23-38.
- Bråten, M. og Svalund, J. (2018) *Seksuell trakassering innen film-, TV-, scene-, musikk- og spillfeltet*. FAFO-rapport 2018:39. Oslo: Fafo.
- Bråten, M. og Øistad, B.S. (2017) *Seksuell trakassering i arbeidslivet: Undersøkelse blant Fellesforbundets medlemmer i hotell og restaurant og Fagforbundets medlemmer i helse og omsorg*. FAFO-rapport 2017:09. Oslo: Fafo.
- Bråten, M. og Øistad, B.S. (2018) *Seksuell trakassering i hotellbransjen i Skandinavia. Erfaringer fra tre hoteller i Danmark, Norge og Sverige*. FAFO-rapport 2018:29. Oslo: Fafo.
- Butler, J. (2006). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Campbell, B. og Manning, J. (2014) Microaggression and moral cultures. *Comparative sociology*, 13(6), 692-726.
- Cann, C. (1979) *Sex role and social identity: Achievement and power*. Paper presented at the National Conference on Feminist Psychology, Dallas.
- Carstensen, G. (2016) Sexual Harassment Reconsidered: The Forgotten Grey Zone. *NOR-Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 24(4), 267-280.
- Chrzanowska, J. (2002) *Interviewing groups and individuals in qualitative market research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cohen, M. (2018) *The #MeToo movement findings from the PEORIA Project*. Public Echoes of Rhetoric in America (PEORIA) Project, George Washington University.
<https://gspm.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2286/f/downloads/2018%20RD18%20MeToo%20Presentation.pdf>.
- Connell, R. (2009). *Gender: in world perspective* (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. (1987) *Gender and Power*. Berkeley: University of California Press.

- Connell, R.W. (1995) *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.
- Connell, R. W. og Messerschmidt, J. W. (2005) *Hegemonic masculinity: Rethinking the concept*. 19(6), 829-859.
- Corbin, J. og Strauss, A. (2015) *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4th ed.). Thousand Oaks, Calif: SAGE.
- Cornell, D. (1995) *The imaginary domain: Abortion, pornography & sexual harassment*. New York: Routledge.
- Creswell, J.W. (2014) *Research Design. Qualitative, quantitative & mixed method approaches* (4th ed.). London, Los Angeles: Sage Publications.
- Dammen, C. (2018) *4 prosent utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/4-prosentutsatt-for-uonsket-seksuell-oppmerksomhet> [lest: 20.01.2021].
- De Beauvoir, S. (2001) *Det annet kjønn*. Oslo: Pax Forlag.
- Diani, M. (1992) The Concept of Social Movement. *Sociological Review* (40), 1-25.
- Durkheim, É. (1938) *The rules of Sociological Methods*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Farley, L. (1978) *Sexual Shakedown: The Sexual Harassment of Women on the Job*: McGraw Hill Companies.
- Fasting, K., Køber, P.K. og Strand, K.R. (2020) *Mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret – resultater fra MOST-undersøkelsen 2020*. FFI-rapport.
- Fjeldstad, I.A. (2019) Få varsler, og enda færre får hjelp, dersom de utsettes for seksuell trakassering. *Kritisk juss*, 56(3), 151-165.
- Folgerø, I.S. og Fjeldstad, I.H. (1995) On duty - off guard: Cultural norms and sexual harassment in service organisations. *Organization Studies*, 16(2), 299–313.

- Fontana, A. og Frey, J.H. (2000) *From structured Questions to Negotiated Text*. I: Denzin, N.K. og Lincoln, Y.S. (Red.), *Handbook of Qualitative Research* (645-672). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Foucault, M. (1980) *The History of Sexuality*. Volume 1. New York: Vintage Books.
- Fox, J.H. (1958) Criteria of Good Research. *The Phi Delta Kappan*, 39(6), 284-286.
- Frøberg, S. og Sørensen, R. (1992) *Stopp seksuell trakassering på jobben*. Oslo: Tiden.
- Garcia, S.E. (2017) *The Woman Who Created #MeToo Long Before Hashtags*. The New York Times. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2017/10/20/us/me-too-movement-tarana-burke.html> [lest: 21.09.2020].
- Gerson, K. (1987) *What Do Women Want from Men? Men's Influence on Women's Work and Family Choices*. In: Kimmel, M.S. (Ed.), *Changing Men: New Directions in Research on Men and Masculinity*. London: Sage.
- Glaser, B. og Strauss, A. (1967) *The Discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine.
- Glesne, C. (2011) *Becoming Qualitative Researchers: An Introduction* (3rd ed.). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Goffman, E. (1963) *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Granbo, K. (2018) *Holdt tett om seksuell trakassering i 20 år*. NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/kultur/menn-holder-tett-om-seksuell-trakassering-1.13855572> [lest: 09.03.2021].
- Grønmo, S. (2011) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget Vimostad & Bjørke AS.
- Hagen, A.L. (2015) *Meningers mot: netthatt og ytringsfrihet i Norge*. Oslo: Cappelen Damm.

- Hakim, C. (2011) *Erotic Capital: The Power of Attraction in the Boardroom and the Bedroom*. New York: Basic Books.
- Hennekam, S. og Bennett, D. (2017) *Sexual Harassment in the Creative Industries: Tolerance, Culture and the Need for Change*. Gender, Work & Organization. DOI: 10.1111/gwao.12176.
- Herek, G.M. (2004) Beyond “homophobia”: Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy*, 1(2), 6-24.
- Heshusius, L. (1994) Freeing ourselves from objectivity: Managing subjectivity or turning toward a participatory mode of consciousness? *Educational Researcher*, 23(3), 15-22.
- Hofstede, G. (2001) *Culture's consequences: comparing values, behaviours, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Holland, J., Ramazanoglu, C. og Thomson, R. (1996) *In the same boat? The gendered (in)experience of first heterosexual*. I: D. Richardson (Ed.), *Theorising Heterosexuality: Telling it straight* (143-160). Buckingham: Open University Press.
- Idås, T. og Backholm, K. (2020) Seksuell trakassering i norske redaksjoner – og hvorfor det ikke varsles. *Norsk medietidsskrift*, 27(2), 1-15.
- Ilies, R., Hauserman, N., Schwochau, S. og Stibal, J. (2003) Reported Incidence Rates of Work-Related Sexual Harassment in the United States: Using meta-analysis to Explain Reported Rate Disparities. *Personnel Psychology*, 56(3), 607-631.
- Isaacs, D. (2018) Sexual harassment. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 54(4), 341-342.
- Kamberelis, G. og Dimitriadis, G. (2011) *Focus Groups*. Contingent Articulations of Pedagogy, Politics and Inquiry. I: Denzin, N.K. og Lincoln, Y.S. (Red.), *Handbook of Qualitative Research* (4th ed.), p. 545-561. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.

- Kantor, J. og Twohey, M. (2017) *Harvey Weinstein Paid Off Sexual Harassment Accusers for Decades*. The New York Times. Hentet fra:
<https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html> [lest: 04.09.2020].
- Kerlinger, F.N. (1979) *Behavioral Research*. New York: Holt, Rhinehart & Winston.
- Kjelstrup, C. (2018) #Metoo: Hva så? Hva nå? *Samtiden*, 126(2), 1-3.
- Kleppe, B. og Røyseng, S. (2016) Sexual Harassment in the Norwegian Theatre World. *The Journal of Arts Management Law and Society*, 46(5), 282–296.
- Klingemann, H.D. og Fuchs, D. (1995) *Citizens and the State*. Oxford: Oxford University Press.
- Kvale, S og Brinkmann, S. (2017) *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utgave. Gyldendal Akademisk.
- Ku, A. (1998) Boundary politics in the public sphere: Openness, secrecy, and leak. *Sociological Theory*, 16(2), 172-92.
- Langeland, F. og Hoel, A.S. (2016) «Røff guide» til Raewyn Connell. Sosiologen.no. Hentet fra: <https://sosiologen.no/essay/roffguide/roff-guide-raewyn-connell/> [lest: 17.03.2021].
- Lerfaldet, H.C. (2020) *Trakasserende humor starter hos befalet*. Kjønnforskning. Hentet fra: <https://kjoennforskning.no/nb/2020/03/trakasserende-humor-starter-hos-befalet> [lest: 19.04.2021].
- Leseth, A.B. og Tellmann, S.M. (2014) *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm.
- Lilleslått, M. (2017) *Seksuell trakassering handler om maskulin makt*. Forskning.no. Hentet fra: <https://forskning.no/kjoenn-og-samfunn/seksuell-trakassering-handler-om-maskulin-makt/300274> [lest: 25.03.2021].

- Lincoln, Y.S. og Guba, E.G. (1985) *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Lindblad, K.E. (2016) *Ny medieundersøkelse: Viser hvor egnet sosiale medier er til seksuelt misbruk og mobbing*. Dagbladet. Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/ny-medieundersokelse---viser-hvor-egnet-sosiale-medier-er-til-seksuelt-misbruk-og-mobbing/60386013> [lest: 13.04.2021].
- Litz, B.T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W.P., Silva, C. og Maguen, S. (2009) Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695–706.
- Lov om behandling av personopplysninger (2016). Lovdata. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/KAPITTEL_gdpr-1?fbclid=IwAR39J9C12IG7bW2fzQG27FpwL_Hf11YQTzxxzf1HVWVuGGEU7Hbx_JFNAE-Y#KAPITTEL_gdpr-1 [lest: 07.11.2020].
- Luengo, M. (2018) *Shaping civil solidarity in Argentina: The power of the civil sphere in repairing violence against women* (s. 39-65). In: Alexander, J.C. and Tognato, C. *The Civil Sphere in Latin America*. New York: Cambridge University Press.
- MacKinnon, C.A. (1979) *Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination*. Yale University Press.
- Maines, R.P. (1999) *The Technology of Orgasm: "Hysteria", the Vibrator, and Women's Sexual Satisfaction*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Malterud, K. (2012) *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Martin, P.Y. (2001) Mobilizing Masculinities': Women's Experiences of Men at Work. *Organization*, 8(4), 587-618.
- Martinsen, A. (2018) *Hvor går grensen mellom flørtning og trakassering?* Hentet fra: <https://www.kk.no/livet/hvor-gar-grensen-mellom-flortning-og-trakassering/70258610> [lest: 19.04.2021].

- Matthiesen, S. B. og Olsen, O. K. (2018) Seksuell trakassering i operative miljøer. *I Necessse*, 3(1), 58–69. Bergen: Sjøkrigsskolen.
- McClimans, E.L. (2018) Seksuell trakassering – plagsom uønsket seksuell oppmerksomhet – et vern for de få? *Kritisk juss*, 56(2), 91-114.
- McDonald, P. (2012) Workplace Sexual Harassment 30 Years on: A Review of the Literature. *International Journal of Management Reviews*, 14(1), 1–17.
- McDonald, P. og Charlesworth, S. (2015) Workplace sexual harassment at the margins. *Work, Employment & Society*, 31(1), 118-134.
- McLaughlin, H., Uggen, C. og Blackstone, A. (2012). Sexual harassment, workplace authority, and the paradox of power. *American sociological review*, 77(4), 625-647.
- Merriam, S.B. & Associates. (2002) *Qualitative Research in Practice*. San Francisco: Jossey Bass.
- Mills, M., Van de Bunt, G.G. og De Bruijn, J. (2006) Comparative research: Persistent problems and promising solutions. *International Sociology*, 21(5), 619-631.
- Mills, A.J., Durepos, G. og Wiebe, E. (2010) *Encyclopedia of Case Study Research*. Volumes I and II. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mitchell, J.C. (2006) *Case and Situation Analysis*. I: Evens, T.M.S. og Handleman, D. (red.) *The Manchester School: Practice and Ethnographic Praxis in Anthropology* (23-42). New York: Berghahn Books.
- Morgan, D.L. (1996) Focus Groups. *Annual Review of Sociology*, 22(1), 129-152.
- Morgan, D.L. (1997). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.) 16. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Mossige, S. og Stefansen, K. (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 5/2016.

- Mulvey, L. (1975) *Visual Pleasure and Narrative Cinema*. Film Theory and Criticism: Introductory Readings. In: Leo, B. and Marshall Cohen (Red.). New York: Oxford UP, 1999, 833-44.
- Nadim, M. (2015) Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 23(3), 129-148.
- Nielsen, M. og Einarsen, S. (2012) Prospective relationships between workplace sexual harassment and psychological distress. *Occupational medicine*, 62(3), 226–228.
- Nielsen, M.B., Bjørkelo, B., Notelaers, G. og Einarsen, S. (2010) Sexual harassment: prevalence, outcomes and gender differences assessed by three different estimation methods. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, 19, 252–254.
- NOVA (2017) *Ungdata, Nasjonale resultater 2016*. Red: Anders Bakken. NOVA-rapport 10/17.
- Næss, A. (1967) *Filosofiens historie. Fra renessanse til vår tid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Orgeret, K.S. (2019) Profesjonsdilemmaer i den norske #metoo-dekningen. *Norsk medietidsskrift*, 26(3), 1-16.
- Orgeret, K.S. (2020) *Metoo*. Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/metoo> [lest: 10.09.2020].
- Paulsson, L. (2005) «Hon såg mig som en man, liksom»: Unga mäns identitetsskapande i heterosexuella relationer. I: T. Johansson (Ed.), *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Göteborg: Daidalos.
- Payne, G. og Williams, M. (2005) Generalization in Qualitative Research. *Sociology*, 39(2), 295-314.
- Pedersen, F. H. (2018) Unnskyldninger uten forsoning. *Samtiden*, 126(2), 84-97.
- Pileberg, S. (2018) *Den nye feminismen*. Universitetet i Oslo. Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Hentet fra: <https://www.sv.uio.no/iss/forskning/aktuelt/aktuelle-aker/2018/den-nye-feminismen.html> [lest: 13.09.2020].

- Postholm, M.B. og Jacobsen, D.I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Pryor, J.B. og Meyers, A.B. (2000) *Men Who Sexually Harass Women*. I: Schlesinger, L.B. Serial offenders: Current thought, recent findings, unusual syndomes (207-228) Boca Raton, FL: CRC Press.
- Quinn, B.A. (2002) Sexual harassment and masculinity: The power and meaning of “girl watching”. *Gender & Society*, 16(3), 386-402.
- Reinicke, K. (2018) *Mænd der krænker kvinder: Refleksjoner i kølvandet på #Metoo*. Samfundslitteratur.
- Reskin, B. og Padavic, I. (1994) *Women and Men at Work*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge.
- Ritchie, J. og Lewis, J. (2003) *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. Sage.
- Sarchild, W. (2018) *MeToo*. Monthly review (New York 1949), 49-50.
- Sasaki, M. (2004) *Comparative Research*. I: Lewis-Beck, M. S., Bryman, A., og Liao, T. F. (Eds.), *The SAGE Encyclopedia of Social Science Research Methods*. California: Thousand Oaks.
- Seippel, Ø. (2003) Sosiale bevegelser: Innføring, oversikt, utfordringer. *Sosiologisk tidsskrift*, 11(2), 181-202.
- Silverman, D. (2014) *Interpreting Qualitative Data*. 5th edition. Los Angeles: Sage.
- Skjeie, H. og Teigen, M. (2003) *Menn i mellom*. Oslo: Gyldendal.
- Sletteland, A. (2018) Da #metoo kom til Norge. Et ufullendt normskifte mot seksuell trakassering. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 42(3), 142-161.

- Sletteland, A. og Helseth, H. (2018) *Det jeg skulle sagt. Håndbok mot seksuell trakassering*. Oslo: Manifest Forlag AS.
- Smith-Rosenberg, C. (1972). The hysterical woman: Sex roles and role conflict in 19th century America. *Social Research*, 652-678.
- Smithson, J. (2000) Using and analyzing focus groups: limitations and possibilities. *International journal of social research methodology* 3(2), 103-119.
- Smithson, J. (2012). *Focus Grups*. I: L. B. P. Alasuutari, J. Brannen (Red.), *The SAGE Handbook of Social Research Methods* (357-370). London: SAGE.
- STAMI (2018) *Faktabok om arbeidsmiljø og helse 2018 – status og utviklingstrekk*. Hentet fra: <https://stami.no/publikasjon/faktabok-om-arbeidsmiljo-og-helse-2015-status-og-utviklingstrekk/> [lest: 26.10.2020].
- Stefansen, K., Smette, I. og Bossy, D. (2014) Angrep mot kjønnsfriheten: Unge jenters erfaringer med uønsket befalling. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 38(01), 3-19.
- Steenbuch, B. og Husøy, E. (2017) *Millioner deler i sosiale medier at de har blitt utsatt for seksuell trakassering*. Aftenposten. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/oddaB/millioner-deler-i-sosiale-medier-at-de-har-blitt-utsatt-for-seksuell-t> [lest: 29.08.2020].
- Stene, Ø. (2018) Fra feminisme til aktivisme til populisme. *Samtiden*, 126(2), 10-17.
- Strand, V.B. (2021) *Sexisme*. Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/sexisme> [lest: 11.94.2021].
- Stranden, A.L. (2015) *Kvinner og menn er mer like enn forskjellige*. Forskning.no. Hentet fra: <https://forskning.no/kjonn-og-samfunn-psykologi/kvinner-og-menn-er-mer-like-enn-forskjellige/514494> [lest: 25.03.2021].
- Sundstrøm, K. (2019) *George Herbert Mead om selvet og «den generaliserte andre»*. Norsk

- digital læringsarena. Hentet fra:
<https://ndla.no/nb/subject:43/topic:1:194386/topic:1:194387/resource:1:188100?filters=urn:filter:c621fe47-6d28-4ecd-95cb-ad641382d8f4> [lest: 09.12.2020].
- Sundstrøm, K. (2019) *Fokusgrupper og fokusgruppeintervju*. Norsk digital læringsarena. Hentet fra: <https://ndla.no/nb/subject:43/topic:1:190302/topic:1:197975/resource:1:196358?filters=urn:filter:c621fe47-6d28-4ecd-95cb-ad641382d8f4> [lest: 21.10.2020].
- Sørli, A. (2018) #Metoo trenger et skeivt blikk. *Samtiden*, 126(2), 50-55.
- Tangri, S.S., Burt, M.R. og Johnson, L.B. (1982) Sexual Harassment at Work: Three Explanatory Models. *Journal of Social Issues*, 38(4), 33-54.
- Tarrow, S. (1994) *Power in Movement. Social Movements, Collective Action and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taub, N. (1980) Reviewed Work: Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination by Catherine A. MacKinnon. *Columbia Law Review*, 80(8), 1686-1695.
- Teigen, K.H. og Svartdal, F. (2020) *Kjønnsrolle*. Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/kjønnsrolle> [lest: 28.05.2021].
- Teigstad, E. (2017) *Hvem opplever seksuell trakassering?* Overgrep.no. Hentet fra: <https://www.overgrep.no/opplever-seksuell-trakassering/> [lest: 02.11.2020].
- Thomas, A.M. og Kitzinger, C. (1997) *Sexual Harassment: Reviewing the field*. I: Thomas, A.M og Kitzinger, C. *Sexual Harassment. Contemporary Feminist Perspectives*, (p. 118). Buckingham: Open University Press.
- Tilly, C. (1994) Social Movements as Historically Specific Clusters of Political Performance. *Berkley Journal of Sociology* (38), 1-30.
- Tjora, A.H. (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Tjora, A.H. (2018) *Anomi*. Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/anomi> [lest: 15.11.2020].
- Tjora, A.H. (2020) *Sosialkonstruktivisme*. Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/sosialkonstruktivisme> [lest: 04.05.2021].
- Uggen, C. og Blackstone, A. (2004) Sexual harassment as a gendered expression of power. *American Sociological review*, 69(1), 64-92.
- Vetlesen, A.J. (2014) *Skammens paradoks*. Psykologisk.no. Hentet fra: <https://psykologisk.no/2014/04/skammens-paradoks/> [lest: 14.04.2021].
- Welsh, S. (1999) Gender and Sexual Harassment. *Annual Review of Sociology*, 25, 169-190.
- Wexler, L., Robbennolt, J. K. og Murphy, C. (2018) *#MeToo, Times Up, and Theories of Justice*. SSRN Electronic Journal.
- Widerberg, K og Brantsæter, M. (1992) *Sex i arbeid(et)*. Oslo: Tiden.
- Widerberg, K. (2020) Fra #metoo til sex i arbeid(et). *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(1), 80-86.
- Wiklund, M., Danielsson, U., Strömbäck, M. og Bengs, C. (2015) *Dissonanser och möjligheter: i ljuset av genus, normativitet och samhällets individualisering*.
- Østerberg, D. (2012) *Sosiologiens nøkkelbegreper*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Invitasjon til forskningsprosjektet

Invitasjon til forskningsprosjektet

Jeg skriver for øyeblikket en masteroppgave om temaet #metoo, som en del av min mastergrad ved Sosiologisk Institutt på Universitetet i Bergen. I den forbindelse ønsker jeg å komme i kontakt med studenter som har kjennskap til forskningstemaet *seksuell trakassering*, og #MeToo-kampanjen, for å gjennomføre kvalitative fokusgruppeintervjuer.

Ta gjerne kontakt på epost: ingrid_renie@hotmail.com dersom dette er noe du kunne vært interessert i å delta på.

Med vennlig hilsen,
Ingrid Renie Lingjerde

Vil du delta i forskningsprosjektet «Seksuell trakassering og #metoo»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å utvide forskningsfeltet på seksuell trakassering og #metoo-kampanjen. Ønsket er at informantene kan bidra med holdninger og erfaringer vedrørende temaet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne studiens formål er å studere unge menn og kvinners forståelse av hvor grensen for akseptabel atferd går. Problemstillingen vil omhandle hvordan forståelser av makt, kjønn og seksualitet seg gjeldende i diskusjon om #metoo og seksuell trakassering.

Prosjektet er knyttet til en masteravhandling ved Universitetet i Bergen – Sosiologisk Institutt.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institusjonen Universitetet i Bergen er ansvarlig for forskningsprosjektet. Professor Atle Møen er veileder. Ingrid Renie Lingjerde er prosjektansvarlig.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I den forbindelse at du har takket ja til å delta på fokusgruppeintervju om temaet #metoo mottar du dette informasjonsskrivet.

Hva innebærer det for deg å delta?

For deg innebærer dette å delta på ett intervju på cirka 60 minutter, hvor du og andre informanter vil bli bedt om å diskutere spørsmål rundt forskningstemaet i et fokusgruppeintervju. Personlige erfaringer vedrørende temaet vil komme opp. Alle spørsmål som vil bli stilt gjøres tilgjengelig for deg i forkant av intervjuet. Det vil bli tatt lydopptak av

intervjuene, som kun vil bli brukt til transkribering. De anonyme opplysningene vil bli lagret elektronisk, men den transkriberte dataen vil ikke kunne spores tilbake til informantene. Prosjektet avsluttes innen 1. juli 2021, og lydopptak og personopplysninger vil slettes etter prosjektets slutt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Dataen som samles inn i intervjuene vil kun benyttes til formålene som nevnes i dette informasjonsskrivet. Opplysningene behandles konfidensielt og i samsvar med personvernreglementet. Det er kun prosjektansvarlig (Atle Møen) og masterstudent (Ingrid Renie Lingjerde) som vil ha tilgang på informasjonen som avdekkes i intervjuprosessen. Alle personopplysninger vil bli oppbevart i krypterte dokumenter, og datamaterialet vil kodes slik at det ikke kan kobles tilbake til informantene. Datamaterialet vil anonymiseres før publisering.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Bergen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Bergen

Masterstudent – Ingrid Renie Lingjerde, på epost (ingrid_renie@hotmail.com) eller telefon (45 20 98 08).

Prosjektansvarlig – Atle Møen, på epost (atle.moen@uib.no) eller telefon (55 58 91 66).

Ved ytterligere spørsmål om personvern, kontakt gjerne UIBs personvernombud Janecke Helene Veim på epost: personvernombud@uib.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon (55 58 21 17).

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Atle Møen

Masterstudent

Ingrid Renie Lingjerde

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Seksuell trakassering og #metoo*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju om #metoo-kampanjen

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet i juni 2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Først og fremst vil jeg takke dere som har stilt opp til intervju her i dag, og at dere ønsker å stille opp på fokusgruppeintervju om temaet «seksuell trakassering og #metoo». Samtidig ønsker jeg å minne om at alle til enhver tid har mulighet til å trekke seg fra intervjuet, eller unnlate å besvare spørsmål. Som dere har blitt informert om, inngår dette intervjuet i mitt mastergradsprosjekt, som omhandler forståelser av seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo-bevegelsen. Jeg går siste året av en mastergrad i sosiologi ved Universitetet i Bergen, og denne masteroppgaven veiledes av professor Atle Møen.

Planen for dette intervjuet er at dere som gruppe skal diskutere utvalgte temaer. Min rolle som fasilitator vil innebære å formulere spørsmål og etablere diskusjoner, samt sørge for at alle slipper til i diskusjonen. Målet er å få innsikt i hva dere tenker om #metoo-bevegelsen og seksuell trakassering, og hvor dere mener grensen for akseptabel atferd går.

Som nevnt i informasjonsskrivet vil jeg ta lydopptak av denne seansen, men opptaket vil slettes ved arbeidets slutt, sommeren 2021. Alle personopplysninger vil bli oppbevart i krypterte dokumenter, og datamaterialet vil kodes slik at det ikke kan kobles tilbake til informantene. Datamaterialet vil anonymiseres før publisering.

Har alle lest informasjonsskrivet?

Tema 1 – #metoo

Det første temaet jeg vil ta opp med dere er #metoo-kampanjen. Har alle hørt om dette?

1. Hva er deres første tanker når dere hører ordet #metoo?
2. På hvilken måte har dere opplevd #metoo-kampanjen? Hva er positivt, og hva er problematisk med denne kampanjen?
3. #metoo begynte som et oppgjør mot filmprodusenten Harvey Weinstein i Hollywood, men spredde seg til resten av verden. Hva tror dere er grunnen til at #metoo-bevegelsen oppstod, og at det ble en global bevegelse?

4. Opplever dere å være mer bevisste på egen oppførsel overfor andre i kjølvannet av #metoo?

Tema 2 – Seksuell trakassering

Det andre temaet omhandler hvordan dere vil definere seksuell trakassering. Jeg er interessert i hvor dere mener grensene for akseptabel atferd går.

1. Hvordan vil dere definere begrepet «seksuell trakassering»? Kan dere gi noen eksempler?
2. Hvem bestemmer hvor grensen for hva som er akseptabelt, og ikke akseptabelt, går?
3. Spiller noen konkrete faktorer inn på hvorvidt det er seksuell trakassering eller ikke? Som kjønn, alder, stilling.
4. Har du opplevd seksuell trakassering? I så fall hvor?
5. Hvem ville du rapportert seksuell trakassering til? En venn? En sjef? Hvorfor?
6. Ville du varslet dersom du bevitnet seksuell trakassering overfor noen andre? Hvor går grensen? Hva er reglene?
7. Hva kan være årsaken til at mange opplever det som problematisk å rapportere om ubehagelige hendelser?
8. Har menn en annen rolle enn kvinner i kampen mot seksuell trakassering? På hvilken måte?
9. Hvordan skal man sanksjonere seksuell trakassering?
10. Har du hatt en opplevelse i forkant av #metoo-bevegelsen, som du i ettertid har opplevd som seksuell trakassering?
11. Kan man skille mellom seksuell trakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet?
12. Hvordan kan man bli kvitt seksuell trakassering på alle sosiale arenaer i samfunnet?

Tema 3 – Case

Jeg vil fremlegge et par caser for dere, og ønsker å høre deres tanker om hvorvidt dette kan kategoriseres som seksuell trakassering eller ikke.

Sara jobber i et mannsdominert yrke. I en arbeidssituasjon kommer en mannlig kollega og påpeker at delikate, små hender som hennes ikke kan utføre manne-arbeid, og gir henne et klaps på rumpa for å jage henne vekk. Han fullfører arbeidet mens Sara står passiv og

observerer. Etterpå sier han «Bare hyggelig! Hva skal du gjøre for å takke meg skikkelig?». Sara gir beskjed om at hun ikke syns noe om slik oppførsel, men får til svar at dette er sjargongen på jobben, og at såpass må hun tåle. Sara velger å ikke ta saken videre til ledelsen.

Lars er ute på byen med kompisgjengen. Det drikkes en del alkohol. Flere jevnaldrende jenter setter seg ved samme bord som Lars og vennene. Alle hygger seg og latteren sitter løst. Når klokken nærmer seg midnatt, legger en av jentene hånden på låret til Lars og sier «Du skal bli med meg hjem i kveld». Har Lars blitt utsatt for seksuell trakassering? Ville situasjonen vært annerledes dersom Lars hadde utøvd samme oppførsel mot kvinnen?